

ISSN 2949-1649 (On-line)

12+

ВЕСТНИК BULLETIN
БОЛГАРСКОЙ ИСЛАМСКОЙ АКАДЕМИИ OF BOLGAR ISLAMIC ACADEMY

أكاديمية بلغار الإسلامية

№3, 2023

ISSN 2949-1649 (On-line)

12+

ВЕСТНИК
БОЛГАРСКОЙ
ИСЛАМСКОЙ АКАДЕМИИ

صنيفة

أكاديمية بلغار الإسلامية

BULLETIN
OF BOLGAR
ISLAMIC ACADEMY

Научный журнал «Вестник Болгарской исламской академии» ориентирован на ученых и преподавателей высших учебных заведений, а также на обучающихся по направлениям подготовки «Историография, источниковедение и методы исторического исследования», «Философия религии и религиоведение», «Теология». Журнал представляет собой площадку для апробации идей молодых исследователей, и публикации значимых результатов проведенных научных исследований, посвященных теме ислама.

Публикуемые в журнале материалы проходят процедуру рецензирования и экспертного отбора по следующим группам научных специальностей/научным специальностям и соответствующим им отраслям науки, по которым присуждаются ученые степени:

- 1) 5.6. Исторические науки.
- 2) 5.7. Философия.
- 3) 5.11. Теология.

Журнал «Вестник Болгарской исламской академии»

Издается с 2023 г., выходит 4 раза в год

Зарегистрировано в Национальном агентстве ISSN Российской Федерации, юмер ISSN 2949-1649: (On-line)

Основан решением Учёного совета Болгарской исламской академии от 28.02. 2020 г.

Номер свидетельства о регистрации СМИ в Роскомнадзоре: серия Эл № ФС77-84398 от 16 января 2023 г.

Учредитель

Мусульманская религиозная организация духовная образовательная организация высшего образования «Болгарская исламская академия»
Адрес: 422840, Российская Федерация, Республика Татарстан, г. Болгар, ул. Кул Гали, д. 1а. Сайт: <https://bolgar.academy>

Партнеры

Религиозная организация – Духовная образовательная организация высшего образования «Российский исламский университет» Центрального духовного управления мусульман России, г. Уфа (Российская Федерация)

Всемирный совет мусульманских сообществ (Объединённые Арабские Эмираты)

Мусульманская религиозная организация «Образовательная организация высшего образования «Казанский исламский университет» и Частное учреждение высшего образования «Российский исламский институт», г. Казань (Российская Федерация)

Дамасский университет (Сирия)

Частное учреждение – образовательная организация высшего образования «Московский исламский институт» (Российская Федерация)

Международная исламская академия Узбекистана (Узбекистан)

Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Институт востоковедения Российской академии наук, г. Москва (Российская Федерация)

Египетский университет исламской культуры «Нур Мубарак» (Республика Казахстан)

Религиозная организация духовная образовательная организация высшего образования Русская Православная Церковь «Общecerковная аспирантура и докторантура им. Святых равноапостольных Кирилла и Мефодия» (Российская Федерация)

Университет Аль аль-Бейт (Иордания)

Религиозная организация – духовная образовательная организация высшего образования «Казанская православная духовная семинария Казанской Епархии Русской Православной Церкви» (Российская Федерация)

Университет Абдулмалика ас-Саади (Марокко)

Федеральное государственное образовательное учреждение высшего образования «Казанский (Приволжский) федеральный университет» (Российская Федерация)

Университет гуманитарных наук им. Мухаммеда бин Зайеда (Объединённые Арабские Эмираты)

Образовательная автономная некоммерческая организация высшего образования «Дагестанский гуманитарный институт» (Российская Федерация)

Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Пятигорский государственный университет» (Российская Федерация)

Издатель и учредитель

Мусульманская религиозная организация духовная образовательная организация высшего образования «Болгарская исламская академия»

Адрес: 422840, Россия, Республика Татарстан,

г. Болгар, ул. Кул Гали, д. 1а,

Сайт: <https://vestnik-academy.ru>

Тел.: +7 (843) 590 34 79

E-mail: press@bolgar.academy

Главный редактор

Хуснутдинов Фархат Гусманович, кандидат юридических наук, заслуженный юрист Республики Татарстан, ректор Мусульманской религиозной организации духовной образовательной организации высшего образования «Болгарская исламская академия»

Заместитель главного редактора

Тагиров Руслан Гафурович, проректор по научной деятельности Болгарской исламской академии (Казань, Россия)

Редакционная коллегия

Адхам Фаррадж Абдуррахман, доктор исламского права университета Аль-Азхар, преподаватель Болгарской исламской академии (Каир, Египет, Болгар, Россия)

Акбашева Дилара Хамбаловна, кандидат философских наук, заведующий кафедрой теологии Болгарской исламской академии (Россия)

Аль-Асри Сайф Али Мохамед, доктор шариатских наук, преподаватель Болгарской исламской академии (Йемен, Болгар, Россия)

Ал-Дершави Мохамед Джунайд, доктор шариатских наук (Сирия), член Диссертационного совета Болгарской исламской академии

Ал-Захрави Мухамед Айман, доктор шариатских наук (Сирия), преподаватель Болгарской исламской академии

Али Махди Осман, доктор исламского права, преподаватель университета Аль-Азхар (Египет)

Болбол Исмаил Хамдан Муса, доктор исламских наук и арабской филологии, преподаватель Болгарской исламской академии (Палестина, Болгар, Россия)

Гизатуллин Рамиль Анасович, доктор исламских наук (Россия), заведующий кафедрой религиозно-гуманитарных дисциплин Мусульманской религиозной организации духовной образовательной организации высшего образования «Болгарская исламская академия»

Павлова Ольга Сергеевна, кандидат педагогических наук (Россия), доцент кафедры этнопсихологии и психологических проблем поликультурного образования Московского государственного психолого-педагогического университета

Садыкова Эльмира Ленаровна, доктор политических наук, исполнительный директор Фонда стратегического диалога и партнёрства с исламским миром «Россия – Исламский мир», начальник Центра межрелигиозного диалога Болгарской исламской академии (Болгар, Россия)

СОДЕРЖАНИЕ

ИСЛАМСКОЕ БОГОСЛОВИЕ

<i>Э.Ж. Алаас.</i> ПЛАСТИЧЕСКИЕ ОПЕРАЦИИ НА ЛИЦЕ И ИХ СТАТУС В МУСУЛЬМАНСКОМ ПРАВЕ	7
<i>Р.П. Воншанло.</i> ВЛИЯНИЕ ФРАЗ (ФОРМ ВЫРАЖЕНИЙ) ПРИ АКТЕ МУСУЛЬМАНСКОГО БРАКОСОЧЕТАНИЯ НА ЕГО ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ	15
<i>М.Р. Гаджидаев.</i> ДАЛИЛ АТ-ТАМАНУ' (ДОКАЗАТЕЛЬСТВО ВЗАИМНОГО ПРОТИВОРЕЧИЯ ДВУХ ГИПОТЕТИЧЕСКИХ БОГОВ) В ТРУДАХ РАННИХ И ПОЗДНИХ МУСУЛЬМАНСКИХ БОГОСЛОВОВ	22
<i>А.Б. Дзауров.</i> ПРОТИВОРЕЧИЯ ИМАМА АЛ-КАЛЙУБИ ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕМУ МНЕНИЮ ШАФИИТСКОГО МАЗХАБА	31
<i>Р.М. Исмаков.</i> ВЕРОУБЕЖДЕНИЕ ИМАМА ИБН АЛЬ-МУЛЯККЫНА НА ОСНОВЕ КНИГИ «АТ-ТАУДУХ»	39
<i>Р.Х. Музафаров.</i> НАСЛЕДИЕ АБУ СУЛЕЙМАН ДАУД БИН НАСИРА КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ МУСУЛЬМАНСКИХ ИДЕАЛОВ СОВРЕМЕННОСТИ	46
<i>С.С. Ситдиков.</i> ИДЕЯ ИБН ТАЙМИИ ОБ УХОДЯЩЕЙ В ПРОШЛОЕ БЕСКОНЕЧНОЙ ЦЕПИ ТВОРЕНИЙ НА ОСНОВЕ ЕГО ТОЛКОВАНИЯ ХАДИСА ИМРАНА ИБН ХУСАЙНА	55
<i>Р.А. Фатхуллин.</i> АНАЛИЗ РЕЛИГИОЗНОЙ СИТУАЦИИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНОЙ ИНТЕРАКТИВНОЙ КАРТЫ РФ	63
<i>Д.А. Фозилов.</i> ШЕЙХ, МУЧЕНИК АБУ АЛЬ-ДЖАНАБ НАДЖМ АД-ДИН АЛЬ-КУБРА АЛЬ-ХОРЕЗМИ	69
<i>М.Т. Хучбаров.</i> ПРАВИЛА ПЯТНИЧНОГО НАМАЗА В ШАФИИТСКОМ МАЗХАБЕ	79
<i>Р.Т. Шаратов.</i> ВОПРОС ИМЯНАРЕЧЕНИЯ МЛАДЕНЦА В ЖУРНАЛЕ «ДИН ВА МАГИШАТ» И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ С МНЕНИЕМ ИБН АБИДИНА	86

ИСЛАМСКОЕ БОГОСЛОВИЕ

العلوم الإسلامية

УДК 297.1

ПЛАСТИЧЕСКИЕ ОПЕРАЦИИ НА ЛИЦЕ И ИХ СТАТУС В МУСУЛЬМАНСКОМ ПРАВЕ

Э.Ж. Алаас

Болгарская исламская академия

Болгар, Российская Федерация

sefarat89@mail.ru

Современные мусульманские правоведы часто занимаются вопросами, на которые сложно найти ответ в классических работах по мусульманскому праву. Статья посвящена проблеме пластических операций на лице и их правовому положению согласно шариату. Рассматривается определение «пластическая операция», наиболее популярные виды операций, приводится их классификация согласно религиозному подходу.

Ключевые слова: ислам, мусульманское право, фикх, шариат, пластическая операция

Для цитирования: Алаас Э.Ж. Пластические операции на лице и их статус в мусульманском праве // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3

PLASTIC SURGERY ON THE FACE AND THEIR STATUS IN MUSLIM LAW

E.J. Alaas

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

sefarat89@mail.ru

Modern Muslim jurists have a wide range of symptoms, in the corners of which there are no differences in the work of Islamic law. There is a problem of plastic surgery in law and law, and there is a strong share. Modern plastic surgery is considered, normal

pops are popular in operas, political and classical ones are very famous.

Key words: Islam, plastic surgery, Muslim law, fiqh, sharia

For citation: Alaas E.J. Plastic surgery on the face and their status in muslim law // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

Для понимания проблем пластической хирургии с точки зрения мусульманского права необходимо обозначить основные определения этой темы. Пластическая хирургия – это раздел хирургии, занимающийся оперативными вмешательствами, направленными на устранение деформаций и дефектов органов, тканей или поверхности человеческого тела. Ее можно разделить на два основных вида – реконструктивную и эстетическую. Реконструктивная помогает восстановить внешний вид и функции органов после травмы, болезни или корректировать врожденные пороки (например, заячья губа и волчья пасть). Результаты операций помогают пациентам приспособиться к обыденной жизни и избавиться от возникших ограничений или комплексов [1, с. 21].

Реконструктивная хирургия находит применение в следующих случаях [2, с. 203]:

– Посттравматические и послеоперационные нарушения функций и анатомического строения органов и частей тела (пальцы, нос, молочная железа и др.).

– Врожденные дефекты (волчья пасть, заячья губа и др.).

– Коррекция неудачных пластических операций.

Реконструктивная хирургия тесно связана с пластической, многие операции носят реконструктивно-пластический характер. В реконструктивной хирургии можно выделить следующие области:

– хирургия мышц и сухожилий: травмы, нарушение иннервации, разрывы и т.д.;

– Хирургия кожи: ожоги, шрамы, рубцы, нарушение кровоснабжения и т.д.;

– Хирургия суставов: замена сустава, эндопротезирование;

– Хирургия частей тела и конечностей: кисти, стопы, нос, молочная железа и т. д.

Таким образом, пластическая хирургия является важной частью современной медицины. Однако устранение эстетических проблем не является панацеей в решении проблем психологического или социального плана, поэтому пластический хирург во время предварительной консультации оценивает степень риска и ожидания пациента. К проведению пластических операций существуют строго определенные показания и противопоказания, перед ними проводятся предоперационное обследование и подготовка. Это позволяет свести к минимуму риски осложнений от проведения пластической операции.

Одной из наиболее частых проблем, стоящих перед хирургами, является операция на лице [3, с. 377]. Эстетические пластические операции – это применение методов пластической хирургии с целью улучшения внешности. Пластическая эстетическая хирургия – это раздел хирургии, занимающийся оперативными вмешательствами, направленными на устранение деформаций и дефектов какого-либо органа, ткани или поверхности человеческого тела с целью улучшения внешнего вида. С помощью пластической эстетической хирургии люди решают проблемы, связанные с возрастными изменениями, избавляются от реальных или часто надуманных недостатков. В отличие от реконструктивных операций эстетические исправляют особенности, которые не угрожают жизни пациента. Наиболее популярными среди них являются операции по увеличению груди, блефаропластика (операция по коррекции формы век и разреза глаз), коррекция форм носа, бровей, ушей, губ, липосакция и др. [4, с. 17; 5, с. 229-230; 6, с. 3].

Перед тем как приступить к обсуждению правовой составляющей вопроса необходимо выделить позицию ислама относительно украшения и улучшения внешнего вида, так как основной целью проводимых на лице пластических операций и иных процедур эстетической медицины является улучшение внешнего вида и избавление от реальных или надуманных недостатков. Следует отметить, что ислам в целом положительно относится к украшению внешнего вида человека. В пользу данного тезиса свидетельствует множество аятов Священного Корана и хадисов Пророка Мухаммада. Так, в Коране говорится: «Скажи, кто же запретил украшения Аллаха, которые Он даровал людям и благие продукты питания» (Коран, сура «Араф», аят 32, перевод смыслов Кулиева Э.Р.). В Коране сказано: «Мы создали человека в наилучшем облике»

(Коран, сура «Ат-Тин», 4 аят). Всевышний в данном аяте указывает на то, что человек сотворен им в прекрасном облике, из чего следует, что возвращение человека к тому прекрасному облику, которым его наделил Всевышний Аллах, является хорошим, правильным с точки зрения ислама деянием. Также Всевышний Аллах велит верующим украшаться для похода в мечеть, Он говорит в Коране: «О, дети Адама, украшайтесь перед всякой мечетью...» (Коран, сура «Араф», аят 31). Таким образом, мусульманская религия призывает людей к красоте и поощряет дозволенные шариатом украшения.

Пророк Мухаммад когда увидел человека с растрепанными волосами, он указал, что было бы хорошо этому человеку привести свою голову в порядок, уложив волосы маслом, а, увидев человека с грязной одеждой, сказал, что ему не помешало бы ее постирать [7, с. 51; 10, с. 168]. Также Пророк Мухаммад сказал: «Поистине, в Рай не войдет тот, в чьем сердце есть хотя бы пылинка высокомерия». Один из сподвижников услышал это и спросил: «А как же быть с человеком, который любит, чтобы у него была красивая одежда и обувь?» Пророк ответил: «Аллах красив и любит красивое» [8, с. 639]. Данный хадис указывает на то, что Всевышний любит, когда мусульмане заботятся о своем внешнем виде.

Широко известно, что ислам является религией чистоты. В хадисах сказано: «Чистота – это половина имана» [9, с. 79]. Поэтому Посланник Аллаха советовал: «Вы очищайте свою одежду и обувь и будьте опрятны и аккуратны, так, чтобы вас можно было различить среди людей». Мусульманин, отмечается в другом хадисе, должен выделяться в толпе как родинка на лице. Пророк также говорил: «Мыть голову и тело раз в неделю – долг каждого мусульманина перед Аллахом». Более того, он велел стричь ногти, чистить зубы, сохранять в чистоте одежду, и не реже, чем через каждые сорок дней, очищать от волосяного покрова подмышки и область в районе половых органов [11, с. 264]. Также рассказывают, что когда Пророк видел человека с пожелтевшими зубами, взъерошенными волосами, в запыленной одежде, то говорил: «Соблюдайте чистоту» или «Ключ к намазу – это чистота». Наряду с этим, Посланник Аллаха велел ухаживать и за своими волосами. Однажды некий человек с всклокоченными волосами и бородой подошел к нему. Тогда Пророк дал ему понять, что тому следует привести себя в порядок. Когда человек при-

чесался и вернулся обратно, Посланник сказал: «Разве это не лучше, чем быть со всклокоченными волосами, походя на шайтана?» [12, с. 384].

Таким образом, коранические аяты и хадисы Пророка Мухаммада свидетельствуют о том, что ислам одобряет не только поддержание чистоты, но и украшение и улучшение внешнего вида человека. С этой позиции можно оценить соответствие пластических операций шариату. Но вместе с тем важно не забывать о том, что ислам крайне негативно относится к изменению сотворенного Всевышним Аллахом облика. В смысле 119 аята суры «ан-Ниса» (Пер. Кулиев Э.Р.) говорится: «И я обязательно введу их в заблуждение и внушу им (пустые) мечты (о долгой жизни, за которой не последует воздаяния). И я прикажу им обрезать уши у скотины (перед жертвоприношением во имя идолов). Я прикажу им изменять творения Аллаха. Кто взял шайтана в друзья (и покровители) вместо Аллаха, тот, без сомнений, сильно проиграл (такой человек променял Рай на место в Аду)».

Таким образом, рассуждая о пластических операциях в исламе, необходимо помнить о двух аксиомах: ислам поощряет красоту и призывает людей следить за своей внешностью; ислам запрещает изменять творения Аллаха. Следует найти середину между ними и найти справедливую позицию в вопросе пластических операций, производимых на лице.

Пластические операции на лице делятся на два вида: 1. Операции, которые помимо косметической функции выполняют целебную; 2. Операции, которые несут исключительно косметическую функцию. Первые включают те, которые исправляют врожденный недостаток, вроде заячьей губы или сросшейся носовой перегородки, и те, которые исправляют приобретенные недостатки, такие как травматическая потеря части носа, губы и др. И те, и другие помогают человеку вернуть первоначальный внешний вид, исправить не только эстетику, но и решить физическую проблему, помочь им морально. Эти операции с точки зрения мусульманского права являются дозволенными. В качестве доказательства дозволенности операций можно привести ряд пророческих хадисов, таких как: 1. Пророк Мухаммад сказал: «Аллах ниспослал лекарство от всякой болезни» [13, с. 6]. 2. Как-то раз бедуин спросил Пророка Мухаммада о том, стоит ли мусульманам лечиться. Пророк Мухаммад сказал: «Да, о рабы Аллаха, лечитесь, поистине Аллах установил

лекарство от всякой болезни» [14, с. 4]. 3. От Абдурахмана ибн Тарафа передается, что его дед Арфаджа ибн Асгад лишился носа в одной из битв и взамен потерянного носа поставил себе нос из серебра. Рана начала гноиться, и тогда Пророк Мухаммад велел ему поставить протез из золота, после чего рана перестала гноиться [15, с. 399]. 4. От Катады ибн Нугмана передается, что он лишился глаза во время одной из битв, и Пророк Мухаммад вставил ему этот глаз обратно [16, с. 113]. Таким образом, те пластические операции, которые несут целебную функцию, согласно ислама дозволены.

Научная литература

1. Абу Дауд. Ас-Сунан. Бейрут: Изд-во «Мактаба аль-асрия», 2011. 369 с. (На араб. яз.)
2. Абу Дауд. Ас-Сунан. Т. 6. Бейрут: Изд-во «Дар аль-рисала аль-альямия», 2009. 545 с. (На араб. яз.)
3. Абу Дауд. Ас-Сунан. Т. 7. Бейрут: Изд-во «Дар аль-рисала аль-альямия», 2009. 545 с. (На араб. яз.)
4. Аль-Риш, Ахмад ибн Сулейман Ибн Салих. Концепция современной пластической хирургии и ее положения в свете исламского права и светских законов // Каир: Журнал юридических и экономических исследований, №12, 2003, с. 159–293. (На араб. яз.)
5. Аляутдин Али ибн Хисам. Канз аль-амаль. Т. 2 Бейрут: Изд-во «Му-вассасату ар-рисаля», 1981. 746 с. (На араб. яз.)
6. Аляутдин Али ибн Хисам. Канз аль-амаль, Т. 6. Бейрут: Изд-во «Му-вассасату ар-рисаля», 1981. 746 с. (На араб. яз.)
7. Аляутдин Али ибн Хисам. Канз аль-амаль. Т. 10. Бейрут: Изд-во «Му-вассасату ар-рисаля», 1981. 746 с. (На араб. яз.)
8. Белоусов. А.Е. Пластическая реконструктивная и эстетическая хирургия. СПб.: Издательство «Гиппократ», 1998. 743 с.
9. Вобляя И.Н., Королева. Н.В. Маркетинговый анализ рынка пластической хирургии в России // М.: Журнал «Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины», 2020. С. 227–233.
10. Данные статистики американской ассоциации пластических хирургов. [электронный ресурс]. URL: <https://www.plasticsurgery.org/documents/News/Statistics/2020/plastic-surgery-statistics-full-report-2020.pdf> (дата обращения: 22.12.2022).

11. Ийад ибн Муса. Аш-шифа би ат-тариф хукуки аль-Мустафа. Т. 1. Амман: Изд-во «Дар аль-файха», 1987. 730 с. (На араб. яз.)
12. Издхар бинт Махмуд. Постановления касающиеся приукрашивания женщин в исламском праве. Т. 1. Эр-Рияд: Изд-во «Дар Аль-Фадилла», 2002. 492 с. (На араб. яз.)
13. Малик ибн Анас. Аль-Муватта. Т. 5. Абу Даби: Изд-во «Зайд бин Султан», 2004. 3052 с. (На араб. яз.)
14. Муслим. Сахих мухтасар: Краткое изложение. М.: Изд-во «Умма», 2011. 1220 с. (На араб. яз.)
15. Накиуддин аль-Фатухи. Мунтаха аль Ирадат. Т. 1. Бейрут: Изд-во «Мувассасату ар-рисаля», 1999. 419 с. (На араб. яз.)
16. Умирзакова. Н.А. Биоэтические проблемы пластической хирургии в контексте ислама // Нефтекамск: Журнал «Научные исследования XXI века», 2021. С. 197–200.

REFERENCES

1. Abu Daud. As-Sunan. [Sunnahs]. Beirut: «Maktaba al'-asriya», 2011. 369 p. (In Arabic)
2. Abu Daud. As-Sunan. [Sunnahs]. Vol. 6. Beirut: «Dar al'-risala al'-alyamiya», 2009. 545 p. (In Arabic)
3. Abu Daud. As-Sunan. [Sunnahs]. Vol. 7. Beirut: «Dar al'-risala al'-alyamiya», 2009. 545 p. (In Arabic)
4. Al'-Rish, Ahmad ibn Sulejman Ibn Salih. Konceptiya sovremennoj plasticheskoy hirurgii i ee polozheniya v svete islamskogo prava i svetskikh zakonov. [The concept of modern plastic surgery and its position in the light of Islamic law and secular laws] // *Zhurnal yuridicheskikh i ekonomicheskikh issledovaniy*. 2003, No. 12, pp. 159–293. (In Arabic)
5. Alyautdin Ali ibn Hisam. Kanz al'-ummal'. [Treasury of great deeds]. Vol. 2 Beirut: «Muvassasatu ar-risalya», 1981. 746 p. (In Arabic)
6. Alyautdin Ali ibn Hisam. Kanz al'-ummal'. [Treasury of great deeds]. Vol. 6. Beirut: «Muvassasatu ar-risalya», 1981. 746 p. (In Arabic)
7. Alyautdin Ali ibn Hisam. Kanz al'-ummal'. [Treasury of great deeds]. Vol. 10. Beirut: «Muvassasatu ar-risalya», 1981. 746 p. (In Arabic)
8. Belousov A.E. Plasticheskaya rekonstruktivnaya i esteticheskaya hirurgiya. [Plastic Reconstructive and Aesthetic Surgery]. Saint Petersburg: «Gippokrat», 1998. 743 p. (In Russian)

9. Voblaya I.N., Koroleva N.V. Marketingovyj analiz rynka plasticheskoj hirurgii v Rossii. [Marketing analysis of the plastic surgery market in Russia]. *Problemy social'noj gigieny, zdavoohraneniya i istorii mediciny*, 2020, pp. 227–233. (In Russian)
10. Dannye statistiki amerikanskoj associacii plasticheskikh hirurgov. [Statistics from the American Association of Plastic Surgeons]. [Elektronnyj resurs]. <https://www.plasticsurgery.org/documents/News/Statistics/2020/plastic-surgery-statistics-full-report-2020.pdf> (data obrashcheniya: 22.12.2022). (In Russian)
11. Ijad ibn Musa. Ash-shafa bi at-tarif hukuki al'-Mustafa. [Introduction to Mustafa's rights]. T. 1. Amman: «Dar al'-fajha», 1987. 730 p. (In Arabic)
12. Izdhar bint Mahmud. Postanovleniya kasayushchiesya priukrashivaniya zhenshchin v islamskom prave. [Ordinances regarding the embellishment of women in Islamic law]. Vol. 1. Er- Riyad: «Dar Al'-Fadila», 2002. 492 p. (In Arabic)
13. Malik ibn Anas. Al'-Muvatta. [Prepared]. Vol. 5. Abu Dabi: «Zajd bin Sultan», 2004. 3052 p. (In Arabic)
14. Muslim. Sahih muhtasar: Kratkoe izlozhenie. [Sahih mukhtasar: Summary]. Moskau: «Umma», 2011. 1220 p. (In Arabic)
15. Nakiuddin al'-Fatuhi. Muntaha al' Iradat. [Desire Limit]. Vol. 1. Bejrut: «Muvassasatu ar-risalya», 1999. 419 p. (In Arabic)
16. Umirzakova N.A. Bioeticheskie problemy plasticheskoj hirurgii v kontekste islama. [Bioethical problems of plastic surgery in the context of Islam] // *Nauchnye issledovaniya XXI veka*, 2021, №2, pp. 197–200. (In Russian)

Сведения об авторе: Алаас Эрхан Жогор уола – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; sefarat89@mail.ru.

About the Author: Alaas Erhan Zhogor uola – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; sefarat89@mail.ru.

УДК 297

تأثير العبارات (أشكال التعبير) أثناء عقد الزواج الإسلامي على واقعه

فنشنلو رسول بنشاروفس

طالب المؤسسة الدينية الإسلامية المؤسسة
الدينية التعليمية التعليم العالي أكاديمية
بلغار الإسلامية

هذا المقال يتحدث عن مشكلة عند الشباب في هذا الزمان في معرفة تفضيل الأشخاص وهو كيفية معرفة الشباب علمائنا الأجلاء ومعرفة الشخصيات المشهورين في هذا الزمان مثل اللاعبين في كرة القدم والممثلين المشهورين فورد بأحد أجل العلماء وهو أبو سليمان داود بن يصير ويشجع به الشباب إلى تصحيح أفكارهم في تفضيل العلماء ومعرفتهم كما يستحقون.
الكلمات المفتاحية: أبي سليمان ، شيوخ، تلاميذ، فضائل

// **للاستشهاد:** فنشنلو ر. ب. أحد أجل العلماء أبو سليمان داود بن نصير //
صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية. №3, 2023.

ВЛИЯНИЕ ФРАЗ (ФОРМ ВЫРАЖЕНИЙ) ПРИ АКТЕ МУСУЛЬМАНСКОГО БРАКОСОЧЕТАНИЯ НА ЕГО ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ

Р.П. Воншанло

Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
vonsanlorasul@gmail.com

Статья повествует о проблеме, с которой сталкивается современная молодежь в вопросе расстановки приоритетов, отдавая предпочтение не ученым, заслуживающим внимание, а популярным лицам, таким как футболисты и актеры.

Ключевые слова: Абу Сулейман, шейхи, ученики, добродетели, аскетизм.

Для цитирования: Воншанло Р.П. Один из выдающихся учёных Абу Сулейман Дауд бин Насир // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3.

THE INFLUENCE OF PHRASES (FORMS OF EXPRESSIONS) IN THE ACT OF MUSLIM MARRIAGE CEREMONY ON ITS VALIDITYR

R.P. Vonshanlo

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

vonsanlorasul@gmail.com

This article talks about a problem that the youth of this time have in knowing people's preference, which is how the youth know our venerable scholars and know the famous personalities of this time such as football players and famous actors. Preferring scholars and knowing them as they crush.

Keywords: Abu Suleiman, sheikhs ,students ,virtues, asceticism.

For citation: Wonshanlo R.P. One of the outstanding scholars Abu Suleiman Daoud bin Nasir // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy. 2023. №3.

المقامة: عندما نتكلم عن العلماء ماذا نفهم من هذه الكلمة الجليلة وكيف نتصورهم، العلماء جمع عالم والعالم هو الذي يعرف شيئاً أو فنا من الفنون الشرعية. فإننا نعلم أن العلماء درجاتهم رفيعة جداً كما نعلم من الآية: هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ (سورة الزمر: 9) والحديث: العلماء ورثة الأنبياء [1، ج: 4، ص: 414] وأنهم أدوا أدواراً مهمة ورئيسية في حفظ الدين الإسلامية وفي وصول العلوم الشرعية إلينا ولا يكتفي بهذه فحسب بل نستطيع اقتباساً منهم طرقاً صحيحة في طلب العلم ومعاملة مؤدبة محترمة مكرمة مع أساتيدتنا وإخوتنا في طلب العلم حتى مع أبائنا وأمهاتنا. فهنا السؤال هل شبابنا يشتغلون بقرائة كتبهم ويتعلمون أو يخرجون منهم جميعاً ما ذكر. فلو نظرنا إلى الشباب الواقعية للاحظنا أنهم يعرفون اللاعبين المشهورين في كرة القدم والممثلين المشهورين في أفلام أفضل وأجود من علمائنا. فعندما اطلعت مخطوط إمام المرجاني وصلت إلى سنة ١٦٠ - ١٦٥ فرأيت أجل العلماء في تلك الزمان الذين يستحقون ويجدرون كتابة عنهم مقالا وفي هذا المقال اكتفيت على سليمان بن داود فقسمتها إلى عدة من المطالب تسهيلاً للقارئ الكريم.

المطلب الأول: تعريف أبي سليمان وطلبه العلم.

اسمه أبو سليمان داود بن يصير بن شبيب بن خالد الطائي الكوفي الحنفي المزاهد العارف رحمه الله بالكوفة. ولد: بعد المائة بسنوات [2، ج: 8، ص: 347، ج: 7،

ص: 335، 4، ج: 2، ص: 259]. وكان ممن شغل نفسه بالعلم ودرس الفقه وغيره من العلوم وحصل منها أنواعا وبرع في الفقه والحديث ومهر في القراءة مع الصدق والأمانة والثقة في الرواية قد وثقه يحيى بن معين وغيره وكان من أئمة أصحاب أبي حنيفة. ثم اختار بعد ذلك العزلة وأثر الإنفراد والخلوة فلزم العبادة واجتهد فيها إلى آخر عمره، وقدم بغداد في أيام المهدي ثم عاد إلى الكوفة وفيها كانت وفاته في سنة ستين؛ وقال عبيد بن جناد سمعت عطاء يقول: كان لداود الطائي ثلثمائة درهم فعاش بها عشرين سنة ينفقها على نفسه؛ قال: وكنا ندخل على داود الطائي فلم يكن في بيته إلا بارية ولبنة يضع عليها رأسه واجانة فيها خبز ومطهرة يتوضأ منها ومنها يشرب وقال أبو سليمان الداراني: ورث داود الطائي من أمه داراً، فكان يتنقل في بيوت الدار كلما تخرب بيت من الدار انتقل منه إلى آخر ولم يعمره حتى أتى على عامة البيوت التي في الدار؛ قال وورث من أبيه دنانير فكان يتنفق بها حتى كفن بآخرها. [5، ج: 7، ص: 92].
المطلب الثاني: شيوخه، تلاميذه.

مشايخه: أبو حنيفة وأخذ عنه الفقه وقرأ القرآن على الأعمش وسمع عبد الملك بن عمير وابن أبي ليلى والأعمش وغيرهم. تلاميذه: سفيان بن عيينة واسماعيل بن عليّة ومحمد بن الحسن ومصعب بن المقدم وأبو نعيم الفضل بن دكين وغيرهم وأخرج له النسائي [5، ج: 7، ص: 92].
المطلب الثالث: فضائله وزهده.

إننا نعلم من الكتب التاريخية الإسلامية أنه ذات الصوفية الأعلام وأركان الدين وأقطاب الإسلام ومن يغوت بفضائله الإحصاء ويعجز العادين وإليه المنتهي في الزهد والورع والعبادة اختار العزلة وأثر الإنفراد والخلوة، كان زاهداً كما نلاحظ من قول ابن قتيبة «جلس في بيته عشرين سنة وتعبد ولم يتكلم بشيء من تلك العلوم، ومن قول ابن المديني «سمعت ابن عيينة كان داود ممن علم وقته» وروي أن أبا حنيفة رحمه الله قال له يا أبا سليمان أما الأدوات فقد أحكمتها فقال لأي شيء بقي قال العمل به قال فنازعنتي نفسي أي العزلة فقلت لها حتى تجالسهم سنة ولا تتكلم في مسألة وكانت المسئلة تمر بي وأنا اشتهي إلى الكلام فيها أشد نزاعاً من العطشان إلى الماء ولا تتكلم فيه وكان يحضر مجالس أبي حنيفة ويقعد بين أضرابه من العلماء ولا يتكلم في مسألة غلما قوي نفسه على ممارسة هذه الخصلة سنة كاملة قعد في بيته عند ذلك وأثر العزلة». [6، لوحة 13].، ونستطيع الملاحظة زهده من كتاب الحلية الأولياء وطبقات الأصفياء أيضاً «حدثنا أبي، ثنا عبد الله بن محمد بن يعقوب، ثنا أبو حاتم محمد بن إدريس، قال: سمعت أبا سفيان عبد الرحيم بن مطرف الرواسي، - ابن عم وكيع بن الجراح بالجزيرة - يقول: قال ابن السماك، «في زهد داود الطائي حين مات: يا أيها الناس إن

أهل الدنيا تعجلوا غموم القلب، وهموم النفس، وتعب الأبدان مع شدة الحساب، فالرغبة متعة لأهلها في الدنيا والآخرة، والزهادة راحة لأهلها في الدنيا والآخرة، وإن داود نظر بقلبه إلى ما بين يديه فأعشى بصر قلبه بصر العيون فكأنه لم يبصر ما إليه تنظرون، وكأنكم لا تبصرون ما إليه ينظر، فأنتم منه تعجبون، وهو منكم يتعجب، فلما نظر إليكم راغبين مغرورين قد ذهبت على الدنيا عقولكم، وماتت من حبها قلوبكم، وعشقتها أنفسكم، وامتدت إليها أبصاركم، استوحش الزاهد منكم، فكنت إذا نظرت إليه عرفت أنه من أهل الدنيا وحش، وذلك أنه كان حيا وسط موتى، يا داود ما أعجب شأنك وقد يزيد في عجبك أنك من أهل زمانك ألزمت نفسك الصمت حتى قومتها على العدل، أهنتها وإنما تريد كرامتها، وأذللتها وإنما تريد إعزازها، ووضعتها وإنما تريد تشریفها، وأتعبتها وإنما تريد راحتها، وأجعتها وإنما تريد شبعها، وأظمأتها وإنما تريد ريهها، وخشنت الملبس وإنما تريد لينه، وجشبت المطعم وإنما تريد طيبه، وأمت نفسك قبل أن تموت، وقبرتها قبل أن تقبر، وعذبتها قبل أن تعذب، وغيبتها عن الناس كي لا تذكر، ورجبت بنفسك عن الدنيا، فلم تر لها قدرا ولا خطرا، ورجبت بنفسك عن الدنيا: عن أزواجها ومطاعمها، وملابسها، إلى الآخرة وأزواجها، ولباسها، وسندسها، وحريرها، وإستبرقها، فما أظنك إلا قد ظفرت بما طلبت، وظفرت بما فيه رغبت، كان سيماك في عملك وسرك، ولم تكن سيمائك في وجهك ولا إظهارك، فقهمت في دينك، ثم تركت الناس يفتون ويتفقهون، وسمعت الأحاديث ثم تركت الناس يتحدثون ويروون، وخرست عن القول، وتركت الناس ينطقون، لا تحسد الأخيار، ولا تعيب الأشرار، ولا تقبل من السلطان عطية، ولا من الأمراء هدية، ولا تدينك المطامع، ولا ترغب إلى الناس في الصنائع، أنس ما تكون إذا كنت بالله خاليا، وأوحش ما تكون إذا كنت مع الناس جالسا، فأوحش ما تكون أنس ما يكون الناس، وأنس ما تكون أوحش ما يكون الناس جاوزت حد المسافرين في أسفارهم، وجاوزت حد المسجونين في سجونهم، فأما المسافرون فيحملون من الطعام والحلاوة ما يأكلون، وأما أنت فإنما هي خبزة أو خبزتان في شهرك، ترمي بها في دن عندك، فإذا أفطرت أخذت منها حاجتك فجعلته في مطهرتك، ثم صببت من الماء ما يكفيك، ثم اصطبغت به ملجأ، فهذا إدامك وحلواؤك، وكل نومك، فمن سمع بمثلك صبر صبرك، أو عزم عزمك، وما أظنك إلا قد لحقت بالماضين، وما أظنك إلا قد فضلت الآخرين، ولا أحسبك إلا قد أتعبت العابدين، داود أنت كنت حيا في الآخرين، وقد لحقت بالأولين، وأنت في زمن الراغبين، ولقد أخذت بذروة الزاهدين، وأما المسجون فيكون مع الناس محبوسا فيأنس بهم، لأن العدد كثير منهم معه، وأما أنت فسجنت نفسك في بيتك وحدك، فلا محدث ولا جليس معك، فلا أدري: أي الأمرين أشد عليك؟ الخلوة في بيتك تمر به الشهور والسنون، أم تركك المطاعم والمشارب لا تأكل منها ولا تريح إلى شيء منها، لا ستر على بابك، ولا فراش تحتك، ولا قلة يبرد فيها ماؤك، ولا قصعة فيها غداؤك وعشاؤك، مطهرتك قلتك،

وقصعتك تورك، وكل أمرك داود عجا أما كنت تشتهي من الماء بارده؟ ولا من الطعام طيبه؟ ولا من اللباس لينه؟ بلى ولكنك زهدت فيه لما بين يديك مما دعيت إليه ورغبت فيه، فما أصغر ما بذلت وما أحقر ما تركت وما أيسر ما فعلت في جنب ما أملت أو طلبت أما أنت فقد ظفرت بروح العاجل، وسعيت إن شاء الله في الأجل، عزلت الشهوة عنك في حياك لكيلا يدخلك عجبها، ولا تلحقك فتنتها، فلما مت شهرك ربك بموتك، وألبسك رداء عملك، فلم تنتثر ما عملت في شرك، فأظهر الله اليوم ذلك، وأكثر نفعك، وخشيت الجماعة، فلو رأيت اليوم كثرة تبعك عرفت أن ربك قد أكرمك وشرفك، فقل لعشيرتك: اليوم تتكلم بألسنتها، فقد أوضح اليوم ربك فضلها إن كنت منها، فلو لم تسترح إلى خير تعلمه إلا حسن هذا النشر، وجميل هذا المشهد لكثرة هذا التبع، إن ربك لا يضيع مطيعا، ولا ينسى صنيعا، يشكر لخلق ما صنع فيما أنعم عليهم أكثر من شكرهم إياه فسبحانه شاكرا مجازيا مثيبا « [3، ج: 7، ص: 336].
المطلب الرابع: مكانته العلمية.

كان من كبار أئمة الفقه والرأي، برع في العلم بأبي حنيفة، ثم أقبل على شأنه، ولزم الصمت، وأثر الخمول والزهد، وفر بدين.، سأله رجل عن حديث، فقال: دعني أبادر خروج نفسي. وكان الثوري يعظمه، ويقول: أبصر داود أمره قال ابن المبارك: هل الأمر إلا ما كان عليه داود. وقيل: إنه غرق كتبه. وسأله زائدة عن تفسير آية فقال: يا فلان! انقطع الجواب. وذكر في التاريخ أن «أبا يسوف ومحمدا إذا كانا يختلطان في شيء وأشكل عليهما الأمر يأتیان إلى داود فيسئلهما وروي الطحاوي بإسناده إلى اسماعيل بن حماد بن أبي حنيفة عن محمد بن الحسن كنت إلى داود الطائي في بيته فاسئله عن المسئلة فإن وقع في قلبه أنها مما احتاج إليه لأمر ديني إجابي وإن وقع في قلبه أنها من مسائلنا هذه تبسم في وجهي وقال أن لنا شغلان لنا شغل وكان يقول صم عن الدنيا وأجص فطرك الموت وفر من الناس فرارك من الأسد وقيل له دلنا على رجل نجلس إليه فقال ذلك ضال لا يوجد قال محارب بن دثار لو كان داود في الأمم الماضية لقصه الله علينا وقال الفضل بن وكيع مررت في جنازته فما رأيناها من كثرة الخلق وشيع الناس جنازته فلما دفن قام ابن اسماك على قبره وقال يا داود كنت سقهر الليل إذ الناس ينامون فقال الناس جميعا صدقت وكنت تريح إذ الناس يخسرون فقالوا صدقت فقال تسلم إذ الناس يحوضون فقالوا صدقت حتى عد فضائله كلها فلما فرغ قام أبو بكر النهشلي فحمد الله تعالى ثم قال يا رب أن الناس قد قالوا ما عندهم مبلغ ما علموا الدرهم فاغفر له برحمتك ولا لعله على عمله ووضع محمد بن الحسين يده على قبره وقال سجننت نفسك قبل أن تسجن وحاسبت نفسك قبل أن تحاسب فاليوم ترى ما كنت ترجو وكان صاحب حبيبا العجمي». [6]،
الخاتمة:

مما سبق عرفنا أن أبي سليمان داود بن يصير بن شبيب بن خالد الطائي الكوفي الحنفي كان عالماً كبيراً في الفقه والحديث وماهراً في القراءة مع الصدق والأمانة والثقة في الرواية، وأحد من الأولياء وتعلمنا منه طرقاً صحيحة في طلب العلم ومعاملة مؤدبة محترمة مكرمة مع أساتذتنا وإخوتنا في طلب العلم وعرفنا شيئاً مهماً للطلبة العلم خاصة ولشباب المسلمين عامة هو أنه ينبغي لنا أن نعلم بما علمنا وسيكون هذا مفيداً لنا من ناحية الحفظ ووجدنا اهتماماً بالعلماء وطريقة الدراسة وسنتاب في الآخرة.

المراجع

1. أبو عيسى محمد بن عيسى الترمذي، الجامع الكبير (سنن الترمذي)، الناشر: دار الغرب الإسلامي - بيروت، الطبعة: الأولى، ١٩٩٦ م، عدد الأجزاء: ٦. 256 ص.
2. أبو بكر أحمد بن علي بن ثابت بن أحمد بن مهدي الخطيب البغدادي، تاريخ بغداد، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت، دراسة وتحقيق: مصطفى عبد القادر عطا، الطبعة: الأولى، ١٤١٧ هـ، عدد الأجزاء: ٢٤، 638 ص.
3. أبي نعيم أحمد بن عبد الله الأصفهاني، وحلية الأولياء، الناشر: مطبعة السعادة - بجوار محافظة مصر، عام النشر: ١٣٩٤ هـ - ١٩٧٤ م، (ثم صورتها عدة دور)، عدد الأجزاء: ١٠. 4641 ص.
4. أبو العباس شمس الدين أحمد بن محمد بن إبراهيم بن أبي بكر ابن خلكان البرمكي الإربلي، وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزمان، الناشر: دار صادر - بيروت، الطبعة: الجزء: ١ - الطبعة: ٠، ١٩٠٠ الجزء: ٢ - الطبعة: ٠، ١٩٠٠، الجزء: ٣ - الطبعة: ٠، ١٩٠٠، الجزء: ٤ - الطبعة: ١، ١٩٧١، الجزء: ٥ - الطبعة: ١، ١٩٩٤، الجزء: ٦ - الطبعة: ٠، ١٩٠٠، الجزء: ٧ - الطبعة: ١، ١٩٩٤، عدد الأجزاء: ٧. 4086 ص.
5. شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قايماز الذهبي، سير أعلام النبلاء، الناشر: مؤسسة الرسالة، الطبعة: الثالثة، ١٤٠٥ هـ - ١٩٨٥ م، عدد الأجزاء: ٢٥. 4683 ص.
6. شهاب الدين المرجاني. وفيه الأسلاف وتحية الأخلاف. (مخطوط غير مطبوع). 638 ص.

REFERENCES

1. Abu Issa Muhammad bin Isa Al-Tirmidhi, The Great Mosque (Sunan Al-Tirmidhi), Publisher: Dar Al-Gharb Al-Islami - Beirut, Edition: First, 1996 AD, Number of Parts: 6. 256 p.

2. Abu Bakr Ahmed bin Ali bin Thabit bin Ahmed bin Mahdi Al-Khatib Al-Baghdadi, The History of Baghdad, Publisher: Dar Al-Kutub Al-Ilmiya - Beirut, Study and investigation: Mustafa Abdel-Qader Atta, Edition: First, 1417 AH, Number of parts: 24, 638 p.
3. Abi Naim Ahmed bin Abdullah Al-Isfahani, and the jewel of the saints, publisher: Al-Saada Press - next to the governorate of Egypt, year of publication: 1394 AH - 1974 AD, (then I copied it in several editions), the number of parts: 10. 4641 p.
4. Abu al-Abbas Shams al-Din Ahmad ibn Muhammad ibn Ibrahim ibn Abi Bakr ibn Khalkan al-Barmaki al-Irbili, Deaths of Notables and News of the Sons of Time, Publisher: Dar Sader - Beirut, Edition: Part: 1 - Edition: 0, 1900 Part: 2 - Edition: 0, 1900, Part: 3 - Edition: 0, 1900, Part: 4 - Edition: 1, 1971, Part: 5 - Edition: 1, 1994, Part: 6 - Edition: 0, 1900, Part: 7 - Edition: 1, 1994, number of parts: 7. 4086 p.
5. Shams al-Din Abu Abdullah Muhammad bin Ahmad bin Othman bin Qaymaz al-Dhahabi, Biography of the Nobles, Publisher: Al-Risala Foundation, Edition: Third, 1405 AH - 1985 AD, Number of parts: 25. 4683 p.
6. Shihabuddin Al-Morjani. Loyalty to the ancestors and salute the descendants. (unprinted manuscript). 638 p.

عن المؤلف: فونشانلو رسول بانشاروفيه – طالب ماجستير في أكاديمية بولغار الإسلامية؛

بولغار، الاتحاد الروسي؛

vonsanlorasul@gmail.com

Сведения об авторе: Вонشانло Расул Паншарович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар; Российская Федерация; vonsanlorasul@gmail.com.

About the Author: Vonshanlo Rasul Pansharovich – Master’s Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; vonsanlorasul@gmail.com.

دليل التمانع عند المتقدمين والمعاصرين

مسلم بن رسول حاجداداييف
قازان، روسيا الاتحادية

علم العقيدة مهم جداً في حياة الإنسان، وهو أحد أركان الدين الإسلامي الذي يشمل جميع حياة المسلم منذ ولادته وحتى مماته ثم ما يصير إليه بعد موته، والوحدانية واحدة من الصفات السلبية الثابتة لله تعالى ولا بد لإثبات هذه الصفة من الأدلة الساطعة والبراهين القاطعة التي من جملتها دليل التمانع في إثبات الوحدانية وفي نفي تعدد الخالق، وهو دليل عقلي يرجع حاصله إلى قوله تعالى: {لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَٰهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا} [سورة الأنبياء، من الآية 22]، في المبحث الأول عرفت دليل التمانع لغةً واصطلاحاً وفي المبحث الثاني بينت اعتماد المتقدمين والمعاصرين على هذا الدليل. وفي ذيل البحث كتبت بعض النتائج المفيدة لكل من يريد التخصص في هذا الفن.

الكلمات المفتاحية: الدليل، التمانع، التعدد، الوحدانية، المتقدمون، المعاصرون

للإستشهاد: حاجداداييف م.ر. دليل التمانع عند المتقدمين
والمعاصرين || صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية. №3.2023

ДАЛИЛ АТ-ТАМАНУ' (ДОКАЗАТЕЛЬСТВО ВЗАИМНОГО ПРОТИВОРЕЧИЯ ДВУХ ГИПОТЕТИЧЕСКИХ БОГОВ) В ТРУДАХ РАННИХ И ПОЗДНИХ МУСУЛЬМАНСКИХ БОГОСЛОВОВ

Вера человека является очень важной частью его жизни, это один из столпов религии ислам, в которой мусульманин живет с рождения до смерти и даже после нее. Единство Бога – одно из Его качеств, и для того, чтобы установить Его Единство, требуется убедительное доказательство, одним из которых является далил ат-таману' (доказательство взаимного противоречия двух гипотетических богов). Это рациональное доказательство, основанное на аяте: «Если бы там (на небесах и земле) были

боги, помимо Аллаха, то они (небеса и земли) пришли бы в беспорядок». В первом разделе я дал лексическое и терминологическое определение для далил ат-таману', а во втором разделе объяснил, как предшественники и современные ученые опираются на далил ат-таману'. В конце статьи я подвел итоги, которые будут полезны для тех, кто хочет специализироваться в этой науке.

Ключевые слова: доказательство, противоречие, множественность, единство, предшественники, современники.

Для цитирования: Гаджидадаев М.Р. Далил ат-таману' (доказательство взаимного противоречия двух гипотетических богов) в трудах ранних и поздних мусульманских богословов // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3

PROOF OF THE MUTUAL CONTRADICTION OF TWO OR MORE GODS IN WORKS OF EARLY AND LATER MUSLIM THEOLOGIANs

M.R. Gadzhidadaev

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

al.askalyani@gmail.com

The belief of a person is a very important part in his life, it is one of the pillars of the religion of Islam, in which a Muslim lives from birth until death and even after death. The unity of God is one of his qualities, and in order to establish His Unity, convincing evidence is needed, and one of them dalil at-tamanu. This is a rational proof, which is based on the verse: Had there been therein (in the heavens and the earth) gods besides Allah, then verily both would have been ruined. In the first section, I gave a lexical and terminological definition for dalil at-tamanu, and in the second section, I explained the reliance of predecessors and also modern scholars on dalil at-tamanu. At the end of the article, I have summed up that will be useful for anyone who wants to specialize in this science.

Keywords: proof, contradiction, multiplicity, unity, predecessors, contemporaries

For citation: Gadzhidadaev M.R. Dalil at-tamanu' (proof of the mutual contradiction of two hypothetical Gods) in works of early and later Muslim theologians // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy. 2023. № 3.

مقدمة:

الحمد لله الواحد الأحد الصمد القائل في كتابه الكريم: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ [سورة الأنبياء، من الآية 22] والصلاة والسلام على سيدنا محمد القائل في حديثه الصحيح: «من مات وهو يعلم أنه لا إله إلا الله دخل الجنة» [1: 55/1] وعلى آله وصحبه أجمعين.

أهمية المقال:

تظهر أهمية هذا المقال في حاجة الطلاب والعلماء الذين يناقشون المشركين من المستشرقين وغيرهم الذين يدعون جواز عدة الآلهة، وهذا الدليل من أهم الأدلة في إثبات الوجدانية لله تعالى.

هيكل المقال:

المطلب الأول: تعريف دليل التمانع لغةً واصطلاحاً.

الفرع الأول: دليل التمانع لغةً.

الفرع الثاني: دليل التمانع اصطلاحاً.

المطلب الثاني: دليل التمانع عند المتقدمين والمعاصرين.

الفرع الأول: دليل التمانع عند المتقدمين.

الفرع الثاني: دليل التمانع عند المعاصرين.

المطلب الأول: تعريف دليل التمانع لغةً واصطلاحاً.

الفرع الأول: دليل التمانع لغةً.

دليل التمانع لغةً: هو تركيب إضافي، الأول منه مضاف وهو الدليل، والثاني مضاف إليه وهو التمانع.

أما الدليل لغةً: هو المرشد والِدال الذي يُسْتَدَلُّ به. وقد دَلَّه على الطريق يُدُلُّه دَلَالَةً ودِلَالَةً بفتح الدال المهملة وكسرهما ودُلُولَةً بضمها. [2: 1698/4]

وأما التمانع لغةً: الامتناع كما يقال: تَمَنَعَا: اُمتَنَعَا وتخالفا. [3: 222/22]

الفرع الثاني: دليل التمانع اصطلاحاً.

الدليل اصطلاحاً: هُوَ الَّذِي يُلْزَمُ مِنَ الْعِلْمِ أَوْ الظَّنِّ بِهِ الْعِلْمُ أَوْ الظَّنُّ بِتَحَقُّقِ شَيْءٍ

آخر.

وأما التعريف بأنه هُوَ الَّذِي يُلْزَمُ مِنَ الْعِلْمِ بِهِ الْعِلْمُ بِتَحَقُّقِ شَيْءٍ آخَرَ هُوَ تَعْرِيفُ الدَّلِيلِ الْقَطْعِيِّ لَا مُطْلَقَ الدَّلِيلِ الَّذِي هُوَ أَعَمُّ مِنْ أَنْ يَكُونَ قَطْعِيًّا أَوْ ظَنِّيًّا. [4: ص440]

واصطلاح دليل التمانع مشهور بين المتكلمين ويقال له أيضا برهان التمانع: وهو دليل لإثبات توحيد واجب الوجود. [5: 164/1]

وحاصله: أنه لو فرضنا وجود إلهين وتكلم في الجسم، فنفرض أن أحدهما يريد تحريك هذا الجسم والثاني تسكينه في وقت نفسه، فهناك ثلاثة أمور:

1- إنفاذ إرادتهما بجمع الحركة والسكون في وقت واحد في جسم واحد فهذا واضح استحالته.

2- عدم إنفاذ إرادتهما فهذا يدل على عجز في كل واحد منهما، ففي هذا الجسم إما خلوة من الحركة والسكون وهو مستحيل، وإما هنا ثالث إله حقيقي قادر على كل شيء.

3- إنفاذ إرادة أحدهما دون الآخر، والثاني لا يمكن أن يكون إلهًا لعجزه ونقصه، وفي هذا الوجه إن كانا متساويين فالأول أيضا لا يكون إله لأنه أيضا عاجز مثل الثاني، وإلا فهو الإله الحق.

المطلب الثاني: دليل التمانع عند المتقدمين والمعاصرين.

الفرع الأول: دليل التمانع عند المتقدمين.

من المتقدمين الذين تكلموا في هذا الموضوع هو إمام أهل السنة والجماعة أبو منصور الماتريدي - رحمة الله عليه - حيث قال في تفسيره: (ثم يحتمل قوله: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَهِةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ [سورة الأنبياء، من الآية 22] وجوهًا:

أحدهما: ﴿لَفَسَدَتَا﴾، أي: لم يكونا من الأصل؛ لأن العرف في الملوك أن ما بنى هذا وأثبته يريد الآخر نقضه وإفناءه، فلم يثبتا ولم يكونا من الأصل لو كانا لعدد.

والثاني: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَهِةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾: لم تكن منافع إحداهما متصلة بمنافع الأخرى للخلق؛ إذ يمنع كل واحد منهما منافع ما خلق هو من أن تصل إلى الأخرى، فإذا اتصلت منافع إحداهما بالأخرى، دلّ أنه صنع واحدٍ وتديبٌ واحدٍ لا عدد.

والثالث: لو كان عددًا، لكان لا يخرج تديبهما على حدّ واحد في كل عام، فإذا اتسق التديب وجرى الأمر في كل عام على سنن واحد دلّ أنه تديب واحد لا عدد؛ إذ لو كان لعدد لكان يختلف الأمر في كل عام ولم يتسق على سنن واحد، ولا جرى على أمر واحد. [6: 336/7]

ومن كلام الإمام الأجل نفهم احتمال التمانع والتخالف والتعارض بين الآلهة لو كان العدد فوق واحد وإن لم يستخدم الاصطلاح المعروف بدليل التمانع أو برهان التمانع.

وقال الإمام فخر الدين الرزوي رحمة الله عليه في كتابه «الخمسون في أصول الدين»: (المسألة الرابعة والثلاثون في أنه سبحانه واحد. والدليل عليه: أنا لو فرضنا إلهين وأراد أحدهما حركة زيد والآخر سكونه فإن حصل مرادهما يلزم الجمع بين الضدين وهو محال، وإن لم يحصل مرادهما، فهما عاجزان والعاجز لا يصلح أن يكون إلهًا، وإن

حصل مراد أحدهما دون الثاني فالذي حصل مراده هو الإله والذي لم يحصل مراده فهو عاجز والعاجز لا يصلح للإلهية، فثبت أن الصانع الحق واحد. وحاصل هذا البرهان يرجع إلى قوله تعالى: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَٰهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾. [7: ص203]

وإنما ذكرته من المتقدمين لأنه قريب منهم وهو من علماء القرن السادس. الفرع الثاني: دليل التماضع عند المعاصرين. من المعاصرين الذين تكلموا في هذا الدليل وهبة الزحيلي رحمة الله عليه حيث قال في تفسيره:

{لَوْ كَانَ فِيهِمَا} أي في السماوات والأرض {إِلَّا اللَّهُ} غيره {لَفَسَدَتَا} لبطلتا وخربتا عن نظامهما المشاهد لما يكون بينهما من الاختلاف والتماضع على وفق العادة، فإنه عند تعدد الحاكم والاتفاق في المراد يحدث التنافر في القدرات إذ بأي قدرة لهما سيوجد؟ وعند الاختلاف يحدث التماضع في الشيء وعدم وجوده، مثلاً: لو اختلفا في تحريك زيد وتسكينه فلا يمكن حدوث المرادين لاستحالة الجمع بين الضدين ولا يمكن حدوث أحد المرادين لمعارضة الآخر وإذا حدث كان أحد الإلهين قادراً والآخر عاجزاً والعجز نقص وهو على الله محال. [8: 35/9]

وقال الدكتور محمد سعيد رمضان البوطي رحمه الله تعالى : (لو صح أنه سبحانه وتعالى كلي مكوّن من أفراد لأمكن أن يقوم بينهم تمناع في الإرادة والخلق وذلك بأن يريد واحد منهم إيجاد شيء ويريد الآخر إعدامه، وحينئذ إما أن يحصل الأمران فيجتمع النقيضان وهو محال أو يحصل أحدهما فيظهر عجز الآخر وهو مناف للألوهية أو يتصامدا فلا يوجد هذا ولا ذلك فيظهر عجزهما معاً، وما دام وقوع هذا التماضع ممكناً فإن صفة الكمال لهما تصبح غير ضرورية وقد ذكر الله هذا البرهان بأسلوب مبسط في قوله ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَٰهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ [سورة الأنبياء، من الآية 22]. [9: ص114] ومثل ذلك عند العلامة الشعراوي في تفسيره «خواطر إيمانية» [10: 32-31/12] وغيره رحمهم الله تعالى.

النتيجة:

نفهم من جميع ما تقدم أن المتقدمين والمعاصرين من علماء أهل السنة متفقون في دليل التماضع ولا يختلف بعضهم عن بعض. وكذلك نفهم أنه لا يوجد المخالفة بين الأشعرية والماتريدية في إثبات وحدانية الله تعالى بدليل التماضع، إذ عند كل واحد منهما دليل عقلي الذي ذكرناه وكذلك يعتمد كل منهما على آية نفسها.

وعند الإمام الرازي في قوله (وإن حصل مراد أحدهما دون الثاني فالذي حصل مراده هو الإله والذي لم يحصل مراده فهو عاجز والعاجز لا يصلح للإلهية، فثبت أن الصانع

الحق (واحد) احتمال أنهما متغايرين وليسا متساويين.
وبعد البحث تبين لنا أيضا أن استعمال اصطلاح دليل التمانع أو برهان التمانع ليس متفقا عليه عند الجميع بل منهم من لم يستعمله.

تراجم العلماء المذكورين في المقال:

1- أبو منصور محمد بن محمد بن محمود الماتريدي، نسبته إلى ما تريد (محلة بسمرقند)، إمام المتكلمين ومصحح عقائد المسلمين، تفقه على: أبي بكر الجوزجاني، وتفقه عليه: الحكيم القاضي إسحاق بن محمد السمرقندي، وأبو محمد عبد الكريم بن موسى البزدوي، من تصانيفه: كتاب «التوحيد» وكتاب «المقالات» و«تأويلات القرآن» وغيرها، مات بسمرقند سنة ثلاث وثلثين وثلثمائة.

انظر: أبو الفداء زين الدين أبو العدل قاسم بن قُطُوبغا السودوني الجمالي الحنفي، تاج التراجم، دار القلم، الطبعة: الأولى، ١٤١٣ هـ - ١٩٩٢ م، ص: 249. وأبو الحسنات محمد عبد الحي اللكنوي، الفوائد البهية في تراجم الحنفية، طبع بمطبعة دار السعادة بجوار محافظة مصر، الطبعة: الأولى، ١٣٢٤ هـ، ص: 188،

2- فخر الدين أبو عبد الله محمد بن عمر بن الحسين القرشي الرازي، البكري، الطبرستاني، الأصولي، الشافعي الأشعري، ولد: سنة أربع وأربعين وخمس مائة. وتفقه على أبيه الإمام ضياء الدين خطيب الري، ومحبي السنة أبي محمد البغوي، ومن تلامذته: إبراهيم بن أبي بكر بن علي الأصبهاني، شمس الدين خسروشاهي، من أشهر تصانيفه: «مفاتيح الغيب» و«تأسيس التقديس» وغيرهما، توفي بهرة، يوم عيد الفطر، سنة ست وست مائة، وله بضع وستون سنة.

انظر: سير أعلام النبلاء للذهبي: ج: 21 ص: 500، الوافي بالوفيات لصلاح الدين الصفدي: ج: 4 ص: 175.

3- أبو العبادة وهبة بن مصطفى الزحيلي، ولد سنة 1351 هـ في السادس من مارس 1932م في دير عطية بلدة تبعد عن دمشق (89 كم) على الطريق المتجه نحو حمص، من أشهر شيوخه: الشيخ عبد الرزاق الحمصي، الشيخ حسن حبنكة الميداني، الشيخ محمد أبو زهرة وغيرهم، ومن أشهر تلامذته: محمد الزحيلي شقشقه، محمد فاروق حمادة، بديع السيد اللحام، من أشعر مؤلفاته: الوجيز في أصول الفقه، التفسير المنير، موسوعة الفقه الإسلامي، توفي رحمة الله عليه في 8 أغسطس 2015م الموافق 23 شوال 1436 هـ في دمشق.

انظر: بديع السيد اللحام حفظه الله، وهبة الزحيلي العالم الفقيه المفسر، دمشق، دار القلم، الطبعة الأولى: 1422 هـ - 2001م.

4- محمد سعيد بن رمضان بن عمر بن مراد البوطي، ولد الشيخ في قرية جيلكا عام 1929م التابعة لجزيرة بوطان التركية القريبة من الحدود السورية وتسمى

بالعربية بجزيرة ابن عمر، من أشهر شيوخه: مصطفى عبد الخالق، والشيخ حسن حبنكة الميداني، مصطفى السباعي، ومن أشهر تلامذته: محمد أيمن الزهراوي، محمد جنيد الديرشوي، من أشهر مؤلفاته: كبرى اليقينيّات الكونية، فقه السيرة النبوية، الحكم العطائية شرح وتحليل، قتل الشيخ يوم الخميس 9 جمادى الأولى من عام 1434هـ الموافق 21 آذار عام 2013م.

انظر: سمير رويين عبد الحلّيم الجعبري، رسالة ماجستير «الشيخ محمد سعيد رمضان البوطي وآرائه الاعتقادية عرض ونقد في ضوء عقيدة السلف»، إشراف: أ.د. حافظ محمد حيدر الجعبري، جامعة الخليل، صفر الخير (1437هـ - كانون الأول 2015م).

5- محمد متولي عبد الحافظ الشعراوي، علم مفسر، ولد يوم السبت 16 من ربيع الآخر سنة 1329هـ الموافق الخامس عشر من شهر إبريل 1911م، بقرية دقادوس بمصر، من شيوخه: عبد المجيد باشا، مصطفى الصاوي، أحمد مكي شيخ معهد الزقازيق، ومن مصنفاته: تفسير خواطر الشعراوي، المنتخب في تفسير القرآن الكريم وغيرهما، توفي رحمة الله عليه في يوم الأربعاء الموافق الثاني عشر من شهر صفر سنة 1419هـ الموافق 17 من شهر يونيو لعام 1998م.

انظر: أنور إبراهيم رجب منصور، رسالة ماجستير «الشيخ الشعراوي رحمه الله تعالى ومنهجه في خواطره حول القرآن الكريم»، إشراف: أ.د. عبد المنعم ممدوح رماح، كلية أصول الدين والدعوة بالمنوفية، 1422هـ - 2001م.

مراجع المقالة:

1. مسلم بن حجاج النيسابوري، كتاب الإيمان، باب من لقي الله بالإيمان وهو غير شاك فيه دخل الجنة وحرّم على النار، صحيح مسلم، بيروت، دار إحياء التراث العربي، عدد الأجزاء: 5. ص. 2938
2. أبو نصر إسماعيل بن حماد الجوهري الفارابي، الصحاح تاج اللغة وصحاح العربية، مادة دلدل، دار العلم للملايين - بيروت، الطبعة: الرابعة، 1407 هـ - 1987 م، عدد الأجزاء: 6. ص. 2563
3. انظر: مرتضى، الزبيدي، محمّد بن محمّد بن عبد الرزّاق الحسيني، تاج العروس من جواهر القاموس، مادة دلدل، دار الهداية، الجزء: 22. ص. 603
4. انظر: أبو البقاء، أيوب بن موسى الحسيني القريمي الحنفي، الكليات معجم في المصطلحات والفروق اللغوية، بيروت، مؤسسة الرسالة. بدون الطبع. ص. 1083
5. انظر: القاضي عبد النبي بن عبد الرسول الأحمّد نكري، دستور العلماء، بيروت، دار الكتب العلمية، الطبعة: الأولى، 1421هـ - 2000م، الجزء: 1، ص. 292

6. أبو منصور الماتريدي محمد بن محمد بن محمود، تفسير الماتريدي، دار الكتب العلمية - بيروت، لبنان، الطبعة: الأولى، 1426 هـ - 2005 م، الجزء: 7، ص. 603
7. الدكتور سعيد عبد اللطيف فودة، حاشية على الخمسون في أصول الدين، الأصلين للدراسات والنشر، الطبعة الأولى 1438 هـ - 2017 م. ص. 245
8. وهبة بن مصطفى الزحيلي الدمشقي، التفسير المنير في العقيدة والشريعة والمنهج، دمشق، دار الفكر، الطبعة العاشرة، 1430 هـ - 2009 م، الجزء: 9، ص. 325
9. الدكتور محمد سعيد رمضان البوطي: كبرى اليقينيات الكونية، دار الفكر، الطبعة الأربعون، 1440 هـ - 2019 م. ص. 392
10. محمد متولي الشعراوي، خواطر إيمانية، القاهرة، دار النور للطبع والنشر والتوزيع، عدد الأجزاء: 20. ص. 11553

REFERENCES

1. Muslim ibn Hajaj al-naysaburi, kitab al-iman, bab man lakiya Allahu bi al-iman ya huva gayr shak fihi dahala al-janna va haruma ala al-nar, Sahih Muslim, Beirut, dar ihya al-turas al-arabi. T. 5. p. 2938
2. Abu Nasr Ismail bin Hammad al-Javhari al-Farabi, as-sihah taj al-lugati va sihah al-arabiyati, darul ilm lilmlayin, Beirut, fourth edition - 1987, T.6. p. 2563
3. Murtaza az-Zabidi, Muhammad bin Muhammad bin Abd ar-Razzak al-Huseyni, Taj al-arus min jawahir al-qamus, darul-Hidayat, T.40. p. 603
4. Abu al-Baqa Ayub bin Musa al-Huseyni al-Qarimi al-Hanafii, al-Kulliyatu mujam fil-mustalahati, wal-furuqi al-lugawiyya, Beirut, Muassasa ar-Risala. p. 1083
5. Al-Qazi Abd an-Nabi bin abd-Rasul al-Ahmad Nakri, dustur al-ulama, Beirut, darul kutub al-ilmiyya, first edition 1421-2000, T.4 p. 292
6. Abu Mansur al-Maturidi, Muhammad bin Muhammad bin Mahmud, tafsir al-Maturidi, darul kutub al-ilmiyya, Beirut, first edition, 1426-2005, T.10. p. 603
7. Doctor Said Abdu-latif fuda, hashiyat ala khamsuna fi usuli-ddini, al-aslein li-dirasati wa-nnashr, first edition, 1438-2017. p. 245
8. Wahba bin Mustafa az-Zuhayli ad-Dimashqi, at-Tafsir al-Munir fil-aqida wa-sharia wal-manhaj, Damask, Darul-fikr, tenth edition, 1430-2009, T.15. p. 325
9. Doctor Muhammad Said Ramadan al-Buti, Kubra al-yaqiniyya al-kawniyya, Darul-fikr, 1440-2019. p. 392

10. Muhammad Mutawalli ash-Sha'rawi, Khawatir Imaniyya, Cairo, dar an-Nur, T.20 p. 11553

عن المؤلف: حاجيداداييف مسلم بن رسول – طالب الماجستير في أكاديمية بلغار الإسلامية، مدينة بلغار، روسيا الإتحادية.
moc.liamg@inaylaksa.la

Сведения об авторе: Гаджидадаев Муслим Расулович – магистрант Болгарской исламской академии, г. Болгар. Российская Федерация.
moc.liamg@inaylaksa.la

About the Author: Gadzhidadaev Muslim Rasulovich – graduate student of the Bolgar Islamic Academy, Bolgar, Russian Federation.
al.askalyani@gmail.com

УДК 348.97

مخالفات الإمام القليوبي لمعتمد المذهب الشافعي

أسلان بن بيسلطان دزؤوراف
أكاديمية بلغار الإسلامية

sirin.dzaurov@gmail.com

عنيت هذه المقالة بدراسة موجزة للمسائل الفقهية الواردة في كتاب الطهارة من حاشية شهاب الدين القليوبي على شرح ابن قاسم الغزي لمتن غاية الاختصار من حيث تلقي الضوء وتُظهر المسائل التي خالف فيها صاحب الحاشية معتمد المذهب الشافعي مع بيان المعتمد معتمداً في معرفته على الكتب المعتمدة في المذهب والحواشي عليها.

الكلمات الرئيسية: شهاب الدين القليوبي، شرح ابن قاسم الغزي، الفقه الإسلامي، المذهب الشافعي، معتمد المذهب.

للاقتباس: دزؤوراف أ.ب. مخالفات الإمام القليوبي لمعتمد المذهب الشافعي // صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية، 2023، №3

ПРОТИВОРЕЧИЯ ИМАМА АЛ-КАЛЙУБИ ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕМУ МНЕНИЮ ШАФИИТСКОГО МАЗХАБА

А.Б. Дзауров

Болгарская исламская академия

Болгар, Российская Федерация

sirin.dzaurov@gmail.com

Статья представляет собой краткое изучение мнений Шихаб-ад-дина ал-Калйуби о правовых вопросах, упомянутых им в книге «Хашийат ал-Калйуби ‘ала шарх Ибн Касим ал-Газзи», на предмет их противоречия основополагающему мнению (му’тамад) шафиитской правовой школы.

Ключевые слова: Шихаб-ад-дин ал-Калиуби, шарх Ибн Касима ал-Газзи, исламское право, шафиитский мазхаб, основополагающее мнение мазхаба

Для цитирования: Дзауров А.Б. Противоречия имама Ал-Калиуби основополагающему мнению шафиитского мазхаба // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3.

THE CONTRADICTIONS OF IMAM AL-QAL'IBI TO THE LEADING OPINION OF THE SHAFI'I MADHAB

A.B. Dzaurov

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

sirin.dzaurov@gmail.com

This article is a brief study of the opinions of Shihab-ad-Din al-Qal'ubi in the legal issues mentioned by him in his book «Khashiyat al-Qal'ubi 'ala sharh Ibn Qasim al-Ghazzi» with regard to their contradiction to the fundamental opinion (mu'tamad) of the Shafi'i juridical school.

Keywords: Shihab-ad-din al-Qal'ubi, Ibn Qasim al-Ghazzi sharh, Islamic law, Shafi'i madhhab, the fundamental opinion of madhhab

For citation: Dzaurov A.B. The contradictions of imam al-Qal'ibi to the leading opinion of the shafi'I madhhab // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَفْقَّهِ فِي الدِّينِ مَنْ أَرَادَ بِهِ خَيْرًا مِنَ الْعِبَادِ،
وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ الْأَتْمَانَ الْأَكْمَلَانَ عَلَى سَيِّدِنَا وَحَبِيبِنَا وَقَرَّةِ أَعْيُنِنَا مُحَمَّدِ رَسُولِ اللَّهِ مَرْبِّي
الْفُقَهَاءِ وَمُورِّثِ الْعُلَمَاءِ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ النَّاهِلِينَ مِنْ مَنْهَلِ النُّبُوَّةِ الرَّوَّاءِ، أَمَا بَعْدُ:

فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بِرَحْمَتِهِ وَطَوْلِهِ، وَقُوَّتِهِ وَحَوْلِهِ، ضَمَّنَ بَقَاءَ طَائِفَةٍ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى
الْحَقِّ لَا يَضُرُّهُمْ مِنْ خَذَلِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ، وَجَعَلَ السَّبَبَ فِي بَقَائِهِمْ
بَقَاءَ عُلَمَائِهِمْ، وَاقْتِدَاءَهُمْ بِأُمَّتِهِمْ وَفُقَهَائِهِمْ، وَجَعَلَ هَذِهِ الْأُمَّةَ مَعَ عُلَمَائِهَا، كَالْأُمَّمِ الْخَالِيَةِ
مَعَ أَنْبِيَائِهَا، وَأَظْهَرَ فِي كُلِّ طَبَقَةٍ مِنْ فُقَهَائِهَا أُمَّةً يَقْتَدَى بِهَا، وَيُنْتَهَى إِلَى رَأْيِهَا، وَجَعَلَ

في سلف هذه الأمة أئمة من الأعلام، مهد بهم قواعد الإسلام، وأوضح بهم مشكلات الأحكام، اتقاهم حجة قاطعة، واختلافهم رحمة واسعة، تحيا القلوب بأخبارهم، وتحصل السعادة باقتناء آثارهم، ثم اختص منهم نفراً أعلى أقدارهم ومناصبهم وأبقى ذكرهم ومذاهبهم فعلى أقوالهم مدار الأحكام، وبمذاهبهم يفتي فقهاء الإسلام. وكان إمامنا أبو عبد الله محمد بن إدريس الشافعي - رضي الله عنه - من أوفاهم فضيلة، وأقربهم إلى الله وسيلة، وأتبعهم لرسول الله صلى الله عليه وسلم وأعلمهم به، وأزهدهم في الدنيا وأطوعهم لربه، فلذلك وقع اختيار كثير من العلماء على مذهبه. وكان من هؤلاء الإئمة المنتحلين مذهب الشافعي الإمام العالم العلامة المتقن شهاب الدين القليوبي المتوفى سنة 1069هـ رحمه الله تعالى. فكان من فضل الله ومنه عليّ أن وفّقني لتحقيق كتاب الطهارة من حاشية هذا العالم الكبير على شرح ابن قاسم الغزي لمتن غاية الاختصار، وأردت في هذه المقالة الصغيرة بيان المسائل الفقهية الواردة في الحاشية المخالفة معتمد المذهب الشافعي، وبالله التوفيق.

بلغت المسائل التي خالف فيها الإمام القليوبي معتمد المذهب فيما يسر الله لي إحصاؤها، معتمداً في معرفة المعتمد على أمهات الكتب في المذهب وحواشي المتأخرين عليها ثماني مسائل، وهي:

المسألة الأولى: إذا تغير الماء تغيراً تقديرياً بأن اختلط بالماء الطهور ما يوافق في صفاته كلها التي هي الطعم واللون والريح، يقدر المخالط مخالفاً وسطاً؛ الطعم: طعم الرمان، واللون: لون العصير، والريح: ريح اللادن. فإذا كان الواقع في الماء قدر رطل من ماء الورد الذي لا طعم له ولا لون ولا ريح له، يقدر الصفات الثلاثة مخالفاً وسطاً بلا خلاف. هذا إذا فقدت الصفات كلها، أما إذا فقد بعضها ووجد البعض الآخر فهي محل الخلاف. ذهب القليوبي والبرماوي إلى فرض الصفات الثلاثة مخالفاً، وإن كان للواقع في الماء صفة واحدة فقط. وذاك المذهب الذي ذهبوا إليه مرحوج في المذهب، والمعتمد: الاكتفاء بفرض الصفة المفقودة فقط مخالفاً وسطاً؛ لأن الموجود إذا لم يغيّر فلا معنى لفرضه. ولا فرق في ذلك بين المخالط الطاهر والنجس على المعتمد، وأما القليوبي والبرماوي ومن وافقهما ففرّقوا بينهما، قال البرماوي: (... فإن كان له وصف واحد قدر ذلك الوصف فقط ولا تعرض عليه البقية، بخلاف الطاهر؛ فتعرض عليه الأوصاف الثلاثة لأن الشارع غلظ في أمر النجاسة وشدد فيها، فلا نشدد فيها أيضاً؛ كما أن المصغر لا يصغر، فالمكبر لا يكبر...) إلى آخر ما قال.⁽¹⁾

¹ حاشية الترمسي على المنهج القويم (1/366)، وحاشية الباجوري على شرح ابن قاسم (1/218)، وتحفة الحبيب على شرح الخطيب للجبريمي (1/115).

المسألة الثانية: اتخاذ أواني الذهب والفضة للتجارة جائز عند القليوبي، صرح بذلك فقال: (قوله: (يحرم اتخاذه): أي: لغير تجارة ونحوها)، والمعتمد في المذهب الشافعي حرمة اتخاذ أواني الذهب والفضة للتجارة؛ لأن أنية الذهب والفضة ممنوع من استعمالها لكل أحد. وبهذا فارق الحرير؛ حيث جاز اتخاذه للتجارة فيه؛ لأنه ليس ممنوعاً من استعماله لكل أحد، فيجوز اتخاذه للتجارة فيه؛ بأن يبيعه لمن يجوز له استعماله، وقال بعضهم: (يجوز اتخاذه للتجارة لمن يصوغه خُلياً أو يجعله دارهم أو دنانير).⁽²⁾

المسألة الثالثة: ذهب الإمام القليوبي إلى عدم كراهة الاستيائك للممسك في رمضان بعد الزوال فقال: (قوله: (للصائم) خرج به الممسك في رمضان؛ فلا كراهة)، وهذا الذي ذهب إليه القليوبي موافق لما قاله ابن عبد الحق والخطيب نظراً إلى عدم كونه صائماً حقيقة. والمعتمد في هذه المسألة: كراهة الاستيائك للممسك بعد الزوال؛ لأنه في حكم الصائم لامتناع تعاطيه المفطرات.⁽³⁾

المسألة الرابعة: السنة عند القليوبي إمرار السواك على اللسان عرضاً، وعبارته: (... وعلى لسانه عرضاً كما مرّ)، والمعتمد: إمراره على اللسان طولاً لا عرضاً، بل صرح الباجوري بكراهة إمراره عليه عرضاً تعقّباً على الإمام القليوبي فقال: (ويستحب له إمرار السواك على لسانه طولاً لا عرضاً، فيكره في طول الأسنان وعرض اللسان، فما وقع في المحشي من قوله: (وعلى لسانه عرضاً) خلاف الصواب؛ لأن استعماله في اللسان عرضاً مكروه، كما علمت).⁽⁴⁾

المسألة الخامسة: قال الإمام القليوبي في مبحث سنن الوضوء: (ويأتي حال غسلهما، أي: الكفين، بالتسمية والنية والاستيائك)، فيرى أن المتوضئ يقرن حال غسل الكفين بين ثلاثة أشياء: التسمية والنية والسواك، وهذا خلاف المعتمد في المذهب؛ لأن المشهور المعروف في المذهب أن الاستيائك في الوضوء إما قبل غسل الكفين بالكلية أو بعده بالكلية على الخلاف المشهور فيه بين الشمس الرملي وابن حجر الهيتمي، ففي قول المحشي نظر؛ لأنه لم يوافق قولاً من القولين.⁽⁵⁾

المسألة السادسة: اشترط القليوبي لحصول سنة تعميم الرأس بالمسح للابس العمامة

² حاشية الباجوري على شرح ابن قاسم (1/228)، وتحفة الحبيب على شرح الخطيب (1/122)، والإقناع في حل ألفاظ أبي شجاع للشرييني (1/34)، ومغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج للخطيب الشرييني (1/184).

³ حاشية الباجوري على شرح ابن قاسم (1/233)، والمنهج القويم شرح المقدمة الحضرمية لابن حجر الهيتمي (ص21).

⁴ حاشية الباجوري على شرح ابن قاسم (1/262، 224)، ونهاية المحتاج إلى شرح المنهاج للشمس الرملي (1/178)، وتحفة المحتاج في شرح المنهاج (1/225).

⁵ حاشية البرماوي على شرح ابن قاسم (ص24)، وحاشية الباجوري على شرح ابن قاسم (1/270)، ونهاية المحتاج إلى شرح المنهاج للرملي (1/192).

ألا يمسح المحاذي لما مسحه من الرأس؛ لأنه لا يجمع بين العوض والمعوض عنه فقال في حاشيته: (...وأنّ مسح العمامة لغير ما يحاذيه...) إلى آخره، والمعتمد في المذهب: أن هذا ليس بشرط، بل قال البرماوي: (إن مسح جميع العمامة أكمل). فعلى هذا شروط تكميل المسح على العمامة أربعة: أن يمسح الواجب من الرأس قبل مسح ما على رأسه من العمامة ونحوها. وألا يرفع يده بعد مسح الواجب من الرأس وقبل أن يكمل على العمامة أو نحوها، وإلا احتاج إلى ماء جديد. ألا يكون عاصياً باللبس لذاته؛ بألا يكون عاصياً به أصلاً أو عاصياً به لا لذاته؛ كأن كان غاصباً لها. ألا يكون على العمامة ونحوها نجاسة معفو عنها؛ كدم براغيث، وإلا امتنع التكميل؛ لما فيه من التضخم بالنجاسة.⁽⁶⁾

المسألة السابعة: ذهب الإمام القليوبي إلى أن المحرم إنما هو استقبال القبلة بالبول واستدبارها بالغائط حال قضاء الحاجة، وأن استقبالها بالغائط واستدبارها بالبول ليس بمحرّم، فقال في حاشيته على شرح ابن قاسم: (والمراد: استقبالها بالبول واستدبارها بالغائط؛ فلا يحرم عكس ذلك)، وهذه العبارة صريحة فيما ذكرنا عنه، والمعتمد في المذهب: حرمة استقبال القبلة واستدبارها بكلّ من البول والغائط. يقول الإمام الباجوري في حاشيته: (...وعلم مما ذكرناه: أنه يحرم الاستقبال بكل من البول والغائط، وكذلك الاستدبار بكل منهما، خلافاً لمن خص الاستقبال بالبول والاستدبار بالغائط، وقال بأنه لا يحرم عكس ذلك، والمعتمد: أنه يحرم؛ كما يؤخذ من قوله صلى الله عليه وسلم: «إذا أتيتم الغائط فلا تستقبلوا القبلة ولا تستدبروها ببول ولا غائط، ولكن شرقوا أو غربوا»⁽⁷⁾).⁽⁸⁾

المسألة الثامنة: من المسائل المشهورة المعروفة في المذهب الشافعي مسألة نفض الوضوء بلمس الرجل المرأة الأجنبية؛ سواء لمسها بشهوة أم لا، عامداً أم لا. واتفقوا فقهاء المذهب على أن لمس الجنية التي على صورة الأدمي ينقض الوضوء، واختلفوا في الجنية التي ليست على صورة الأدمي، هل ينقض الوضوء بلمسها أم لا. ذهب العلامة القليوبي ومن نحا نحوه إلى أن لمس الجنية لا ينقض الوضوء إلا إذا كانت على صورة الأدمي، فقال: (...ولو من الجن فيهما إن كان على صورة الأدمي). والمعتمد: نفض الوضوء بلمس الجنية وإن لم تكن على صورة الأدمي، قال البجيرمي في حاشيته على الإقناع للخطيب الشربيني: (قال المدابغي: المعتمد صحة مناكحتهم، وينتقض الوضوء بلمسهم إذا تحققت الذكورة أو الأنوثة، ولو على غير صورة الأدمي حتى لو تصورت على صورة كلبة نقض لمسها ولا مانع من ذلك؛ لأنها بالتصور لم تخرج عن حقيقتها،

⁶ صحيح البخاري (394)، وصحيح مسلم (264).

⁷ حاشية الباجوري على شرح ابن قاسم الغزي (1/296).

⁸ تحفة الحبيب على شرح الخطيب للإمام البجيرمي (1/212).

ويجوز له وطؤها، وإن تصورت في صورة كلبة مثلاً إذا علم أنها زوجته على المعتمد كما قاله سم).

والحاصل: أن الإمام القليوبي وإن خالف معتمد المذهب في هذه المسائل إلا أن هناك غيره من كبار العلماء من ذهب مثل مذهبه في هذه المسائل، واختلاف الأمة في مسائل الفروع رحمة الله واسعة، إلا مسألة قرن التسمية والنية والاستياك مع غسل اليدين، لم أر فيما اطلعت عليه من الكتب من قال بقرن السواك مع النية والتسمية وغسل اليدين. والمسطور في الكتب هو أن السواك إما قبل غسل اليدين وإما بعد غسلهما، والله أعلم. أقول قولي هذا والحمد لله رب العالمين.

المراجع والمصادر

(1) حاشية البرماوي على شرح ابن قاسم الغزي على متن أبي شجاع، للبرماوي؛ الإمام الفقيه شيخ الأزهر الشريف برهان الدين إبراهيم بن محمد البرماوي الطنطاوي المصري الشافعي (ت 1106 هـ)، ٣٧٤ صفحة، نسخة قديمة مصورة، طبعت ببولاق (1298 هـ).

(2) حاشية الباجوري على شرح العقائد النسفية، لإبراهيم الباجوري؛ الإمام العالم العلامة الفقيه المتبحر شيخ الجامع الأزهر إبراهيم بن محمد بن أحمد الباجوري (ت 1276 هـ)، تحقيق أنس الشرفاوي وحسام صالح، (1442 هـ)، ط 1، دار التقوى، ٨٠٠ صفحة، دمشق، سوريا.

(3) حاشية البجيرمي على الخطيب، المسماة: (تحفة الحبيب على شرح الخطيب الإقناع في حل ألفاظ أبي شجاع)، للبجيرمي؛ الإمام الفقيه المحقق سليمان بن محمد بن عمر البجيرمي المصري الشافعي (ت 1221 هـ)، بدون طبعة، (1415 هـ، 1995 م)، دار الفكر، ٤٦٨ صفحة، بيروت، لبنان.

(4) حاشية الترمسي على المنهج القويم، المسماة: (المنهل العميم بحاشية المنهج القويم) أو (موهبة ذي الفضل على شرح العلامة ابن حجر مقدمة بأفضل)، للترمسي؛ الإمام المحدث الفقيه الأصولي محمود محفوظ بن عبد الله بن عبد المنان الترمسي الجاوي المكي الشافعي (ت 1388 هـ)، عني به اللجنة العلمية بمركز دار المنهاج للدارسات والتحقيق العلمي، ط 1، (1432 هـ، 2011 م)، دار المنهاج، ٨٣٥ صفحة، جدة، المملكة العربية السعودية.

- (5) الإقناع في حل ألفاظ أبي شجاع، للشرييني؛ الإمام الفقيه المفسر المتكلم شمس الدين محمد بن أحمد الخطيب الشرييني القاهري الشافعي (ت 977 هـ)، تحقيق مكتب البحوث والدراسات، بدون طبعة، ٢٧٢ صفحة، دار الفكر، بيروت، لبنان.
- (6) مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج، للخطيب الشرييني؛ الإمام الفقيه المفسر المتكلم شمس الدين محمد بن أحمد الخطيب الشرييني القاهري الشافعي (ت 977 هـ)، تحقيق وتعليق علي محمد معوض وعادل أحمد عبد الموجود، ط 1، (1415 هـ، 1994 م)، دار الكتب العلمية، ٦١٤ صفحة، بيروت، لبنان.
- (7) المنهج القويم شرح المقدمة الحضرمية، لابن حجر الهيتمي؛ الإمام المجتهد الفقيه شيخ الإسلام شهاب الدين أبي العباس أحمد بن محمد بن محمد ابن حجر السلمنتي الهيتمي السعدي المكي الشافعي (ت 974 هـ)، ط 1، (1420 هـ، 2000 م)، دار الكتب العلمية، ٣١٩ صفحة، بيروت، لبنان.
- (8) نهاية المحتاج إلى شرح المنهاج، للشمس الرملي؛ الإمام المجتهد الفقيه المجدد شمس الدين محمد بن أحمد بن حمزة الرملي الأنصاري المصري الشافعي (ت 1004 هـ)، ط أخيرة، (1404 هـ، 1984 م)، دار الفكر، ٥٥٤ صفحة، بيروت، لبنان.
- (9) تحفة المحتاج في شرح المنهاج وحواشي الشرواني والعبادي، لابن حجر الهيتمي؛ الإمام المجتهد الفقيه شيخ الإسلام شهاب الدين أبي العباس أحمد بن محمد بن محمد ابن حجر الهيتمي السعدي المكي الشافعي (ت 974 هـ)، بدون طبعة، (1357 هـ، 1983 م)، المكتبة التجارية الكبرى، ٥٠٥ صفحة، مصر.
- (10) صحيح البخاري، للبخاري؛ الإمام المحدث أبي عبد الله محمد بن إسماعيل البخاري الجعفي، تحقيق الدكتور مصطفى ديب البغا، ط 5، (1414 هـ، 1993 م)، ٢٧٤٩ صفحة، دار ابن كثير ودار اليمامة، دمشق، الشام.
- (11) صحيح مسلم؛ لأبي الحسين مسلم بن الحجاج بن مسلم القشيري النيسابوري (ت 261 هـ)، تحقيق أحمد بن رفعت بن عثمان حلمي القره حصاري، ومحمد عزت بن عثمان الزعفران بوليوي، وأبي نعمة الله محمد شكري بن حسن الأنقروي، (1334 هـ)، ٢٣٢٣ صفحة، دار الطباعة العامرة، تركيا.

REFERENCES

1. Hashiyat al-Birmavi 'ala sharh ibn Qasim al-Gazzy by Ibrahim ibn Muhammad al-Birmavi, edition of 1298 hijri, 374 P.
2. Hashiyat al-Bajuri 'ala sharh al-'aqaid an-nasafiya by Ibrahim ibn Muhammad al-Bajuri, first edition of 1442 hijri, 800 P., Damask, Siria.
3. Hashiyat al-Bijayrami 'ala al-Hatib by Suleiman ibn Muhammad al-Bujayrami, dar al-Fikr edition of 1995, 478 P., Bairut.
4. Hashiyat at-Tarmasi 'ala al-manhaj al-qavim by Mahmud ibn Abdullah at-Tarmasi, dar al-Minhaj edition of 2011, 835 P., Jidda.
5. Al-Ikna' fi halli al-fazl bi shu'ab al-shuja' by Muhammad ibn Ahmad Shirbini, dar al-Fikr, without edition date, 272 P., Bairut.
6. Mugni al-muhtaj sharh al-Minhaj by Muhammad ibn Ahmad Shirbini, dar al-kutub al-ilmiya edition of 1994, 614 P., Bairut.
7. Al-manhaj al-qavim sharh al-muqaddima al-hadramiya by Ahman ibn Muhammad al-Haytami, dar al-kutub al-ilmiya first edition of 2000, 319 P., Bairut.
8. Nihayat al-Muhtaj ila sharh al-minhaj by Shams ad-Din Muhammad ibn Ahmad Ramli, dar al-Fikr edition of 1984, 554 P., Bairut.
9. Tuhfat al-muhtaj fi sharh al-minhaj by Ahman ibn Muhammad al-Haytami, al-maktaba at-tijariya edition of 1983, 505 P., Egypt.
10. Sahih al-Bukhari by Muhammad ibn Isma'il al-Bukhari, dar ibn kathir edition of 1993, 2749 P., Damask, Siria.
11. Sahih Muslim by Muslim ibn al-Hajjaj, dar at-tiba'a al-'amirah edition of 1334 hijri, 2323 P., Turkey.

عن المؤلف: درؤورف أسلان بن بيسلطان، طالب ماجستير في أكاديمية بلغار الإسلامية، بلغار، روسيا، sirin.dzaurov@gmail.com

Об авторе: Дзауров Аслан Бисултанович – Магистрант Болгарской исламской академии; Болгар, Россия; sirin.dzaurov@gmail.com

About the Author: Dzaurov Aslan Bisultanovich – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; sirin.dzaurov@gmail.com

УДК 282

ВЕРОУБЕЖДЕНИЕ ИМАМА ИБН АЛЬ-МУЛЯККЫНА НА ОСНОВЕ КНИГИ «АТ-ТАУДЫХ»

Р.М. Исмаков

*Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
rafil2017@gmail.com*

Статья посвящена биографии и богословским взглядам Ибн аль-Муляккына. Изучение личностей и взглядов классических мусульманских богословов является способом борьбы с деструктивными группами и возможностью развития взаимной терпимости и толерантности.

Ключевые слова: Ибн аль-Муляккын, ислам, религия, толерантность, межконфессиональный диалог

Для цитирования: Исмаков Р. Вероубеждение имама Ибн аль-Муляккына на основе книги «Ат-таудых» // Вестник Болгарской исламской академии. 2023, №3.

BELIEF OF IMAM IBN AL-MULYAKKYN BASED ON THE BOOK «АТ-ТАУДЫКН»

*Bolgar Islamic Academy
Bolgar, Russian Federation
rafil2017@gmail.com*

The article is devoted to the biography and theological views of Ibn al-Mulyakkyn. Studying the personalities and views of classical Muslim theologians is a way to combat destructive groups and an opportunity to develop mutual tolerance and tolerance.

Key words: Ibn Mulyakkyn, Islam, religion, tolerance, interfaith dialogue

For citation: Ismakov R.M. Belief of Imam Ibn Al-Mulyakkyn based on the Book «At-Taudykh» // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

Полное имя известного богослова ибн аль-Муляккына – Умар бин Али бин Ахмед бин Мухаммад бин Абдулла, Сирадж ад-Дин Абу Хафс аль-Ансари аль-Вади Аши аль-Андалуси аль-Такрури аль-Масри аль-Шафии. Также среди современников он известен как Ибн аль-Нахви, т.е. «сын знатока арабской грамматики». Самому ибн аль-Муляккыну это его прозвище не нравилось, он раздражался, когда его так называли.

Род ибн аль-Муляккына происходит с территории аль-Андалуса, мусульманской провинции Испании. Его отец Али ибн Ахмед жил в долине р. Аш, откуда он переехал в Северную Африку, во владения народа тукулёр, проживающего на севере Сенегала, Мавритании и Мали. Пожив некоторое время в Северной Африке, отец ибн аль-Муляккына перебрался в Каир, где в 1323 г. родился будущий богослов. Он был ребенком, когда умер его отец, после чего его мать вышла замуж во второй раз за друга отца ибн аль-Муляккына шейха Иса аль-Магриби. Приемный отец оказал на будущего богослова большое влияние, он стал одним из первых учителей ибн аль-Муляккына. Помимо шейха аль-Магриби ибн аль-Муляккын учился у других знаменитых богословов своего времени, таких как аль-Манави, ибн Хишам, Муглатаи, аль-Касталани и др. В процессе учебы ибн аль-Муляккыну удалось посетить крупнейшие города мусульманского мира, такие как Дамаск, Иерусалим, Мекка и Медина [1, с. 44].

В среде мусульман шейх ибн аль-Муляккын пользовался большим уважением. Многие известные богословы, такие как ибн аль-Хаджар аль-`Аскаляни, ас-Суюытый, аль-`Аляи, высоко оценивали ибн аль-Муляккына.

Ибн аль-Муляккын оставил после себя большое наследие, написав около 300 богословских текстов. Среди этих трудов есть книги почти по всем разделам исламского богословия: по праву, вероубеждению, хадисам и т.д. Наиболее известными из его работ являются «Тухфат аль-Мухтадж» – комментарий к книге «аль-Минхадж» имама ан-Навави и «ат-Таудых» – комментарий к сборнику хадисов имама Муслима.

Ибн аль-Муляккын скончался в 1401 г. в возрасте 81 года [2, с. 106].

Изучение биографии и наследия мусульманских богословов является крайне важным для укрепления традиционного ислама в нашей стране, что, как известно, является одним из основных путей для борьбы с псевдорелигиозным экстремизмом и различными деструктивными псевдоисламскими группами. Необходимо понимать, что за каждой экстремистской группой стоит определенная идея, и в процессе борьбы с этими группами крайне важно использовать идеологическую борьбу, демонстрируя, что почитаемые всеми мусульманами богословы прошлого не были сторонниками радикальных идей, напротив, в их трудах содержатся призывы к межконфессиональному и межэтническому диалогу. Изучение классических богословских трудов, таких как книга «Тухфат аль-Мухтадж» ибн аль-Муляккына, помогает донести до общества истинные исламские ценности, мешая радикалам вести антиобщественную деятельность.

Для исследования вероубеждений имама ибн аль-Муляккына мы рассмотрим его труд «Ат-таудых ли шархи джами` ас-сахих», который посвящен комментариям хадисов, вошедших в сборник имама аль-Бухари. Ибн аль-Муляккын в данной работе передает убеждения мусульман-суннитов – ашаритский мазхаб. Имам приводит мнения ашаритских богословов, описывает соответствующие ашаритскому вероубеждению воззрения.

В ходе изучения данного труда нами было выявлено следующее:

– Имам утверждает мазхаб ашаритов как истинный, он выделяет обязательные для Всевышнего Аллаха семь атрибутов и не уподобляет Всевышнего Аллаха творениям [3, с. 375].

– Имам неоднократно прибегает к аллегорическому толкованию (таъвиль), что говорит о том, что он не был противником данного метода и активно применял его. Следует отметить, что подавляющее большинство последователей современных деструктивных течений не признают данный метод как законный [3, с. 386].

– Имам использует термины ашаритских специалистов в области рационального богословия (ильму аль-калям). Так, он апеллирует такими терминами как «мухдас» (возникший), «аль-исм» (имя), «аль-мусамма» (называемое), «сыфат аз-зат» (сущностные атрибуты), «сыфат аль-фи`ъл» (атрибуты действия), «аль-кадим» (извечный), «аль-

джиха» (сторона), «аль-калям ан-нафси» (сущностная речь) и т.д. Важно отметить, что использование данных терминов представителями нетрадиционных, деструктивных течений ислама рассматривается как объект критики. Ваххабитский редактор книги «Ат-таудых» отдельно подчеркивает это в предисловии к данной работе [3, с. 419].

– Имам передает мнения ашаритских богословов как религиозных авторитетов, не подвергает их критике [3, с. 436].

– Имам приводит доводы против антропоморфистов (мушаббиха) [3, с. 521].

Приведем несколько высказываний ибн аль-Муляккина из книги «Ат-таудых», где разъясняется позиция относительно иносказательных и других шариатских текстов, в понимании которых у ашаритов имеются серьезные разногласия с уподобленцами (мушаббиха), антропоморфистами (муджассима) и другими заблудшими течениями:

– Толкуя хадис о вознесении Посланника Аллаха, он пишет: «Читая данный хадис (и подобные ему), где воображение человека начинает рисовать разные образы, прежде всего человеку необходимо помнить и не забывать слова Всевышнего Аллаха: “Нет абсолютно ничего подобного ему, Он – Слышащий, Видящий”, полностью отринуть в отношении Аллаха понятия “стороны”, “телесности”, “речь, составленную из букв и звуков”, пречист Всевышний Аллах от всего этого. Смыслы подобных иносказательных текстов необходимо либо оставлять их истинные значения Аллаху, Пречист Он и Велик, либо аллегорически толковать, подбирая значения, которые подобают Его Величеству...» Здесь ибн аль-Муляккин открыто призывает к одному из двух методов толкования иносказательных текстов: «тафвиду» и «таъвилю», Стронниками которых, как известно, являются ашариты, и из-за которых многие течения выносили им такфир [3, с. 299].

– Толкуя другой хадис, ибн аль-Муляккин передает от ибн Абдуль Барра, как бы соглашаясь с ним, слова Абу Амра. Он пишет: Абу Амр сказал: «...Ибо установилось знание о том, что всякий, кто в день Великого Суда будет в “Тени” Аллаха, будет обезопасен от ужасов этого дня. Под “тенью” в данном хадисе имеется в виду Милость Аллаха, а в Его Милость входит Рай. Аллаху известно лучше...» В толковании слова «тень», как милость, налицо ясное применение метода «таъвиль», о котором мы уже говорили [3, с. 350].

– В другом месте, в толковании хадиса о том, что верующие мусульмане увидят своего Господа в Судный день подобно луне в безоблачную ночь, он пишет: «...В словах Пророка: “И явится к ним Аллах”, под “явится” имеется в виду, что преграда, висящая между нашими взорами и видением Аллаха, будет снята. Ибо такие понятия как движение и перемещение невозможны (абсурдны) в отношении Всевышнего Аллаха, потому что это все относится к признакам телесных объектов, а Всевышний Аллах ничем из их признаков не описывается. Поэтому не остается (из всех смыслов слова “явиться”) ничего кроме того, что наши глаза могут Его увидеть, после того как они не в состоянии были это сделать... Поэтому “явление” Аллаха, упомянутое в хадисе, является метафорой в значении “видения”. Да, несомненно, методология саляфов, которые оставляли знание смыслов этого Аллаху, более безопасна, но при безусловной оговорке, что внешние смыслы этих слов, о которых мы упоминали, неприменимы в данном контексте... Аллегорическое толкование же позволено только тому, кто очень хорошо изучил науки арабского языка, основ религии и права...» [3, с. 391].

– Разъясняя хадис от Абу Хурайры, в котором Посланник Аллаха говорит: «Аллах “ядхак” (букв.: смеется) в отношении двух людей...», ибн аль-Муляккин среди прочего пишет: «(Подразумеваемый) смысл слова “смех” в данном хадисе разъяснен другой версией хадиса, которую приводит Ан-Насаи: “Удивляется двух людям...” Ибн аль-Джавзи передает мнение большинства праведных предшественников (саляф) о том, что они запрещали толковать подобного рода тексты и оставляли их такими, как они пришли. Затем он (ибн аль-Джавзи) сказал: “В данном оставлении текстов без какого-либо толкования, следует учитывать одно очень важное правило, а именно то, что невозможно появление у Аллаха нового атрибута, что его атрибуты никоим образом не подобны атрибутам творений. В противном случае, оставление текстов, о котором мы упомянули, не было бы ничем иным, как невежеством в их толковании...”» [3, с. 624].

– Относительно хадиса: «Поистине, все сердца сынов Адама между двумя “пальцами” Милостивого, подобно одному сердцу...» он пишет: «Понимание в данном контексте под “пальцами” органа является абсурдом и невозможным в отношении Аллаха, пречист Он от этого.

Здесь под этим словом имеется в виду могущество (мощь) сделать что-либо и легкость в его изменении. Подобное использование слов в арабском языке встречается очень часто...» [3, с. 358].

– В начале раздела о «Единобожии и опровержении джахмитам» ибн аль-Муляккин пишет: «Необходимо быть убежденным, что Всевышний Аллах в Своем Величии не подобен ничему из Его творений и ничто не способно уподобиться ему. Так же, как и в том, что качества, которыми в шариатских текстах описан как Творец, так и творения, в действительности абсолютно ни в чем никак не похожи, ибо качества Предвечного противоположны качествам творений. И так же, как Его сущность не подобна сущностям творений, таким же образом и Его качества не подобны их качествам, ибо в творениях всегда присутствуют акциденции, в то время как Всевышний Аллах пречист от них...» [3, с. 466].

Это лишь малая часть высказываний ибн аль-Муляккина, где ясно изложены его вероубеждения, в соответствии которых с убеждениями ашаритов не усомнится никто, имеющий хоть малейшее представление о школе ашаритов. И если в отношении других ученых оппоненты из числа других школ могли ссылаться на то, что их слова можно понимать не в лоне мазхаба ашаритов, то высказывания ибн аль-Муляккина настолько ясны, что не оставляют никакой возможности для подобного подлога.

Таким образом, можно сделать следующий вывод: убеждения имама ибн аль-Муляккина полностью соответствуют убеждениям мусульман-суннитов. Шейх был открытым ашаритом, проповедовал ашаритский мазхаб, защищал его в своих работах, вел дискуссии с противниками ашаризма.

НАУЧНАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Абу Фаллях аль-Ханбали. Шазарат аз-захаб фи ахбари ман захаб. Бейрут: «Дар мактубат аль-хаят», 2001. (На араб. яз.)
2. Шамс ад-дин ас-Сахавий. Ад-Дау аль-Лями`ли ахли карн ат-Таси. Т. 6. Бейрут: «Дар мактубат аль-хаят», 2020. (На араб. яз.)
3. Сирадж ад-дин ибн Муляккин. Ат-таудых ли шархи аль-джами' ас-сахих. Катар: «Визарату аль-аукаф аль-исламия», 2008. (На араб. яз.)

REFERENCES

1. Abu Fallah al-Hanbali. Shazarat az-zahab phi Akhbar man zahab. Beirut: «Dar al-Hayat, 2001. (In Arabic)
2. Shams ad-din as-Sahavii. Ad-Dau al-Lami'lli ahli karn at-Tasi. Vol. 6. Beirut: «Dar Al-Hayat», 2020. (In Arabic)
3. Siraj ad-din ibn Mulyakkyn. At-taudih li sharhi al-jami' as-sahih. Qatar: «Vizaratu al-aukaf al-Islamiya», 2008. (In Arabic)

Сведения об авторе: Исмаков Рафил Мансурович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; rafil2017@gmail.com.

About the Author: Ismakov Rafil Masurovich – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; rafil2017@gmail.com.

تراث أبي سليمان داود بن ناصر في سياق تشكيل المثل الإسلامية الحديثة

رينات خابروفيتش مظروف
أكاديمية بولغار الإسلامية
بولغار ، الاتحاد الروسي
myzoff@mail.ru

من أهم الأحداث في الحياة بالنسبة للمسلمين النكاح - الزواج وفقًا لقواعد الشريعة الإسلامية. من المعروف أن الإسلام لا يشجع على رفض الزواج واختيار أسلوب الحياة الرهباني. وهذه هي حكمة الله العظيمة. يلعب الزواج دورًا مهمًا ، لأن الرجل والمرأة هما أساس تكوين الأسرة ، وهي الوحدة الأولى في المجتمع ، وتبدأ الروابط الزوجية بكلمات الزواج. أنشأت الشريعة الإسلامية نظام زواج خاص. في عقد الزواج شروط باطلة بدونها. إذا تم استيفاء هذه الشروط ، يعتبر العقد ساري المفعول. معرفة التعابير المستخدمة في الزواج مهمة جدًا. بعض المسلمين تافهون بشأن التعبيرات عند الدخول في الزواج ، فلا يلتفتون إلى كيف وما هي الكلمات التي يتم نطقها ، وفي أي وقت يتم استخدام هذا التعبير. والأخطاء التي قد تبدو بسيطة للوهلة الأولى يمكن أن تؤدي في النهاية إلى الإضرار بعقد الزواج. نعتمد في هذا المقال على كتاب «خلاصة الفتاوى» لظاهر البخاري (428-542) أكبر علماء المذهب الحنفي المولود في بخارى ، وننظر في التعبيرات المستخدمة في الزواج. **كلمات مفتاحية:** القرآن ، السنة ، النكاح ، استنباط الأحكام ، الفتوى.

للاقتباس: رينات خابروفيتش مظروف - ألفاظ النكاح في كتاب
خلاصة الفتاوى لظاهر البخاري (428-542 هـ)
صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية №3, 2023

НАСЛЕДИЕ АБУ СУЛЕЙМАН ДАУД БИН НАСИРА КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ МУСУЛЬМАНСКИХ ИДЕАЛОВ СОВРЕМЕННОСТИ

Р.Х. Музафаров

*Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
myzoff@mail.ru*

Одним из наиболее значимых для мусульман событий в жизни является никах – заключение брака согласно нормам мусульманского религиозного права. Широко известно, что в исламе не поощряется отказ от супружества, избрание монашеского образа жизни, брак играет важную роль, он – основа семьи. Брачные узы начинаются со слов брака. Исламский закон установил особую систему брака. В брачном договоре есть условия, без которых он недействителен, знать их очень важно. Некоторые мусульмане легкомысленно относятся к словам брачного договора, не обращая внимание на то, как и какие слова они произносят. Ошибки в словах брачного договора могут привести к негативным последствиям. В статье мы рассмотрим выражения, используемые при заключении брака, опираясь на книгу «Хулясат аль-Фатава» Тахира аль-Бухари (428–542).

Ключевые слова: Коран, Сунна, брак, вывод постановлений, фетва

Для цитирования: Музафаров Р.Х. Фразы, произносимые при регистрации брака в исламе на основе книги «Хулясат Аль-Фатава» Тахира Аль-Бухари (428–542) // Вестник Болгарской исламской академии. №3, 2023.

THE LEGACY OF ABU SULEIMAN DAWOOD BIN NASIR IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF MUSLIM IDEALS OF MODERNITY

R.Kh. Muzafarov

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

myzoff@mail.ru

One of the most significant events in life for Muslims is nikah – marriage in accordance with the norms of Muslim religious law. It is widely known that Islam does not encourage the rejection of marriage, the choice of a monastic lifestyle. And this is the great wisdom of Allah Almighty. Marriage plays an important role, since a man and a woman are the basis for the formation of a family, which is the first unit of society, and marriage ties begin with the words of marriage. Islamic law established a special marriage system. There are conditions in the marriage contract that are invalid without them. If these conditions are met, the contract is considered valid. Knowing the expressions used in marriage is very important. Some Muslims are frivolous about expressions when entering into marriage, do not pay attention to how and what words are pronounced, at what time this expression is used. And mistakes, even seemingly simple at first glance, can eventually lead to damage to the marriage contract. In this article, we rely on the book «Hulasat al-Fatawa» by Tahir al-Bukhari (428–542), the greatest scholar of the Hanafi mazhab, who was born in Bukhara, and consider the expressions used in marriage.

Keywords: the Qur'an, the Sunnah, the Marriage, the deduction of rulings, the fatwa

For citation: R.Kh. Muzafarov, Expressions in registration of marriages (based on the book «Khulyasat al-fatawa» by Tahir al-Buhari (428–542)), “Bulletin of Bolgar Islamic Academy” №3, 2023

مقدمة

الحمد لله رب العالمين القائل في كتابه الكريم: {وَمَنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ} [الروم: 21] و أيضا {وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً} [الرعد: 38] و الصلاة والسلام على سيدنا محمد صلى الله عليه و سلم: «حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ: حَدَّثَنَا أَبِي: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَارَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: «دَخَلْتُ مَعَ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ؛ فَإِنَّهُ أَعْضٌ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ؛ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ.» [1]

أهمية المقال

تظهر أهمية المقال من حاجة الناس للنكاح. و هو يلعب دورا مهما، فالرجل والمرأة هما الأساس في تكوين الأسرة التي تعدّ النواة الأولى للمجتمع، والرباط الزوجي يبدأ بألفاظ النكاح. أسست الشريعة الإسلامية نظامًا معينًا للزواج. عقد النكاح له شروط لا يصح إلا بها، فإذا توفرت هذه الشروط، صح العقد. معرفة ألفاظ التي تعقد بها النكاح مهمة جدا. أخطاء بها ممكن أن تؤدي فساد عقد النكاح. في هذه المقالة نعتد على كتاب خلاصة الفتاوى لطاهر البخاري (428-542هـ)

المطلب الأول: ترجمة صاحب خلاصة الفتاوى

اسم صاحب خلاصة الفتاوى طاهر بن أحمد بن عبد الرشيد بن الحسين البخاري. كان شيخ الحنفية بما وراء النهر. لقبه شيخ الحنفية، حافظ الدين، افتخار الدين، الإمام. و جاء الألقاب الأخرى في مقدمة المخطوط الأصل بأنه الإمام، الزاهد، البارع، فقيه الأمة، ظهير الشريعة.

ولد صاحب خلاصة الفتاوى في اثنين أو إحدى و ثمانين و أربعمئة هجرية (481\482 هـ) ببخارى، و هذا يوافق بحساب الميلادي ألفا و تسعين (1090 م). توفي طاهر البخاري في مدينة سرخس في جمادى الأولى سنة اثنتين و أربعين و خمسمئة هجرية (542 هـ)، و هذا موافق بحساب الميلادي ألف و مائة و سبعة و أربعين سنة (1147 م). دفن في بخارى مكان ولادته و هو ابن واحد و ستين عاما. اسم والد صاحب خلاصة الفتاوى أحمد بن عبد الرشيد بن الحسين البخاري.

المطلب الثاني: تعريفات

الفرع الأول: تعريف الفتاوى

الْفَتْوَى، بِالْوَاوِ، تَفْتَحُ الْفَاءُ وَتُضَمُّ: اسْمٌ مِنْ أَفْتَى الْعَالِمِ إِذَا بَيَّنَّ الْحُكْمَ. وَيُقَالُ: أَضْلَهُ مِنَ الْفَتَى وَهُوَ الشَّابُّ الْقَوِيُّ، وَالْجَمْعُ الْفَتَاوِيُّ، بِكسْرِ الْوَاوِ عَلَى الْأَصْلِ،

وقيلَ يَجُوزُ الفَتْحُ لِلتَّخْفِيفِ. [2]

الفرع الثاني: تعريف الانكاح لغة

النكاح: الوطء، وقد يكونُ العقد. نقول: نكحْتُها ونكحَتْ هي، أي تزوجت؛ وهي ناكِحٌ في بني فلان، أي هي ذات زوج منهم. وقال: أَصْلَصَلَةُ اللِّجَامِ بِرَأْسِ طِرْفٍ ... أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَتَكْحِنِي [3]

الفرع الثالث: تعريف الانكاح اصطلاحاً

النكاح: في الشرع: عقد يرد على تمليك منفعة البضع قصداً [4]

النِّكَاحُ: عقدٌ موضوعٌ لملكِ المتعة قال في «المُغْرَبِ»: «وأصل النكاح: الوطئ ثم قي للتزويج نكاحاً مجازاً، لأنه سبب للوطء المباح» [5]

النِّكَاحُ: نكاح مجازاً لأنه سبب للوطء المباح. وقيل النكاح عبارة عن الارتباط المذكور والإيجاب والقبول شرط له. وأمّا على الأول أي على أن يراد به العقد فالإيجاب والقبول من الأركان انتهى [6]

الفرع الرابع: تعريف الألفاظ لغة

لَفَظْتُ الشَّيْءَ مِنْ فَمِي أَلْفَظُهُ لَفْظاً: رميته، وذلك الشيء لَفَظَةً. قال امرؤ القيس يصف حماراً: يُوَارِدُ مَجْهُولَاتِ كُلِّ حَمِيلَةٍ ... يَمُجُّ لَفَظاً البَقْلَ فِي كُلِّ مَشْرَبٍ. وَلَفَظْتُ بالكلام وتَلَفَّظْتُ به، أي تَكَلَّمْتُ به. واللفظُ: واحدُ الألفاظِ، وهو في الأصل مصدرٌ. وقولهم: أَسْمَخُ مِنْ لَافِظَةٍ، يقال هي العنزُ، لأنها تُشَلِي للحلب وهي تجترُ، فتَلْفِظُ بِجِرَّتِهَا وتُقْبِلُ فرحاً منها بالحلب. ويقال: هي التي تَرُقُّ فرحها من الطير لأنها تُخْرِجُ ما في حوصلتها وتُطعمه. قال الشاعر: تَجُودُ فَنُجْزِلُ قَبْلَ السُّؤَالِ ... وَكَفَّكَ أَسْمَخُ مِنْ لَافِظَةٍ. ويقال: هي الرحي، ويقال: هو الديك، ويقال: هو البحرُ لأنه يَلْفِظُ بالعنبر والجواهر، والهاء فيه للمبالغة [7]

المطلب الثاني: كتاب خلاصة الفتاوى و رأي صاحبه في مسألة ألفاظ النكاح

الفرع الأول: كتاب خلاصة الفتاوى

سبب تأليف الكتاب فقد ذكر المؤلف نفسه الإمام طاهر بن أحمد بن عبد الرشيد البخاري في مقدمة المخطوط «خلاصة الفتاوى»، ما نصه:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ خَالِقِ الأَرْوَاحِ والأَجْسَامِ، وَجَاعِلِ النُّورِ وَالظُّلَمِ، لَا يُعَيِّرُهُ مِنَ الدَّهْرِ حَوَادِثٌ وَلَا يُبَعِّثُهُ عَلَى الأُمُورِ بَوَاعِثٌ... قَدْ عَرَفْتُمْ إِخْوَانِي - أَيِّدْكُمْ اللهُ تَعَالَى - أَنَّ العُلُومَ كَثِيرَةً، والأَعْمَارَ قَصِيرَةً، فالأولى صَرْفُ الهِمَّةِ إِلَى المُهِمِّ وَالإِقْبَالُ إِلَى نَفْعِ الأَعْمِ، وَهُوَ جَمْعُ الوَاقِعَاتِ، وَتَرْتِيبُهَا، وَتَنْوِيعُهَا، وَتَجْنِيسُهَا.

قَالَ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُ - : وَقَدْ كَتَبْتُ فِي هَذَا الفَنِّ نُسَخَتَيْنِ: إِحْدَاهُمَا تُسَمَّى خِرَازَنَةَ الوَاقِعَاتِ وَالثَّانِيَةَ تُسَمَّى كِتَابَ البِصَابِ». فَسَأَلَنِي بَعْدَ ذَلِكَ بَعْضُ إِخْوَانِي أَنْ أَكْتُبَ نُسَخَةَ قَصِيرَةً، يُمْكِنُ ضَبْطُهَا وَتَيَسَّرَ حِفْظُهَا، فَكَتَبْتُ هَذِهِ النُّسخَةَ جَامِعَةَ الرِّوَايَةِ، خَالِيَةً عَنِ

الرَّوَائِدِ، مَعَ بَيَانِ مَوَاضِعِ الْمَسَائِلِ، دَفْعًا لَطْعَنِ الطَّاعِنِ، وَغُنْيَةً لِلْمَقِيمِ وَالطَّاعِنِ وَكَتَبْتُ
 فِهْرِسَ الْفُصُولِ، وَالْأَجْنَاسِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ كِتَابٍ؛ لِيَكُونَ عَوْنًا لِمَنْ أُنْتَلِيَ بِالْفَتْوَى بَيَانَ
 مَوَاضِعِ الْمَسَائِلِ، دَفْعًا لَطْعَنِ الطَّاعِنِ، وَغُنْيَةً لِلْمَقِيمِ وَالطَّاعِنِ. وَكَتَبْتُ فِهْرِسَ الْفُصُولِ،
 وَالْأَجْنَاسِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ كِتَابٍ؛ لِيَكُونَ عَوْنًا لِمَنْ أُنْتَلِيَ بِالْفَتْوَى وَسَمَّيْتُهَا كِتَابَ الْخُلَاصَةِ،
 وَكُلُّ ذَلِكَ أَفْعَلُ تَبْسِيرِ الْأَمْرِ عَلَى مَقْتَبِسِينَ»

باب النكاح في كتاب خلاصة الفتاوى يتكون من ثلاث و سبعين صفحة. هذا الكتاب
 مشتمل على عشرين فصلا. الأول في جواز النكاح و الإجازة و وفيه الفاظ النكاح.

الفرع الثاني: رأي صاحبه خلاصة الفتاوى في مسألة أَلْفَاظِ النِّكَاحِ
 يَنْعَقِدُ النِّكَاحَ بِلَفْظَيْنِ مَاضِيَيْنِ كَقَوْلِهِ: زَوَّجْتُكَ، وَقَوْلِ الْآخَرِ: تَزَوَّجْتُ، أَوْ قَبِلْتُ؛ لِأَنَّ
 هَذَا اللَّفْظَ يُسْتَعْمَلُ لِلإِنشَاءِ شَرْعًا؛ لِلحَاجَةِ، وَلَا خِلَافَ فِيهِ. أَوْ بِلَفْظَيْنِ: أَحَدُهُمَا مَاضٍ،
 وَالْآخَرُ مُسْتَقْبَلٌ، كَقَوْلِهِ: زَوَّجْنِي، فَيَقُولُ: زَوَّجْتُكَ؛ لِأَنَّ قَوْلَهُ: زَوَّجْنِي - تَوَكَّلْ، وَالْوَكِيلُ
 يَتَوَلَّى طَرَفِي النِّكَاحِ عَلَى مَا نُبَيِّنُهُ. [8]

و في الاجناس كل لفظة في الامة تقيد ملك رقبتها ينعقد النكاح بتلك اللفظة و جملته
 أنه ينعقد النكاح بقوله تزوجت و أنكحت و ملكتك و وهبت و تصدقت و جئتك خاطبا و
 جعلت نفسي لك و لا ينعقد بقوله أعرت و اودعت و أبحت و أحللت و رهننت و أقرضت.
 واما عند الشافعي فان لفظ الهبة ليس من الفاظ النكاح وكذلك الصدقة على قياس قوله.
 و اما النكاح بلفظة الإجازة¹ هل يصح؟ اختلف المشايخ (رحمهم الله) فيه. قال شمس
 الأئمة السرخسي (رحمه الله) الصحيح أنه لا ينعقد و كذا بلفظ الوصية² و بلفظ البيع³
 الصحيح أنه ينعقد و لو قال أعطيتك مائة على أن تكوني امرئتي كان نكاحا اذا قبلت
 كما لو قال لها كوني امرئتي بمائة فقبلت صح. و لا ينعقد بلفظ الاعارة و الاحلال
 بالاجماع و في نسخة الامام شمس الأئمة السرخسي (رحمه الله). رجل قال لامرأة زوجت
 نفسي منك فقالت المرأة قبلت ينعقد النكاح و كذا لو قال لها جعلت نفسي زوجة لك. في
 الفتاوى لو قال لامرأة راجعتك فقالت رضيت كان نكاحا و في الفتاوى رجل قال لآخر
 وهبت بنتي فلانة منك ليخدمك و قال الآخر قبلت لا يكون نكاحا و كذا لو طلب الزنا
 من امرأة فقالت وهبت نفسي منك لا يكون نكاحا و في باب الباء قال لآخر زوج بنتك
 فلانة مني بكذا فقال أبو الصغيرة ادفعها و اذهب بها حيث شئت لا ينعقد و في مجموع

¹ الوصية: تمليك مضاف إلى ما بعد الموت بطريق التبرع، سواء كان ذلك في الأعيان أو في المنافع. والوصية
 والوصايا اسمان كذا في التعريفات (أنيس الفقهاء في تعريفات الألفاظ المتداولة بين الفقهاء ل قاسم بن عبد الله بن أمير
 علي القنوي الرومي الحنفي (ت ٩٧٨هـ)) ص. 111

² النِّبْعُ: تَمْلِيكُ مَالٍ بِمَالٍ وَلِذَا يَبْعُ عَلَى النَّبْعِ وَالشَّرَاءُ يُقَالُ بَاعَ دَارَهُ أَي مَلَكَهَا غَيْرَهُ بِشَيْءٍ وَبَاعَ دَارَ فُلَانٍ بِكَذَا أَي
 اشْتَرَاهَا بِهِ (طلبة الطلبة لعمر بن محمد بن أحمد بن إسماعيل، أبو حفص، نجم الدين النسفي) ص. 108

³ الإعارة: هي تمليك المنافع بغير عوض مالي (كتاب التعريفات ل علي بن محمد بن علي الزين الشريف
 الجرجاني (ت ٨١٦هـ)) ص. 30

النوازل قال زوجني نفسك مني فقالت بالسمع و الطاعة صح النكاح. رجل خطب بنتا صغيرة لرجل منه لأجل ابنه الصغير و قال ابو البنت زوجها من فلان قبل هذا فلم يصدقه الخاطب فقال ان لم اكن زوجها من فلان فقد زوجها ابنك فلان و قبل ابو الابن بمحضر من الشهود ان لم يكن زوجها من احد قبل هذا صح النكاح. [9]

نتائج المقال

درسنا في هذه المقالة ألفاظ النكاح خلال كتاب النكاح خلاصة الفتاوى لطاهر البخاري (428-542هـ) و أقرنا النتائج التالية:

1. كل لفظ في الامة تفيد ملك رقيبتها ينعقد النكاح بتلك اللفظة و جملته أنه ينعقد النكاح بقوله تزوجت و أنكحت و ملكتك و وهبت و صدقت و جئتك خاطبا و جعلت نفسي لك.

2. اختلف العلماء في جواز النكاح بألفاظ الإجارة، الوصية، البيع

3. لا ينعقد بقوله أعت و اودعت و أبحت و أحلت و رهننت و أقرضت

المصادر والمراجع المصادر و المراجع

- 1) الامام البخاري صحيح البخاري، أبو عبد الله محمد بن إسماعيل البخاري ، دار ابن كثير، دار اليمامة - دمشق، ١٩٩٣ م، ص.5066
- 2) تاج العروس من جواهر القاموس، محمد مرتضى الحسيني الزبيدي، دار الهداية الكويت ٢٠٠١ م ص. 212 ج. 39
- 3) الصحاح في اللغة والعلوم، أبو نصر إسماعيل بن حماد الجوهري الفارابي، دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٨٧ ص 5303
- 4) التعريفات— مادة: (النكاح) علي بن محمد بن علي الزين الشريف الجرجاني، دار الكتب العلمية بيروت -لبنان، ١٩٨٣م، ص.246
- 5) (التعريفات الفقهية— مادة: (النكاح)، علي بن محمد بن علي الزين الشريف الجرجاني، دار الكتب العلمية بيروت -لبنان، ١٩٨٣م ص.232
- 6) موسوعة كشاف اصطلاحات الفنون والعلوم— مادة: (النكاح) ، محمد بن علي ابن القاضي محمد حامد بن محمد صابر الفاروقي الحنفي، مكتبة لبنان ناشرون - بيروت، ١٩٩٦م، ص.1727
- 7) الصحاح في اللغة والعلوم أبو نصر إسماعيل بن حماد الجوهري الفارابي، دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٨٧ ص.4706
- 8) الاختيار لتعليل المختار، عبد الله بن محمود بن مودود الموصللي الحنفي، مطبعة

- الحلبي - القاهرة، ١٩٣٧ م، ص. 83 ج. 2
9) خلاصة الفتاوى لظاهر البخاري، المكتبة الاشرافية ، ديوبند، الهند، ص. 2
التعريفات— مادة: (النكاح) علي بن محمد بن علي الزين الشريف الجرجاني، دار
الكتب العلمية بيروت - لبنان، ١٩٨٣م، ص. 24
طالبة الطالبة لعمر بن محمد بن أحمد بن إسماعيل، أبو حفص، نجم الدين النسفي
المطبعة العامرة، مكتبة المثني ببغداد، ١٣١١هـ، ص. 332
10) لسان العرب لمحمد بن مكرم بن علي، أبو الفضل، جمال الدين ابن منظور
الأنصاري الرويفعي الإفريقي، دار صادر - بيروت، ١٤١٤ هـ، ص. 634

REFERENCES

- 1) Al-Ikhtiyar litaglil al-Mukhtar, Gabdulla bin Mahmud bin Maudud al'-Mausuli al'-Hanafi, matbagat al'-Halyabi, Cairo, 1937 year, part 2, page. 83
- 2) Al-Sikhakh fi al-lugati ua fi al-gulum, Abu Nasr Ismail bin Hammad al'-Dzhauhari al'-Farabij, izdatel'stvo dar-al'-Gilm lilmalajjin, Beirut, 1987 year, page 5303
- 3) Al-Sikhakh fi al-lugati ua fi al-gulum, Abu Nasr Ismail bin Hammad al'-Dzhauhari al'-Farabij, izdatel'stvo dar-al'-Gilm lilmalajjin, Beirut, 1987 year, page 4706
- 4) Al-Tagrifat, (Nikah), Ali bin Muhammad, bin Ali, al'-Zajn al'-Sharif al'-Dzhurdzhanij, dar al'-Kutub al'-Gilmijjat, Beirut, 1983 year. page 246
- 5) Al-Tagrifat, (Nikah), Ali bin Muhammad, bin Ali, al'-Zajn al'-Sharif al'-Dzhurdzhanij, dar al'-Kutub al'-Gilmijjat, Beirut, 1983 year. page 232
- 6) Al-Tagrifat, (Nikah), Ali bin Muhammad, bin Ali, al'-Zajn al'-Sharif al'-Dzhurdzhanij, dar al'-Kutub al'-Gilmijjat, Beirut, 1983 year. page. 42
- 7) Imam al-Bukhari Sahih Al-Bukhari, Abu Gabdullah Muhammad bin Ismail al'-Buhari, dar-Jamama, Damascus, 1993 year, 5066
- 8) Khulyasat al-Fatava, Tahir al'-Buhari, al'-Maktabat al'-Ishrafijjat, Dioband, India, page. 2
- 9) Lisan al-Garab liMukhammad bin Mukarram binGali, abu al-Fadl, Dzhamaluddin ibn Manzur al-Ansarii, dar-Sadir, Beirut, 1414 year (h), page. 634
- 10)Mausugatu Kashshaf istilakhat al-Funun ua al-Gulum, (Nikah), Muhammad bin Ali bin al'-Kadi Muhammad Hamid bin Muhammad Sabir al'-Hanafi, Maktabat, Beirut 1996 year, page 1727

- 11) Tadh al-Gurus min dzhavakhir al-Kamus Muhammad Murtada al'-Husajni al'-Zabidij, dar-al'-Hidaya, Kuwait 2001 year. part 39, page 212
- 12) Tulbat at-Tulba li Gumar bin Mukhammad bin Akhmad bin Ismail, abk Khafs, Nadzhmutdin al-Nasafi, al'-matbagat al'-gamirat, Baghdad, 1311 year (h), page. 332

عن المؤلف: مظفروف رينات خابировيتش – طالب الماجستير في أكاديمية بلغار الإسلامية؛ بلغار، روسيا الاتحادية؛ myzoff@mail.ru

Сведения об авторе: Музафаров Ренат Хабирович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; myzoff@mail.ru.

About the Author: Muzafarov Renat Khabirovich – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; myzoff@mail.ru.

УДК 282

ИДЕЯ ИБН ТАЙМИИ ОБ УХОДЯЩЕЙ В ПРОШЛОЕ БЕСКОНЕЧНОЙ ЦЕПИ ТВОРЕНИЙ НА ОСНОВЕ ЕГО ТОЛКОВАНИЯ ХАДИСА ИМРАНА ИБН ХУСАЙНА

С.С. Ситдигов

*Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
salih.sitdikov@mail.ru*

Статья посвящена исследованию позиции Такий ад-Дина ибн Таймии относительно бесконечной цепи творений. В качестве источника использовано написанное шейхом толкование хадиса Имрана ибн Хусайна.

Ключевые слова: ибн Таймия, бесконечная цепь творений, теология, философия, калам

Для цитирования: Ситдигов С.С. Идея ибн Таймии о уходящей в прошлое бесконечной цепи творений на базе его толкования хадиса Имрана ибн Хусайна // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3.

THE IDEA OF IBN TAYMIYYAH ABOUT THE ENDLESS CHAIN OF CREATIONS FADING INTO THE PAST BASED ON HIS INTERPRETATION OF THE HADITH OF IMRAN IBN HUSAYN

S.S. Sitdikov

*Bolgar Islamic Academy
Bolgar, Russian Federation
salih.sitdikov@mail.ru*

The article is devoted to the study of the position of Taqi ad-Din ibn Taymiyyah regarding the endless chain of creations. The interpretation of the hadith of Imran ibn Husayn written by the sheikh was used as a source.

Keywords: Ibn Taymiyyah, endless chain of creations, theology, philosophy, kalam

For citation: Sitdikov S.S. The Idea of ibn Taymiyyah about the Endless Chain of Creations Fading into the Past Based on his Interpretation of the Hadith of Imran ibn Husayn // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

Шейх Такый ад-дин ибн Таймия аль-Харрани (1263–1328) является известным богословом, философом и правоведом, оказавшим серьезное влияние на мусульманское сообщество. Он отличался необычными взглядами на исламское право и апологетику, порой исповедуя такие идеи, которые до него мусульманскими богословами не высказывались или же которых придерживалась лишь малая часть мусульманских философов и апологетов.

Одной из таких идей является идея о бесконечной цепи творений, по-арабски – «тасальсуль» или «хавадис ля авваля ляха». Сторонники этой концепции в наши дни представлены преимущественно недждийской школой, члены которой называют себя «салафитами». Обычные же мусульмане называют их «ваххабитами» в честь основателя недждийского призыва Мухаммада ибн Адбульваххаба. Большинство рядовых представителей этой школы не знают об идее ибн Таймии о бесконечной цепи творений, а богословы стараются лишней раз не поднимать эту тему. Свое нежелание обсуждать этот вопрос они связывают с тем, что он сложен для понимания, поэтому простым людям незачем углубляться в тонкости вероучения. Согласно же нашему мнению, богословы недждийской школы избегают обсуждения темы «тасальсуля» из-за того, что позицию ибн Таймии в этом вопросе не разделяет никто кроме него и его последователей. Для ваххабитов, то есть людей, претендующих на исповедование «истинного» и «чистого от новшеств» ислама, это является особенно болезненным, так как бьет по их утверждению преемственности их идей от богословов эпохи раннего ислама (ас-сальф ас-салих).

В арабском языке слово «тасальсуль» обозначает «цепь». Используя его как термин, мусульманские богословы вкладывают в него смысл бесконечной, нескончаемой цепи творений. В книгах по мусульманско-

му рациональному богословию (ильм аль-калям) этот термин встречается часто. Мусульманские богословы считают невозможным воплощение бесконечной цепи творений в физической реальности.

Согласно мнению шейха ибн Таймии, в существовании бесконечной цепи творений в физической реальности нет ничего невозможного. Он утверждает, что наряду с Богом всегда существовало творение, и так как, согласно мусульманскому вероучению, сущность Бога извечна, из этой концепции следует, что творения как вид были всегда. При этом шейх считает, что каждое отдельное творение имеет начало, безначальны творения как вид, как некая часть бытия. Этим его школа отличается от школы философов материалистов, которые утверждают безначальность некоей протоматерии.

Среди современных последователей теймито-ваххабитской школы можно выделить несколько направлений, по-разному дающих ответ на вопрос позиции их шейха относительно бесконечной цепи творений. Так одни из них признают, что шейх исповедовал эти убеждения, другие говорят о том, что шейх не утверждал существование уходящей в прошлое бесконечной цепи творений, а лишь считал, что это возможно и не противоречит разуму. Третьи же отрицают наличие у шейха этой идеи, они говорят, что его неправильно поняли. Позиция первой группы видится нам наиболее объективной, так как из нижеприведенных нами слов шейха ибн Таймии становится ясно, что он именно утверждает существование в прошлом безначальной цепи творений, причем делает это прямо, недвусмысленно.

Для иллюстрации его позиции мы выбрали книгу «Толкование хадиса Имрана ибн Хусайна», входящую в состав сборника его сочинений [1, с. 347].

В смысле хадиса, передаваемым от Имрана ибн Хусайна в сборнике имама Бухари и в других сборниках, говорится, что однажды Пророка спросили о начале всего, и он сказал: «Был Аллах, и не было ничего до него», также этот хадис передается со словами «кроме него» и «вместе с ним». Ибн Таймия приложил много усилий для того, чтобы дать этому хадису свое объяснение, так как все версии этого хадиса признаются мусульманскими богословами как достоверные, а две из них, а именно та, где говорится: «Был Аллах и не было ничего вместе с ним», и та, где говорится: «Был Аллах и не было ничего кроме него», явно противоре-

чат идее ибн Таймии об уходящей в прошлое бесконечной цепи творений.

Шейх приводит текст этого хадиса, затем в его толковании пишет следующее: «Ученые разошлись в понимании этого хадиса на две школы. Первая утверждает, что смысл этого хадиса заключается в сообщении о том, что Аллах существовал и не было ничего, потом он начал творить все сущее. Эта школа считает, что хадис указывает на то, что у творений есть начало, как у каждого отдельного творения, так и у вида творений. Также они считают, что время возникло вне времени, и что движения (акциденции) и движимое (тела) являются возникшими, и что Аллах был тем, кто ничего не совершает, пока не наступил момент, в котором он начал творить, и что до наступления этого момента творение было невозможным» [1, с. 350].

Несложно понять, кого имеет в виду ибн Таймия говоря о первой школе. Разумеется, шейх подразумевает здесь школу мутакаллимов, ашаритов, своих соперников. Следует отметить, что шейх либо сознательно, либо из-за своего неверного понимания неточно передает позицию ашаритской школы относительно этого хадиса. Так, он пишет, что: «Аллах был тем, кто ничего не совершает, пока не наступил момент, в котором он начал творить». Ашариты считают ересью то, что шейх относит к ним. Ашаритская позиция в этом вопросе заключается в том, что Всевышний всегда являлся Творцом, и нельзя сказать, что Аллах не творил, а потом в определенный момент начал творить. Объясняется это тем, что до момента начала творения не было времени, а, следовательно, ни о каких «до» и «после» не может быть и речи. Позиция всех мутакаллимов заключается в том, что время не является объективно существующим, они называют его «амрун и`тибари», то есть вещью, не существующий в реальности [2, с. 268]. Ибн Таймия же, судя по всему, воспринимает время как нечто объективно существующее, и, возможно, это и было той основой, которая привела его к идее об уходящей в прошлое бесконечной цепи творений. Дело в том, что, если предположить, что Аллах не всегда творил, а потом начал творить, получится, что в определенный момент времени он был описан нетворением, что, согласно мусульманскому вероучению, является недостатком и невообразимо в отношении Бога. Видимо для того, чтобы выйти из этого парадокса, шейх разработал свою концепцию «тасальсуля».

Далее он пишет следующее: «Вторая школа в понимании этого хадиса заключается в том, что Посланник не имел в виду это (то, что не было никаких творений, а потом они появились). Его целью было сообщить своим сподвижникам о начале этого мира, который мы наблюдаем, мира, который Господь сотворил за шесть дней, а потом совершил истива на свой Арш, как об этом сообщает Священный Коран, также в хадисах приходит, что время творения этого мира равняется шести дням, также есть хадис от Убады ибн Сомита, в котором говорится, что первым творением был калям, и это было первым творением этого мира...» [1, с. 350].

Ибн Таймия неспроста не пишет просто «начало мира», он намеренно говорит о сотворении за шесть дней «этого мира», так как считает, что все предания, которые говорят о первом творении, относятся к этому миру, в котором мы же живем сейчас, а до него был другой мир, до которого был другой мир и т.д.

После того, как шейх объяснил существующие относительно толкования этого хадиса мнения, он приступает к приведению доводов в пользу второй точки зрения, что ясно указывает на то, что эту школу шейх считает сильной и придерживается ее. Он пишет следующее: «Существует множество доказательств, подтверждающих вторую точку зрения. И первое из них, это то, что йеменцы пришли спрашивать о начале всего (هذا الأمر) и они либо имели в виду этот мир, и тогда Пророк, мир ему и благословение Аллаха, ответил им, рассказав о первом творении этого мира. Либо же они имели в виду самое первое творение, до которого не было других, тогда выходит, что их вопрос остался без ответа, так как Пророк, мир ему и благословение Аллаха, сказал: “Был Аллах и не было ничего до него, а Арш его стоял на воде, и все было записано, потом Он создал небеса и землю», он не сказал ничего про создание Арша, в то время как Арш тоже является сотворенным, он сказал лишь о сотворении небес и земли...”»

Далее ибн Таймия продолжает приводить доводы в пользу второго мнения: «Пророк, мир ему и благословение Аллаха, сказал, что “был Аллах и не было ничего до него”, также есть передачи этого хадиса, в которых приходят слова “был Аллах и не было ничего кроме него” и “был Аллах и не было ничего вместе с ним”. Все эти три версии приводятся в сборнике Бухари, описываемый случай один, передатчик этого хадиса

Имран ибн Хусейн не досидел до конца этого собрания, он ушел из него, так как ему сообщили о том, что сбежала его верблюдица, он сообщает слова Пророка, мир ему и благословение Аллаха, и невозможно, чтобы Пророк, мир ему и благословение Аллаха, сказал все три фразы, им была сказана одна из них, а остальные две – это передача по смыслу (ривая биль ма`на). Несомненно, было сказано “был Аллах и не было ничего до него”, в сборнике Муслима приходит хадис от Абу Хурайры, в котором, Пророк, мир ему и благословение Аллаха, говорил, взывая ко Всевышнему: “Ты первый нет ничего до Тебя”» [1, с. 353].

Приведенного нами выше достаточно для того, чтобы понять, что шейх исповедовал идею об уходящей в прошлое бесконечной цепи творений, однако далее он еще более ясно выражает свое мнение по этому вопросу: «...Пророк, мир ему и благословение Аллаха, не хотел сказать о том, что Аллах существовал до всякой вещи, а потом сотворил все сущее, так как слова хадиса не указывают на это, они указывают лишь на начало творения небес и земли...». Далее он пишет: «...они услышали, что Пророк, мир ему и благословение Аллаха, сказал: “был Аллах и не было ничего вместе с ним” и посчитали, что именно эта фраза была сказана, вырвали ее из контекста и посчитали, что смысл хадиса заключается в сообщении о том, что Аллах предшествовал всякой вещи...» [1, с. 356].

После этого он прямо заявляет о тасульсуле, говоря, что: «Многие люди сделали этот хадис своей опорой в убеждении что у творений есть начало, и что им предшествовало небытие...» [1, с. 357]. Далее ибн Таймия пишет о тасальсуле, однако мы считаем, что приведенных нами цитат достаточно для того, чтобы четко понять его позицию по данному вопросу.

Как мы уже упоминали ранее, среди современных теймито-ваххабитов есть три основных подхода к объяснению уходящей в прошлое бесконечной цепи творений у ибн Таймии. После приведенных нами выше цитат становится ясно, что люди, отрицающие тасальсуль у шейха, имеют крайне слабую позицию, так как ибн Таймия прямо приводит доводы в его пользу. Стоит отметить, что делает он это не только в рассматриваемой нами работе, но и в других своих трудах, таких как «накд маратиб аль-иджма». Вторая же позиция, согласно которой шейх не утверждает существование в прошлом бесконечной цепи творений,

а лишь говорит о том, что это возможно, тоже не выдерживает критики, так как шейх, во-первых, прямо говорит, что Аллах не переставал творить в предвечности, а во-вторых, в начале своего толкования хадиса Имрана ибн Хусейна он пишет, что в понимании этого хадиса есть два мнения: первое – мнение тех, кто говорит что Аллах не творил, а потом в какой-то момент времени начал творить, и мнение тех, кто говорит, что Аллах не переставал творить в предвечности. Он никак не упоминает третьей школы, которая говорила бы о том, что тасальсуль возможен, а был ли он, мы не знаем.

Также важно будет отметить, что мусульмане не согласны с мнением ибн Таймии в этом вопросе, мы не обнаружили никого из ранних богословов, кто разделял бы его позицию. На доводы, которые он приводит, стараясь толковать хадис как непротиворечащий тасальсулю, ашариты отвечают тем, что утверждение ибн Таймии о том, что хадис относится к началу данного конкретного мира, не имеет довода, что при наличии разных достоверных версий одного хадиса их следует объединять, а не предпочитать один над другими. Также они приводят многочисленные сообщения о первом творении, логическую абсурдность существования в реальности бесконечной цепи творений и ссылаются на иджма о том, что Аллах был один и не было вместе с ним ничего другого, которую приводит ибн Хазм [3, с. 173].

НАУЧНАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Ибн Таймия Такый ад-Дин. Маджму`ар расаиль ва аль-масаиль. Багдад: «Ладжнат ат-турас аль-араби», 2009. 978 с. (На араб. яз.)
2. Фуда Саид. Ар-Расаиль ва аль-масаил. Амман: «Маншурат аль-аслин», 2011. 341 с. (На араб. яз.)
3. Ибн Хазм Ахмад. Маратиб аль-иджма`. Бейрут: «Дар аль-кутуб аль-ильмия», 2009. 178 с. (На араб. яз.)

REFERENCES

1. Ibn Tajmija Takyj ad-Din. Madzhmu`ar rasail' va al'-masail'. Bagdad: «Ladzhnat at-turas al'-arabi», 2009. 978 p. (In Arabic)
2. Fuda Said. Ar-Rasail' va al'-masail. Amman: «Manshurat al'-aslin», 2011. 341 p. (In Arabic)

3. Ibn Hazm Ahmad. Maratib al'-idzhma`. Bejrut: Dar al'-kutub al'-`il'mija, 2009. 178 p. (In Arabic)

Сведения об авторе: Ситдигов Салих Салаватович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; salih.sitdikov@mail.ru.

About the Author: Sitdikov Salih Salavatovich – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; salih.sitdikov@mail.ru.

УДК 140.8

АНАЛИЗ РЕЛИГИОЗНОЙ СИТУАЦИИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНОЙ ИНТЕРАКТИВНОЙ КАРТЫ РФ

Р.А. Фатхуллин

*Казанский (Приволжский) федеральный университет
Казань, Российская Федерация;
Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
ratismuslim@mail.ru*

В статье представлен анализ религиозной ситуации в Российской Федерации на основе межконфессиональной интерактивной карты РФ, разработанной Центром межрелигиозного диалога Болгарской исламской академии. Карта является способом систематизации и визуализации статистических данных зарегистрированных религиозных организаций, представленных на информационном портале Министерства юстиции Российской Федерации.

Ключевые слова: Министерство юстиции Российской Федерации, федеральные округа, интерактивная карта, религиозные организации

Для цитирования: Фатхуллин Р.А. Анализ религиозной ситуации в Российской Федерации на примере использования межконфессиональной интерактивной карты РФ // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3.

ANALYSIS OF THE RELIGIOUS SITUATION IN THE RUSSIAN FEDERATION ON THE EXAMPLE OF USING AN INTERFAITH INTERACTIVE MAP OF THE RUSSIAN FEDERATION

R.A. Fatkhullin

Kazan (Volga region) Federal University

Kazan, Russian Federation;

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

ramismuslim@mail.ru

The article presents an analysis of the religious situation in the Russian Federation on the basis of an interfaith interactive map of the Russian Federation developed by the Center for Interreligious Dialogue of the Bulgarian Islamic Academy. The map is a way to systematize and visualize the statistical data of registered religious organizations presented on the information portal of the Ministry of Justice of the Russian Federation.

Keywords: interactive map, Ministry of Justice of the Russian Federation, religious organizations, federal districts

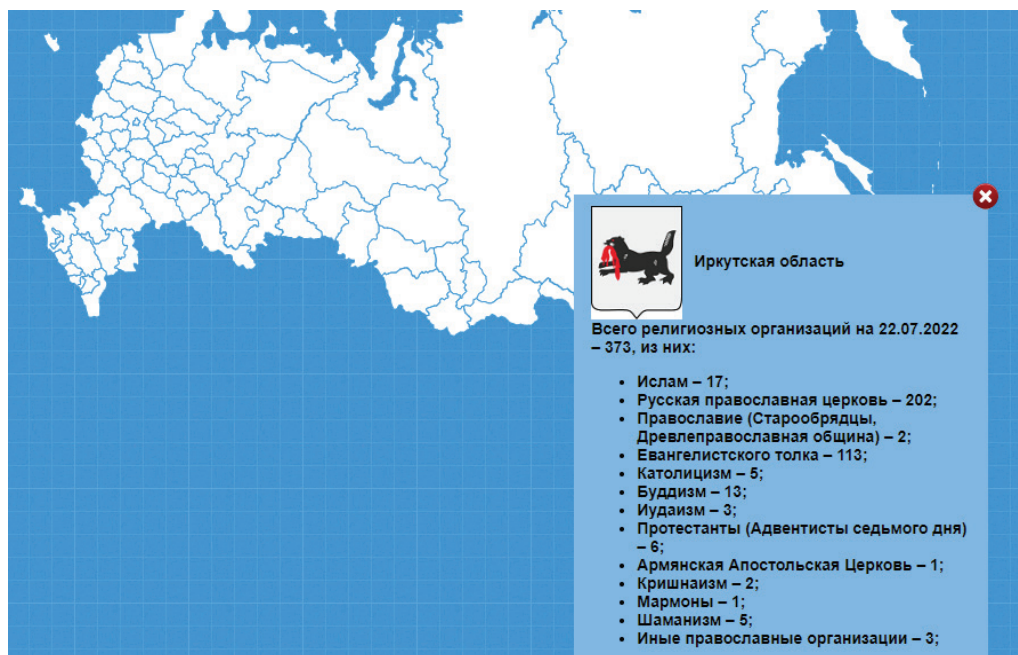
For citation: Fatkhullin R.A. Analysis of the Religious Situation in the Russian Federation on the Example of Using an Interfaith Interactive Map of the Russian Federation // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

Визуализация статистических данных зарегистрированных некоммерческих религиозных организаций, представленных на информационном портале Министерства юстиции Российской Федерации [1], является хорошей базой информации для исследователей, занимающихся анализом и сравнением различных религиозных организаций в регионах Российской Федерации.

Межконфессиональная интерактивная карта РФ [2] разработана Центром межрелигиозного диалога Болгарской исламской академии и представляет собой карту, разделенную на территориальные субъекты.

Способ пользования картой прост: наведением курсора выделяется необходимый субъект РФ, нажатием кнопки компьютерной мыши выводится статистическая информация по субъекту.

Анализ религиозной картины в стране на основе данной карты выявил следующие моменты:

1. Количество и специфика религиозных организаций, как правило, напрямую связано с историческим развитием и этносом, населяющим исследуемую территорию. Мусульманские организации преобладают на территориях, где большая часть населения исповедует ислам: Чеченская Республика, республики Татарстан, Башкортостан, Дагестан и др.
2. Мусульманские организации, как правило, представлены суннитским направлением ислама, шиитское представлено минимально: Ямало-Ненецкий автономный округ – 15 организаций суннитского направления 1 организация шиитского, Республика Дагестан 871 и 4 соответственно, г. Москва – 42 и 1, Кировская область – 27 и 1.
3. Важным фактором количественного распространения религиозных организаций являются и сложные географические условия. В Не-

нецком автономном округе представлена всего одна религиозная организация (мусульманского вероисповедания), в Чукотском автономном округе – 6 организации Русской Православной Церкви (далее – РПЦ), евангелистского толка – 5.

4. В Дальневосточном федеральном округе мусульманские религиозные организации представлены минимально: Амурская область – 1 из 136, Еврейская автономная область – 1 из 62, Забайкальский край – 1 из 114. В округе лидируют организации РПЦ и евангелистского направления.
5. Большое количество мусульманских организаций наблюдается в следующих регионах:
 1. – Сибирский федеральный округ: Алтайский край – 12 из 402, Иркутская область – 17 из 373, Кемеровская область – Кузбасс – 23 из 349;
 2. – Уральский федеральный округ: Свердловская область – 95 из 804, Тюменская область – 94 из 246, Челябинская область – 110 из 484;
 3. – Северо-Кавказский федеральный округ: Кабардино-Балкарская Республика – 138 из 193, Карачаево-Черкесская республика – 126 из 174, Республика Дагестан – 875 из 907.
 4. – Приволжский федеральный округ: Нижегородская область – 58 из 757, Республика Башкортостан – 1292 из 1810, Республика Татарстан – 1541 из 2077.
 5. Значительно меньше мусульманских организаций в:
 - Центральный федеральный округ: Белгородская область – 1 из 412, Брянская область – 1 из 308;
 - Северо-Западный федеральный округ: Архангельская область – 1 из 220, Вологодская область – 3 из 241.
 - В Псковской области Северо-Западного федерального округа официальные мусульманские организации не зарегистрированы.
 6. Наибольшее количество буддийских организаций представлено в Республика Бурятия – 77 из 253, Иркутская область 13 из 373, Республика Алтай – 6 из 60, Республика Тува – 25 из 65, Республика Калмыкия – 74 из 90, г. Москва – 27 из 775.
 7. Религиозные организации языческих религий имеют следующее распространение: шаманизм: Республика Бурятия – 19 из 253, Республика Тува – 12 из 65; религия Аар Айыы – Республика Саха (Яку-

- тия) – 5 из 162; МРО Традиционных верований осетин Республики Северная Осетия – Алания – 6 из 111; Марийские традиционные религии: Республика Башкортостан – 8 из 1810, Республика Марий Эл – 13 из 173; чувашская «Тура» – Чувашская Республика – 1 из 334.
8. В Курской и Московской областях Центрального федерального округа представлен Приход Украинской Православной Церкви Киевского Патриархата.
 9. Только в г. Москва и г. Санкт-Петербург представлены следующие организации: «Ахмадийская мусульманская община г. Москвы» (есть представительство в Республике Татарстан), Религиозная организация сикхов «Московский храмовый комитет», Религиозная организация «Англиканская церковь в Москве», Местная религиозная организация «Приход Святого Григора Просвятителя Армянской Католической церкви в городе Москве», Местная религиозная организация Армянская церковь христиан веры евангельской «Ковчег» (Тапан), Местная религиозная организация «Ведическое общество духовного развития», Местная религиозная организация «Зороастрийская община Санкт-Петербурга».
 10. Титульной религией на большинстве территорий РФ является православие, далее следуют организации евангелистского и мусульманского направления, католики, иудеи, старообрядцы, протестанты, буддисты, кришнаиты, Армянская апостольская церковь, мармоны и др.

Интерактивная карта имеет и ряд недостатков. Во-первых, отображаются только зарегистрированные религиозные организации, что не всегда отражает объективную картину. Например, в Чеченской Республике на 29.07.2022 г. зарегистрировано 38 организаций: из них мусульманских – 33, РПЦ – 4, старообрядческих – 1. Но количество зарегистрированных объективно не соответствует фактическому, так как в каждом ауле имеется по крайней мере одна мечеть. Во-вторых, на сайте Министерства юстиции РФ не всегда оперативно отображается информация по организациям, которые находятся на стадии ликвидации. При этом надо отметить, что в отношении некоторых организаций все же появилось примечание «начало процедуры ликвидации», например, в отношении Местной православной религиозной организации Приход Святого Марка пос. Учхоз Урюпинского района Волгоградской епархии

Русской Православной Церкви. При этом надо отметить положительные стороны такого ресурса, а именно, что визуализация и интерактивность позволяют не только сэкономить время исследователя, но и пробудить интерес неспециалистов к состоянию и анализу религиозной ситуации на территории РФ.

НАУЧНАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Информация о зарегистрированных некоммерческих организациях. URL: <http://unro.minjust.ru/NKOs.aspx> (дата обращения: 25.08.2022).
2. Межконфессиональная интерактивная карта РФ. URL: <https://bolgar.academy/cmdmap/> (дата обращения: 26.08.2022).

REFERENCES

1. Informacija o zaregistrovannyh nekommercheskih organizacijah [Information about registered non-profit organizations]. [Elektronnyj resurs]. URL: <http://unro.minjust.ru/NKOs.aspx> (accessed 25.08.2022). (In Russian)
2. Mezhhkonfessionalnaya interaktivnaya karta RF [Interfaith interactive map of the Russian Federation.]. URL: <https://bolgar.academy/cmdmap/> (accessed 26.08.2022). (In Russian)

Сведения об авторе: Фатхуллин Рамис Альбертович – аспирант кафедры религиоведения Института социально-философских наук и массовых коммуникаций Казанского (Приволжского) федерального университета; г. Казань, Российская Федерация; научный сотрудник Центра межрелигиозного диалога Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; ramismuslim@mail.ru.

About the Author: Fatkhullin Ramis Albertovich – Postgraduate, Department of Religious Studies, Institute of Social and Philosophical Sciences and Mass Communications Kazan (Volga region) Federal University; Kazan, Russian Federation; Researcher, Interfaith Dialogue Center Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; ramismuslim@mail.ru.

УДК 282

الشَّيْخُ الشَّهِيدُ أَبُو الْجَنَّابِ نَجْمُ الدِّينِ الْكُبْرَى الْخَوَارِزْمِيُّ

ج.ع. فاضيلوف

أكاديمية بلغار الإسلامية

قازان، روسيا الإتحادية

jalalfozilov@gmail.com

اليوم نعيش في زمن اقتدى الناس باناس لا يستحقون حتى الانتباه اليهم. ويجب علينا احياء اسماء اكابرنا الريانيين العالمون العاملون ويقول الحق قائلون وامام العدو قائمون الذين اقر لهم التاريخ بالنِّبالة والمروءة والصلاح. ومن امثال هذه الاكابر الشيخ نجم الدين الكبرى الذي كان احد ابرز واكبر علماء التصوف الحقيقي الذي طبَّق العلم مع العمل وقام امام العدو ولم يكن يخاف في الله لومة لائم. والشيخ نجم الدين الكبرى مثلٌ في البطولة والشجاعة وحفظ الدين والوطن.

الكلمات: سير الاعلام, علماء, الصوفية, خوارزمي, الخيوقى.

لإقتباس: فاضيلوف ج.ع. ، الشَّيْخُ الشَّهِيدُ أَبُو الْجَنَّابِ نَجْمُ الدِّينِ الْكُبْرَى الْخَوَارِزْمِيُّ
صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية. 2023. №3

ШЕЙХ, МУЧЕНИК АБУ АЛЬ-ДЖАНАБ НАДЖМ

АД-ДИН АЛЬ-КУБРА АЛЬ-ХОРЕЗМИ

Д.А. Фозилов

Болгарская исламская академия

Болгар, Российская Федерация

jalalfozilov@gmail.com

В истории есть личности, посвятившие свою жизнь распространению правильного понимания ислама. Одним из них был Шейх Абу Аль-Джанаб Наджмуддин Аль-Кубра. Он был ученым,

который стал мучеником на пути защиты своей религии и родины. Необходимость изучения его жизненного пути очевидна, она важна в деле воспитания подрастающего поколения.

Ключевые слова: ученые ислама, суфии, Хорезми, Аль-Хуюки

Для цитирования: Фозилов Д.А. Шейх, мученик Абу Аль-Джанаб Наджм Ад-Дин Аль-Кубра Аль-Хорезми // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3

THE MARTYR SHEIKH ABU AL-JANAB NAJM AL-DIN AL-KUBRA AL-KHWARIZMI

D.A. Fozilov

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

jalalfozilov@gmail.com

Today we live in a time when people follow the example of people who do not even deserve attention. And we must revive the names of our divine, knowledgeable, working, and speaking the truth, speaking and standing before the enemy, those whom history has recognized for nobility, chivalry, and righteousness. Among the likes of these greats is Sheikh Najm Al-Din Al-Kubra, who was one of the most prominent and greatest scholars of true Sufism, who applied knowledge with action and stood before the enemy and was not afraid of the blame of a critic for God's sake. Sheikh Najm Al-Din Al-Kubra is an example of heroism, courage, and preservation of religion and homeland.

Keywords: scholars of Islam, Sufis, Khwarizmi, Al-Khayuqi

For citation: Fozilov D.A. The martyr Sheikh Abu Al – Janab Najm Al – Din Al – Kubra Al – Khwarizmi // Bulletin of Bolgar Islamic Academy. 2023. №3

مقدمة:

الحمد لله الذي نور قلوب عباده بنور الفهم والدرك وفتح لبعض عباده فتوحات واسكن قلوبهم بنفحات من البركة والاحسان وارسل رسله لبيان شريعته والصلاة والسلام على اكرم خلقه وسيدهم محمد وعلى اله الطيبين الطاهرين واصحابه الغر الميامين وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين.

المطلب الاول: الشيخ الشهيد أبو الجناب نجم الدين الكبرى، ولادته، نشأته، طلبه للعلم وثناء العلماء عليه.

الفرع الاول: الشيخ نجم الدين الكبرى، اسمه، ولادته، وطلبه للعلم.
اسمه:

اتفق علماء التاريخ على ان اسمه احمد بن عمر بن محمد [1، ج.16، ص.118] ، وقال نور الدين الششتري الشيعي في "مجالس المؤمنين" ان اسمه محمد وأشار على هذا الخوانساري في روضات الجنات قائلا: "و العجب من صاحب "المجالس" حيث زعم أنّ اسم الرجل كان محمّداً، و إن كان أمثال ذلك منه غير عزيز لكثرة مسامحته" [2، ج.1، ص.299].
ألقابه:

من القابه الشيخ الامام الزاهد القدوة [1، ج.16، ص.118] ، والشيخ لم ينفرد بهذا اللقب فقد تلقب بهذا اللقب كثير من علماء التصوف. ولقبه غير واحد من العلماء بهذا اللقب كما هو موجود في كتب سير الاعلام والتواريخ.
ومن القابه "صانع الاولياء" بالفارسية "ولي تراش" وهذا اللقب خاص به اذ لم يلقب غيره بهذا اللقب، قيل ان لتلقب الشيخ بهذا اللقب سببان احدهما عقلي والاخر نقلي، واما العقلي هو كثرة الاولياء الذين تخرجوا على يديه واما السبب النقلي فقد قيل انه كان اذا نظر الى شخص وهو في حالة الوجد والانجذاب فإن هذا الشخص كان يجذب ويصير من الاولياء [3، ص.16].

ومن القابه المشهورة التي اشتهر به "الكبرى" قيل في الوافي بالوفيات في سيرة الشيخ نجم الدين الكبرى: "إِنَّمَا هُوَ نَجْمُ الْكِبْرَاءِ ثُمَّ خَفَفَ وَغَيْرَ وَخِيوقَ قَرْيَةٍ مِنْ خَوَارِزْمِ" [4، ج.7، ص.172]. وجاء في "مرآة الجنان وعبرة اليقظان" سبب تلقب الشيخ بهذا اللقب ما يلي: واختلف في تسمية الشيخ نجم الدين الكبرى فقال بعضهم: هو الكبرى مقصور وقال آخرون هو ممدود مفتوح الموحدة أي هو نجم الكبرى جمع تكسير الكبير قالوا والصحيح هو الأول ووجه صحته على ما ذكروا أنه كان أيام صباه شديد الذكاء فطنًا لم يلق مؤدبه إلى أقرانه في المكتب شيئًا من المشكلات إلا سبقهم بثاقب ذهنه، فلقبوه الطامة الكبرى، ثم غلب عليه ذلك اللقب، فحذفوا الطامة ولقبوه بالكبرى وهو وجه صحيح نقله جماعة من أصحابه ممن يوثق بهم [5، ج.4، ص.33-34].

ولد في بلدة خيوق التابعة لخوارزم الواقعة في دولة اوزبكستان الحالية سنة 545 هـ وقيل 540 [6، ج.1، ص.243].

طاف لطلب العلم مدنا وامصارا وكان محدثا اماما في السنة كما جاء في سيرته رحمه الله. قال عنه عُمَرُ بْنُ الْحَاجِبِ: "طاف البلاد، وسمع، واستوطن خُوَارِزْمَ، وصار شيخ تلك الناحية، وكان صاحب حديث وسنة" [1، ج.16، ص.118]. سمع بالإسكندرية من أَبِي طاهر السَّلَفِيِّ، وبهمذان من الحافظِ أَبِي العلاء، ومُحَمَّدَ بنِ بُنَيَّمان، وبنيسابور من أَبِي المعالي الفُرَاوِيِّ [7، ج.44، ص.393].

الفرع الثاني: شيوخ نجم الدين الكبرى، ابرز تلامذته وثناء العلماء عليه.

كان الشيخ نجم الدين الكبرى شافعي المذهب والطريقة الصوفية الكبروية منسوبة إليه [8، ج.5، ص.296] وقيل انه فسر القرآن في اثني عشر مجلدا [1، ج.16، ص.118] ولم اعثر اسم الكتاب الا الكتاب الذي هو موجود ومحقق تحت اسم "التأويلات النجمية في التفسير الاشاري الصوفي" المروي عن علاء الدولة السمناني [9، ج.1، ص.2].

وكان له مشايخ كثيرون كما هو حال اكابر العلماء في الماضي والحاضر. سمع الحديث من أَبِي طاهر السلفي، وأبي العلاء الهمذاني العطار، ومحمد بن بنيمان، وعبد المنعم ابن الفراوي [1، ج.16، ص.118]. وكذلك سمع من عبد الله بن عمر النَّيْسَابُورِيِّ [10، ج.8، ص.156]. وروى عنه عبد العزيز بن هلاله، وشَمْخُ خَطِيبِ دَارِيَّآ، وناصر بن منصور العُرْضِيِّ، وسيف الدِّينِ البَاخْرَزِيِّ، تلميذُه، وآخرون [1، ج.16، ص.118]، وكذلك سمع منه الامام ابو المؤيد الخوارزمي [1، ج.16، ص.118]. ومن خلفائه الشيخ نجم الدِّينِ الرَّازِي [11، ص.238]. وصحبه واخذ منه الامام القدوة المحدث سعيد بن المطهر [7، ج.48، ص.387].

الشيخ نجم الدين الكبرى كان من تلك الطائفة من العلماء الصوفية الذين ثنا عليهم مؤيد اهل التصوف ومخالفهم.

ثنا عليه ابن هلاله قائلا: "جلست عنده في الخلوة مرارا فوجدت من بركته شيئا عظيما" [10، ج.8، ص.25]. وهذا حال الاولياء الربانيون يكرم الله بفضلهم من بركاته رحمته ضيوف اوليائه وهو الكريم ذو الفضل العظيم.

قال عنه عمر بن الحاجب: "واستوطن خوارزم، وصار شيخ تلك الناحية، وكان صاحب حديث وسنة، ملجأ للغرباء، عظيم الجاه، لا يخاف في الله لومة لائم" [1، ج.16، ص.118].

وقال عنه ابن نقطة: "هو شافعي المذهب، إمام في السنة وأثنى عليه". وكان الشيخ عماد الدين الحزامي يعظمه [7، ج.44، ص.393].

وقال عنه ابن تيمية في "مجموع المسائل" ما يلي: "الشيخ نجم الدين الكبرى، وهذا الشيخ نجم الدين هو من أجل شيوخ تلك البلاد وأصحبهم إسلامًا وأبعدهم عما يخالف

الكتاب والسنة» [12، ج.4، ص.393].

وبعض الشيعة حاولوا انتساب الشيخ الى مذهبهم كما هو حالهم مع اكثر علماء الذين خرجوا من بلاد فارس. قال المؤرخ الشيعي الكبير محمد باقر الخوانساري (-1315 1226) في كتابه "روضات الجنات في اخبار العلماء السادات": وعن السيد محمد الموسوي النوربخشي العارف، المعروف بغوث المتأخرين، انه ذكر في كتابه الموسوم بـ"المشجر" ان الشيخ نجم الدين الكبرى كان اكمل الاولياء المرشدين في زمانه. واعلم العلماء بين اقرانه وأن المرشدين له على الحقيقة، لما كانوا اثني عشر، هم ائمة مذهبه الحق الامامي، فلا جرم لم يصحب طول حياته من المريدين والمسترشدين الا هذه العُدَّة" [2، ج.1، ص.297].

المطلب الثاني: الحالة السياسية في زمن الشيخ نجم الدين الكبرى وقيامه امام عدوان العدو.

الفرع الاول: الحالة السياسية في زمن الشيخ نجم الدين الكبرى.

قبيل الغزو المغولي للبلاد الاسلامية اصبحت الحالة السياسية صعبة ومعقدة جدا وكان الخليفة انذاك الناصر لدين الله الذي حكم فترة طويلة من سنة 575هـ حتى سنة 622هـ [13، ج.4، ص.393] لكنه لم يستغلها استغلالا حسناً في صالح دولته وما ينفع الناس، حتى وصفه ابن الاثير بقوله: "وكان قبيح السيرة، في رعيته ظالماً، فخرّب في أيامه العراق، وتفرّق أهله في البلاد، وأخذ أملاكهم وأموالهم، وكان يفعل الشيء وضده" [14، ج.10، ص.400].

وفي المشرق كانت السيادة هناك لدول الأتابكة، و الغور، والخوارزمية، والإسماعيلية، وأصبحت سلطة الخليفة رمزاً روحياً محدوداً، لا يتدخل في شىء إلا إذا طلب منه التدخل للتصديق على ما يطلب منه فحسب [13، ج.4، ص.1]. وشبك المسلمون فيما بينهم معارك لغزو بلاد بعضهم البعض مما تسبب الى ضعفهم. وهو مصداق قوله سبحانه: «وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَّزِعُوا فَتَنَشُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ» (سورة الأنفال 46). وهذا سنة الله في الارض اذ الخلافات والنزاعات بين المسلمين تؤدي الى ضعفهم وجعلهم طعمة خفيفة امام عدوهم.

بدأت محنة المغول وفظائعهم، بسبب حماقة سلطان خوارزم محمد خوارزمشاه الذي اتسعت أطماعه ورغبته في المزيد من الحكم والسلطة، فارسل جيشاً لتخريب بغداد والسيطرة على مركز الخلافة، إلا أن الجيش تعرض لعاصفة ثلجية في كردستان فبددت العاصفة شمله، ومن تبقى منه تخطفه الأكراد، فلم يرجع من الجيش الكبير إلى خوارزم إلا عدد قليل [15، ص.113].

تولى ادارة الدولة بعد محمد خوارزمشاه ابنه جلال الدين المعروف بمنكبرتي وكان رجلاً شجاعاً هزم جيش المغول. تجمّع إلى السلطان جلال الدين بن خوارزم شاه كل

عساكره، والتقى تولي خان بن جنكزخان، فانكسر تولي خان وأسر من التتار خلق وقتل آخرون والله الحمد، فقامت قيامة جنكزخان، واشتد غضبه إذ لم يهزم له جيش قبلها، فجمع جيشه وسار بهم إلى ناحية السند، فالتقاه جلال الدين في شوال من السنة، فانهزم جيشه أيضا وثبت هو وطائفة، ثم ولي جنكزخان منهزما وكادت الدائرة تدور عليه لولا كمين عشرة آلاف خرجوا على المسلمين، فطحنت الميمنة وأسر ولد السلطان جلال الدين فتبدد نظامه وتقهقر إلى حافة السند [16، ج.7، ص.141].

الفرع الثاني: قيام الشيخ نجم الدين الكبرى امام العدو واستشهاده.

استشهد- رضي الله عنه- بخوارزم في فتنة التتار، وذلك أن سلطانها لما فرّ، جمع الشيخ أصحابه وكانوا نحو ستين، فقال لهم: ارتحلوا إلى بلادكم، فإنه قد خرجت نار من المشرق تحرق إلى قرب المغرب، وهي فتنة عظيمة ما وقع في هذه الأمة مثلها، فقال له بعضهم: لو دعوت برفعها، فقال: هذا قضاء محكم لا ينفع فيه الدعاء. فقالوا له: تخرج معنا، فقال: إنني أقتل هاهنا، فخرج أصحابه [16، ج.7، ص.142].

فلما دخل الكفار البلد، نادى الشيخ وأصحابه الباقون: الصلاة جامعة، ثم قال: قوموا نقاتل في سبيل الله، ودخل البيت ولبس خرقة شيخه، وحمل على العدو فرماهم بالحجارة، ورموه بالنبل، وجعل يدور ويرقص حتى أصابه سهم في صدره فنزعه ورمى به نحو السماء، وفار الدم وهو يقول: إن أردت فاقتلني بالوصال أو بالفراق، ثم مات، ودفن في رباطه، رحمه الله تعالى [16، ج.7، ص.142]. انتقل إلى رحمة ربه ذي الفضل العظيم في ربيع الآخر [16، ج.7، ص.516] سنة 618 وقيل 654 والثانية اصح لانه يطابق السنة التي وقع فيه خوارزم ودمر سمرقند وبخارى من جانب المغول [17، ج.5، ص.236].

وتفصيل كيفية استشهاده لم اعثر عليه الا عند ابن العماد ولكنه مهما كان فإن المؤرخين والكتب في سير الاعلام متفقون في استشهاده ضد المغول عند غزوه خوارزم ودمارهم اياه.

نتائج:

نحتاج اليوم الى احياء ذكر كبارنا حتى نقتي بهم وهم افضل من يستحقه، ولا شك كما علمنا من سيرته ان الشيخ نجم الدين الكبرى (رحمه الله) واحد منهم وأحد اكبرهم وهو من صفوة الذين جمعوا بين الشريعة والطريقة او بين الاسلام والايمان والاحسان او بين علم الظاهر والباطن وسمّ كيف ما تحب وترغب ولا مشاحة في الاصطلاح. والشيخ نجم الدين الكبرى مثلٌ في البطولة والشجاعة وحفظ الدين والوطن.

مراجع المقال:

1. شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان الذهبي، سير أعلام النبلاء ، دار الحديث- القاهرة، 1427هـ، ج. 16، ص.544.
2. محمد باقر الموسوي الخوانساري، روضات الجنات في اخبار العلماء السادات، تحقيق: أسد الله إسماعيليان (طبعة طهران 1392 هـ)، ج.1، ص.463.
3. نجم الدين الكبرى، فوائح الجمال، ص.238، تحقيق: د.يوسف زيدان، دار سعاد الصباح، الكويت، 1993م، ص.238.
4. صلاح الدين خليل بن أيبك بن عبد الله الصفدي، الوافي بالوفيات، تحقيق: أحمد الأرناؤوط، دار إحياء التراث - بيروت، 1420هـ، ج. 7، ص.264.
5. عبد الله بن أسعد بن علي بن سليمان الياضي اليميني المكي ابو محمد، مرآة الجنان وعبرة اليقظان في معرفة ما يعتبر من حوادث الزمان، تحقيق: خليل المنصور، دار الكتب العلمية، بيروت، 1997 م، ج. 4، ص.271.
6. وليد بن أحمد الحسين الزبيري، إياد بن عبد اللطيف القيسي، مصطفى بن قحطان الحبيب، بشير بن جواد القيسي، عماد بن محمد البغدادي، الموسوعة الميسرة في تراجم أئمة التفسير والإقراء والنحو واللغة «من القرن الأول إلى المعاصرين مع دراسة لعقائدهم وشيء من طرائفهم»، مجلة الحكمة، مانشستر - بريطانيا 1424 هـ، ج.1، ص.1399.
7. شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان الذهبي، تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام، تحقيق: عمر عبد السلام التدمري دار الكتاب العربي، بيروت، 1413 هـ، ج.44، ص.522، ج.48، ص.436.
8. محمد حفظ الرحمن بن محب الرحمن الكُمَلَّائي، البدور المضية في تراجم الحنفية، دار الصالح، القاهرة، 1439 هـ، ج.5، ص.425.
9. علاء الدولة احمد ابن محمد السمناني، التأويلات النجمية في التفسير الاشاري الصوفي، تحقيق: الشيخ احمد فريد المزيدي، دار الكتب العلمية، 1971م، ج.1، ص.381.
10. تاج الدين عبد الوهاب بن تقي الدين السبكي (ت 771هـ)، طبقات الشافعية الكبرى، تحقيق: د. محمود محمد الطناحي د. عبد الفتاح محمد الحلو، هجر للطباعة والنشر والتوزيع، 1413هـ، ج.8، ص.418.
11. أحمد بن محمد الأذنه وي، طبقات المفسرين، تحقيق: سليمان بن صالح الخزي، مكتبة العلوم والحكم، 1997 م، ص.444.
12. أحمد بن عبد الحلیم بن عبد السلام ابن تيمية، جامع المسائل - المجموعة الرابعة،

- تحقيق: محمد عزيز شمس، دار عالم الفوائد للنشر والتوزيع - مكة، 1426 هـ، ص.457.
- 13.د. عصام الدين عبد الرؤوف، د. محسن جمال الدين، الموسوعه الموجزه في التاريخ الاسلامي، المشرق الاسلامي بعد العباسيين، المهندسين، القاهرة، 1996 م، ص.114.
- 14.أبو الحسن علي بن أبي الكرم محمد، عمر عبد السلام تدمري ابن الأثير، الكامل في التاريخ، دار الكتاب العربي، بيروت، 1417 هـ، ج.10، ص.453.
- 15.د.السيد الباز العريني، المغول، دار النهضة العربية، بيروت، 1981، ص.378.
- 16.أبو الفلاح عبد الحي بن أحمد بن محمد ابن العماد العكري الحنبلي، شذرات الذهب في أخبار من ذهب، (ت 1089هـ)، محمود الأرنؤوط، دار ابن كثير، دمشق، 1406 هـ، ج.7، ص.800.
- 17.أبو محمد الطيب بن عبد الله بن أحمد بن علي بامخرمة، الهجراني الحضرمي الشافعي، قلادة النحر في وفيات أعيان الدهر، دار المنهاج - جدة، 2008 م، ج.5، ص.533.

REFERENCES

1. Shams al-Din Abu Abdullah Muhammad bin Ahmed bin Othman al-Dhahabi, biography of the flags of the nobility, Dar Al - Hadith-Cairo, 1427 Ah, v.16, 544 p.
2. Mohammad Baqer Mousavi Khvansari, the gardens of the Jannat in the news of Sadat Scholars, an investigation: Asadallah Esmailian (Tehran edition 1392 Ah), v.1, 436 p.
3. Najmuddin al-Kubra, beauty scandals, investigation: Dr.Yusuf Zidan, Dar Suad Al-Sabah, Kuwait, 1993, 238 p.
4. Salah al-Din Khalil bin Aibek bin Abdullah al-Safadi, obituaries, investigation: Ahmed al-Arnawut, House of revival of heritage-Beirut, 1420 Ah, v.7, 264 p.
5. Abdullah bin Asaad bin Ali bin Suleiman al-Yafi'i Al-Yamani al-Makki Abu Muhammad, the mirror of paradise and the lesson of mindfulness in knowing what is considered one of the accidents of time, C. 4, PG.335, investigation: Khalil al-Mansour, House of scientific books, 1997, v.4 271 p.

6. Walid bin Ahmed al-Hussein al-Zubairi, Iyad bin Abdul Latif al-Qaisi, Mustafa bin Qahtan al-Habib, Bashir bin Jawad al-Qaisi, Imad bin Mohammed al-Baghdadi, the accessible Encyclopedia of translations of Imams of interpretation, reading, grammar and language “from the first century to contemporaries with a study of their beliefs and some of their jokes”, wisdom magazine, Manchester-Britain 1424 Ah, v.1, 1399 p.
7. Shams al-Din Abu Abdullah Muhammad bin Ahmed bin Othman al-Dhahabi, the history of Islam and the deaths of celebrities and media, an investigation: Omar Abd al-Salam al-Tadmouri, the House of the Arab book, Beirut, 1413 Ah, v.44, 522 p, v.48, 436 p.
8. Muhammad Hafiz al-Rahman Ibn Muhibb al-Rahman al-Kamalaj, al-Bidur al-Mudhiyya in the translations of the Hanafi, Dar al-Saleh, Cairo, 1439 Ah, v.5, 425 p.
9. Alaa al-Dawla Ahmed ibn Muhammad al-Semnani, Astral interpretations in the Ashari Sufi interpretation, investigation: Sheikh Ahmed Farid al-Mazidi, House of scientific books, 1971, v.1, 381 p.
10. Taj al-Din Abdul Wahab bin Taqi al-Din al-Subki (d.771 ah), the Great layers of Shafi'i, investigation: d. Mahmoud Mohamed Al-Tanahi Dr. Abdul Fattah Mohammed al-Helu, Hijr for printing, publishing and distribution, 1413 Ah, v.8, 418 p.
11. Ahmad Bin Muhammad al-Adnah Wei, layers of interpreters, investigation: Suleiman bin Saleh al-Khazy, P.444, library of science and governance, 1997, 444 p.
12. Ahmad Bin Abdul Halim bin Abdul Salam Ibn Taymiyyah, collector of issues-the sixth Group, an investigation: Muhammad Uzair Shams, Dar Alam al-Mayadid for publishing and distribution-Mecca, 1426 Ah, 457 p.
13. Dr. Essam al-Din Abdul Rauf, Dr. Mohsen Jamal al-Din, the Concise Encyclopedia of Islamic history, the Islamic Orient after the Abbasids, P.114, Mohandeseen, Cairo, 1996, 114 p.
14. Abu al-Hassan Ali ibn Abi al-Karam Muhammad, Omar Abdus Salam Tadmuri Ibn al-Athir, al-Kamil al-Tarikh, Dar Al-Kitab al-Arabi, Beirut, 1417 Ah, v.10, 453 p.
15. Dr. Mr. el-Baz el-Erini, the Mongols, Dar al-Nahda al-Arabiya, Beirut, 1981, 378 p.

16. Abu al-Falah Abd al-Hay Ibn Ahmad ibn Muhammad ibn al-Imad al-Ikri al-Hanbali, gold nuggets in the news of gold, (d.1089 Ah), Mahmoud al-Arnaout, Dar Ibn Kathir, Damascus, 1406 Ah, v.7, 800 p.
17. Abu Muhammad al-Tayeb bin Abdullah bin Ahmed bin Ali Bamkharma, al-Hijrani al-Hadhrami al-Shafi'i, the Medal of sacrifice in the deaths of a century's notables, Dar al-Minhaj-Jeddah, 2008, v.5, 533 p.

معلومات عن المؤلف: فاضيلوف جلال الدين عبد الرشيدوفيتش – الصف الأول
ماجستير، أكاديمية بلغار الإسلامية؛ قازان، روسيا؛ jalalfozilov@gmail.com

Сведения об авторе: Фозилов Джалолуддин Абдурашидович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; jalalfozilov@gmail.com.

About the Author: Fozilov Dzhaloluddin Abdurashidovich – Master's Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; jalalfozilov@gmail.com.

УДК 94(47)+94(53)(047.2)+94(560)

ПРАВИЛА ПЯТНИЧНОГО НАМАЗА В ШАФИИТСКОМ МАЗХАБЕ

М.Т. Хучбаров

*Болгарская исламская академия
Болгар, Российская Федерация
movsar.khuchbarov38@mail.ru*

Религиозные предписания в исламе служат установлению прочных связей между человеком и Богом, человеком и обществом, а также человеком и окружающей средой. Намаз – важнейший из обрядов поклонения в исламе. Слово намаз персидское, по-арабски это обряд «салят», корень слова означает «получать благословение», «молиться» в самом широком смысле слова. Но в шариате под намазом принято понимать ритуальную молитву, состоящую из определенных молитвенных поз, движений и слов. Прежде чем совершить намаз, необходимо уверовать в его обязательность, а также иметь ритуальную чистоту, т.е. осуществить омовение.

Ключевые слова: намаз, пятничный намаз, шафиитский мазхаб, ханафитский мазхаб

Для цитирования: Хучбаров М.Т. Правила пятничного намаза в шафиитском мазхабе // Вестник Болгарской исламской академии. 2023. №3.

RULING OF FRIDAY PRAYER IN THE SHAFI'I MADHAB

M.T. Khuchbarov

*Bolgar Islamic Academy
Bolgar, Russian Federation
movsar.khuchbarov38@mail.ru*

Religious prescriptions in Islam serve to establish strong bonds between man and God, man and society, and man and the

environment. Namaz is the most important ritual of worship in Islam. The word namaz is Persian, in Arabic it is the ritual “salat”, the root of the word means “to receive a blessing”, “to pray” in the broadest sense of the word. But in Sharia, prayer is usually understood as a ritual prayer, consisting of certain prayer postures, movements and words. Before performing prayer, it is necessary to believe in its obligatory nature, and also to have ritual purity, i.e. perform ablution.

Keywords: Priyer, Friday prayer, Shafi’i madhhab, Hanafi madhhab

For citation: Khuchbarov M.T. Ruling of Friday Prayer in the Shafi’i Madhab // Bulletin of the Bolgar Islamic Academy, 2023, №3.

Мусульмане совершали намаз с первых лет распространения ислама, но поначалу им было велено молиться два раза в день. Согласно исламским источникам, пятикратный ежедневный намаз был вменен в обязанность верующим после вознесения Пророка на небеса (мирадж). Поначалу ему было приказано молиться 50 раз в день, но пророк Муса, с которым Мухаммад повстречался на небесах, убедил его в том, что его община не справится с такой тяжелой обязанностью. Пророк попросил Аллаха облегчить бремя людей, и Он сократил число ежедневных намазов до пяти, но обещал вознаграждать за каждое благодеяние в десятикратном размере. Считается, что обязательный намаз – единственное предписание, о котором Аллах возвестил Мухаммаду без посредничества ангела.

Однако кроме обязательных пяти молитв в исламе есть одна особая молитва, которая имеет большое значение для объединения мусульман – пятничная молитва. Каждую пятницу мусульмане собираются на коллективный пятничный намаз в мечетях. Всевышний Аллах предписал верующим собираться в мечети для коллективного пятничного намаза, во время которого они слушают проповеди об основах религии, получают необходимую информацию о мусульманской общине, а также о других важных событиях в мусульманском мире. Для совершеннолетних мужчин пятничный намаз считается обязательным, но в соответ-

ствии с Кораном, сунной и общиной совершать пятничный намаз должны все, не разрешается без видимых причин оставлять его.

Обязательные условия пятничного намаза в шафиитском и ханафитском мазхабах.

1. Быть мусульманином. Если человек будучи не мусульманином совершит какие-либо благие деяния, то в Судный день они не будут зачтены. Потому что говорит Всевышний Аллах: «Мы займемся деяниями, которые они совершили, и обратим их в развеянный прах» (Коран. Сура «Различение» 25:23). Ан-Науауи сказал: «Все ученые единодушны в отношении того, что неверующий, умерший в состоянии неверия, не будет иметь вознаграждение (за благие деяния) в Судный день, и он не будет вознагражден ни за одно деяние, которое он совершил в мирской жизни ради приближения ко Всевышнему Аллаху».

2. Быть разумным. Всевышний Аллах освободил людей, которые, имеют проблемы умственного развития и не вменяет им никаких обязательств. Таких людей называют (гайру мукаллаф) и они освобождены от всех обязательных поклонений, потому что наличие разума – обязательное условие.

3. Быть совершеннолетним. Совершеннолетие определяется половым развитием как у юношей, так и девушек, либо же достижением пятнадцатилетнего возраста по лунному календарю. До достижения данного срока, человек не считается мукаллаф т.е. обязанным в выполнении религиозных предписаний, соответственно на нем не будет греха за оставление намаза. Однако родители должны приучать детей выполнять намаз с семилетнего возраста и наказывать их в десятилетнем возрасте. Таким образом они будут приучены соблюдать намаз по достижении совершеннолетия. На это пришло указание от Пророка: «Приказывайте своим детям [совершать] молитву, когда им будет семь лет, и бейте их [за ее неисполнение], когда им будет десять, и укладывайте их в разных постелях». Со слов Абу Сарийи Сабры ибн Ма'бада (да будет доволен им Аллах) сообщается, что Посланник Аллаха сказал: «Обучайте детей молитве с семи лет и бейте [за ее неисполнение], когда им исполнится десять». В версии Абу Дауда сказано: «Приказывайте детям [совершать] молитву, когда они достигнут семилетнего возраста».

4. Быть мужчиной. Для женщины пятничный намаз не обязателен, но это не означает, что женщине нельзя присутствовать на нем, на это

указывают слова Пророка: «Не запрещайте рабыням Аллаха посещать мечети». Однако мусульманские ученые сходятся во мнении, что женщине предпочтительнее оставаться дома, и ее молитва, читаемая дома, более любима Аллахом. Причины этого в следующем: исключается риск смешивания полов в мечети и отвлечение мужчин от молитвы; женщина сама по себе может вызвать фитну (искушение), этого следует остерегаться в мечетях.

5. Быть свободным. Одной из причин освобождения от пятничного намаза является рабство, человек должен быть полностью свободным от рабства даже частичного.

6. Находиться по месту жительства. Пятничный намаз не обязателен путникам.

7. Быть здоровым. Для больного, который не в состоянии самостоятельно или верхом добраться на пятничный намаз, для людей, которые находятся в преклонном возрасте и не могут посетить мечеть в виду состояния здоровья, для слепого, у которого нет поводыря, не обязателен.

В шафиитском мазхабе существуют следующие обязательные условия пятничного намаза:

1. Пятничный намаз должен проходить в городе или селе. Он не совершается в необитаемых садах, полях и др. Те, кто постоянно проживают в шатрах, не могут совершать пятничный намаз у своих палаток.

2. Для совершения пятничного намаза необходимы 40 мусульман мужчин, обладающих разумом, достигших совершеннолетия, свободных, постоянно проживающих в населенном пункте. В это число не могут входить путники. В том случае, если в населенном пункте нет сорока мужчин, соответствующих этим условиям, то пятничный намаз не является обязательным и не совершается. В отличие от ханафитского мазхаба, наличие сорока человек не является условием, достаточно и трех человек.

3. Пятничный намаз совершается во время полуденного. Если время полуденного намаза закончилось, пятничный намаз не может быть совершен.

4. Успевший на второй ракаат пятничного намаза считается прочитавшим пятничный намаз. Но если успел на второй ракаат уже после поясного поклона, то считается пропустившим оба ракаата пятнично-

го намаза. В таком случае, после приветствия имама, человек должен встать и совершить четыре ракаата полуденного намаза.

5. В местах где пятничный намаз совершается более чем в одном месте, после него отдельно совершается полуденный намаз при условии, что для проведения отдельного пятничного намаза не было необходимости. В таком случае пятничный намаз считается действительным у тех, кто первыми вступили в намаз, остальным же придется совершить полуденный намаз после пятничного намаза отдельно.

6. Чтение хутбы перед пятничным намазом.

В случае, когда пятничный намаз для человека является обязательным, то ему запрещено отправляться в путь с наступлением времени утреннего намаза и перед пятничным намазом. Однако он может отправиться в путь до пятничного намаза, если существует возможность доехать до места где совершается пятничный намаз. В случае обязательности пятничного намаза для человека, ему запрещается заниматься мирскими делами с начала второго азана.

Хутба относится к условиям пятничного намаза. Условия для достоверности хутбы:

1. Хутба должна состоять из двух частей и читается во время наступления полуденного намаза.

2. Все rukny хутбы должны быть прочитаны на арабском языке.

3. Промежуток времени между ruknami хутбы, между двумя хутбами и между хутбой и намазом, не должен по времени быть долгим, чтобы можно было прочитать два ракаата намаза. Только промежуток между проповедями не считается перерывом, вместе с тем прочтение короткой проповеди считается сунной.

4. Хутба должна быть прочитана в положение стоя.

5. Все rukny хутбы которые обязательны для пятничного намаза, должны быть прочитаны громким голосом, который смогут слышать 40 человек.

6. Читающему хутбу необходимо присесть между двумя хутбами. Это сиденье должно продолжаться столько, чтобы в этом промежутке можно было прочитать суру «Ихляс».

7. Читающий хутбу должен быть мужчиной.

8. Хутба должна быть прочитана перед джума намазом.

Составные части хутбы:

1. В обеих частях хутбы необходимо принести восхваление Всевышнему Аллаху.

2. В обеих частях хутбы обязательно произнести благословление Пророку, упоминая его имя или эпитет, который свойственен только ему, например, обязательно сказать: «Аллахумма салли аля Мухаммадин ва аля али Мухаммед».

3. В обеих частях хутбы необходимо упомянуть о важности богобоязненности. В этом рукне произносятся такие слова: «Усикум би таквал-Лаж» («Советую вам богобоязненность Аллаха»).

4. В одной из частей хутбы нужно прочитать один аят из Священного Корана. Лучше, если аят будет прочитан в первой хутбе.

5. Во второй хутбе имам должен сделать дуа Всевышнему Аллаху с просьбой о благополучии всех мусульман.

Желательные действия во время чтения хутбы:

1. Сначала произносится восхваление Всевышнего Аллаха, затем благословление Пророку Мухаммаду, затем говорится о богобоязненности и необходимости бояться Всевышнего.

2. Тем, кто слышит голос имама, надо слушать хутбу.

3. Имам читает хутбу на возвышенном месте, таком как минбар. На минбаре он сначала приветствует джамаат, затем садится, а после того как муэдзин встав напротив минбара или хатиба прочитает азан, он начинает хутбу.

4. Хутба должна быть понятной и короткой.

5. При чтении хатиб не должен поворачиваться налево или направо. Правую руку он должен поставить на минбар, а во время сидения между хутбами должен прочитать суру «Ихляс».

Некоторые действия, которые являются сунной в пятницу:

1. Приняв намерение на гуль хорошо омыть все части тела. Время для этого начинается после наступления времени утреннего намаза.

2. Подстричь отросшие ногти на руках и ногах, удалить лишние волосы, укоротить усы, расчесать волосы и бороду.

3. Надеть самые лучшие одежды, надушиться приятными запахами.

4. Прийти на намаз пораньше.

5. По пути на намаз соблюдать степенность и спокойствие, тихо читать зикр или аяты.

6. Войдя в мечеть занять свободное место в первых рядах, не проходить перед совершающими намаз.

7. Войдя в мечеть, прежде чем сесть, прочитать тахиятуль масджид (два раката намаза приветствия мечети).

Вошедший в мечеть после того, как хатиб поднялся на минбар или уже начал хутбу, никого не побеспокоив совершает начальные два раката намаза разряда муаккада сунна и начинает слушать хутбу. Эта сунна возмещает и место намаза тахиятуль масджид.

8. В ночь и день пятницы читать суру «Кахф».

9. Прочитать как можно больше салавата и дуа, дать садака.

Сведения об авторе: Хучбаров Мовсар Тайсумович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; movsar.khuchbarov38@mail.ru.

About the Author: Khuchbarov Movsar Taysumovich – Master’s Student at the Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; movsar.khuchbarov38@mail.ru.

مسألة تسمية المولود في مجلة «دين ومعيشات» ومقارن بين ابن عابدين

رفعت طلعاتويج شرابوف
الأكاديمية بلغار الإسلامية
بلغار، الإتحاد الروسي
rifatsrpv@gmail.com

هذا المقال مخصص لمسألة التسمية المولود على صفحات مجلة «الدين والمعيشات» بالمقارنة مع عالم المذهب الحنفي ابن عابدين. المادة يناقش عنوان مجلة تذكاري لفتاوى عام 1910. يحلل هذا المقال مقالات مجلة قديمية «الدين والمعيشات» حول هذه المسألة. الهدف هذا المقال مقارنة في مسألة التسمية المولود على «الدين والمعيشات» وبين ابن عابدين. المواد البحثية: أولاً بحثنا هذا من المجلة «الدين والمعيشات»، ثم نظرنا هذا السؤال من علامة ابن عابدين في كتاب «حاشية ابن عابدين». نتائج المقال: علامة ابن عابدين وأيضاً كذلك أصحاب مجلة «دين ومعيشات» يريدون الحفاظ على معرفة تسمية المولود، كما وافق الإمام أبو حنيفة وأشار إليه. لم تكن هناك مقارنة خاصة بين مجلة «الدين والمعيشات» وابن عابدين. لأن معظم رؤساء تحرير المجلة أخذوا معلومات من ابن عابدين وغيره من العلماء المذهب الحنفي. حادثة المقال: تفرد عمل الأطروحة في البحث الذي أجراه المؤلف حول الموضوع التسمية المولود بالمقارنة مع المجلة «الدين والمعيشات» والعالم ابن عابدين.

الكلمات المفتاحية: مجلة «الدين والمعيشات»، التسمية المولود، ابن عابدين، الآذان، الفتوى.

للاستشهاد: شرابوف ر. ط. مسألة تسمية المولود في مجلة «دين ومعيشات» ومقارن بين ابن عابدين // صحيفة أكاديمية بلغار الإسلامية. №3. 2023.

ВОПРОС ИМЯНАРЕЧЕНИЯ МЛАДЕНЦА В ЖУРНАЛЕ «ДИН ВА МАГИШАТ» И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ С МНЕНИЕМ ИБН АБИДИНА

*Перевод названия, автора, аннотации и ключевых слов
на русский Шаратов Р.Т.
Болгарская Исламская Академия
Болгар, Российская Федерация
rifatsrpv@gmail.com*

Данная статья посвящена вопросу имянаречения на страницах журнала «Дин ва магишат» в сравнении с наукой ханафитского мазхаба Ибн Абидина. В статье обсуждается название журнала, посвященного фетвам 1910 года. В данной статье анализируются статьи журнала «Дин ва магишат» по данному вопросу. Цель этой статьи - сравнить вопрос об именовании ребенка на основе журнала «Дин ва магишат» с Ибн Абидином. Материалы исследования: сначала мы исследовали это в журнале, затем мы рассмотрели этот вопрос у ученого Ибн Абидина в его книге «Хашийа». Результаты статьи: ученый Ибн Абидин, а также редакторы журнала «Дин ва магишат» хотят сохранить знания об именовании новорожденного, с чем согласился имам Абу Ханифа и указал на него. Не было никакого особого разногласия между журналом и Ибн Абидином. Потому что большинство главных редакторов журнала брали информацию у Ибн Абидина и других ученых-ханафитов. Новизна статьи: уникальность дипломной работы заключается в исследовании, проведенном автором по теме именовании новорожденных в сравнении с журналом «Дин ва магишат» и ученым Ибн Абидином.

Ключевые слова: журнал «Религия и жизнь», имянаречение, Ибн Абидин, азан, фетва.

Для цитирования: Шаратов Р.Т. Вопрос имянаречения младенца в журнале Дин ва магишат и сравнительный ана-

лиз между Ибн Абидином // Болгарская Исламская Академия. 2023. №3.

THE ISSUE OF NAMING THE NEWBORN IN THE JOURNAL «RELIGION AND LIFE» AND A COMPARISON BETWEEN IBN ABIDIN

R.T. Sharapov

Bolgar Islamic Academy

Bolgar, Russian Federation

rifatsrpv@gmail.com

This article is devoted to the issue of naming on the pages of the journal «Religion and Life» in comparison with the science of the Hanafi madhhab Ibn Abidin. The article discusses the name of the magazine dedicated to the fatwas of 1910. This article analyzes the articles of the journal «Religion and Life» on this issue. The aim of this article is to compare the issue of naming a child based on «Religion and Life» with Ibn Abidin. Research materials: first we researched this from the magazine «Religion and Life», then we looked at this question from scientist Ibn Abidin in the book «Entourage» of Ibn Abidin. The results of the article: scientist Ibn Abidin, as well as the owners of the magazine «Religion and Life» want to preserve the knowledge of the naming of the newborn, as Imam Abu Hanifa agreed and pointed to him. There was no special comparison between the magazine «Religion and Life» and Ibn Abidin. Because most of the editors-in-chief of the magazine took information from Ibn Abidin and other Hanafi scholars. The novelty of the article: the uniqueness of the thesis work lies in the research conducted by the author on the topic nomenclature of the newborn in comparison with the journal «Religion and Life» and the scientist Ibn Abidin.

Keywords: the journal «Religion and Life», the name of the newborn, Ibn Abidin, azan, fatwa.

For citation: Sharapov R.T. The issue of naming the newborn

in the journal «religion and life» and a comparison between ibn
abidin // Bulletin of the Bulgarian Islamic Academy. 2023. №3.

مقدمة

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والرسل سيدنا وحبيبنا
وقرة أعيننا وعظيمنا محمد صلى الله عليه وسلم وعلى آله وأصحابه أجمعين ومن تبعهم
بإحسان إلى يوم الدين.

مجلة «دين ومعيشت» مجلة أسبوعية سياسية ودينية وأدبية. بدأ نشره من 31
ديسمبر 1906 إلى فبراير 1918 في أوريبنورغ، باللغة التتار القديم. أثارت المجلة
مشاكل الصورة الأخلاقية للأمة، ومخاطر الإفتقار إلى الروحانية. الغرض هذه المجلة -
هو توضيح الأخطاء في الإيمان (الإعتقاد) وفضح الرذائل والأخلاق السيئة، بالإعتماد
على مذهب أبو حنيفة. بذلت هيئة التحرير قصارى جهدها للحفاظ على التقاليد الدينية،
وتجنب الابتكارات والفتن.

أحمد بن عبد الغني بن عمر المشهور كأسلافه بإبن عابدين: فقيه حنفي، ولد ومات
في دمشق (1307 - 1238) هـ. تولى الإفتاء في بعض المدن الصغيرة ثم عين أمينا
للفتوى مع السيد محمود حمزة مفتي دمشق. له نحو 20 كتابا ورسالة، منها رسالة
في (تبرئة الشيخ الأكبر مما نسب إليه من القول بالطلول والاتحاد) و (شرح العقيدة
الإسلامية) للحمزاوي، و (شرح قصة المولد لالبن حجر المكي - خ) نحو كراسا، وكتاب
في الفقه. [7، ص.152] إبن عابدين صاحب "رد المحتار" من كونه مجتهدا في
المذهب.

أهمية المقال

مسألة تسمية المولود مهمة لكون شعب التتار مسلمين ويتمذهبون بمذهب أبي حنيفة،
والمقارنة بين آراء إبن عابدين وما في مجلة «دين ومعيشت» من الفتاوى المتعلقة
بموضوع تسمية المولود يظهر لنا كيفية تنزيل وتطبيق الأحكام بين علماء التتار في
ذلك الأونة.

فرع الأول: تسمية المولود لغة.

التسمية لغة: سَمِيَ / سَمَى على يَسْمِي، سَمَّ، تسميةً، فهو مُسَمًّى، والمفعول مُسَمًّى
(للمتعدي)

• سَمَى الشَّخْصُ / سَمَى الشَّخْصُ على الطَّعام: قال: بسم الله الرَّحْمَن الرَّحِيم «سَمَى»
على الذبيحة.»

• سَمَى الأَجَلَ: عَيَّنهُ وَحَدَّدَهُ - (يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَيْنْتُمْ بِدِينٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى
فَاكْتُبُوهُ) (سورة البقرة 282).

• سَمَّى وَلَدَهُ كَذَا/ سَمَّى وَلَدَهُ بِكَذَا: لَقَّبَهُ، أَسَمَاهُ، جَعَلَ لَهُ اسْمًا - سَمَّى وَلَدَهُ بِخَالِدٍ [5، ص. 1114]- قال تعالى: (عِيناً فِيهَا تَسْمَى سَلْسَبِيلاً) (سورة الإنسان 18) - (وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ) (سورة آل عمران 36) . .

المولود لغةً: ولد: الوليد: الصبي حين يولد، و قال بعضهم: تدعى الصبية أيضا وليدا، و قال بعضهم: بل هو للذكر دون الأنثى، و قال شمیل: يقال غلام مولود وجارية مولودة أي حين ولدته أمه، والولد إسم يجمع الواحد والكثير والذكر والأنثى. [2، ص. 842]

فرع الثاني: تسمية المولود إصطلاحا.

تسمية المولود إصطلاحا: جعل اسم علماً على كائن.

مطلب الثاني: تسمية المولود في مجلة "دين ومعيشات" ومقارن بين ابن عابدين.

فرع الأول: تسمية المولود في مجلة "دين ومعيشات".

"من وُلِدَ له ولد فأُذِّنَ في أذنه اليمنى وأقام في أذنه اليسرى لم تُصْرَه أم

الصبيان" [4، ص. 173] .

هذا الحديث الشريف بناء على الأولاد بعد المولود ينبغي أن يؤذن الأذان وبناء على ظاهر حديث لا يقرب من الأذن حتى يفهم وفي مرقاة على القاري مقصده على صبي أول مرتبة أن يسمع ذكر الله يبني على عادتنا. ويضع المولود على أريكة في الطرف اليمين بين الرجل. [10، ص. 3] وبعد يدعو الدعاء مثل بعد الأذان الصلاة هذا على وجه السنة اداء وقيل لا بأس به في القيام الحيعلتين (ويترسل فيه) بسكته بين كل كلمتين. يقول ابن عابدين في الأول جلد في صفحة 271 (وفي البحر عن السراج أنه من سنن الأذان فلا يخل المنفرد بشيء منها حتى قالوا في الذي يؤذن للمولود ينبغي (أن يحول). قال صاحب در المختار (أنه أي التقات سنة الأذان مطلقا) [12، ص. 55]. إعلام لوقت الصلاة سنة أولا تحويل مطلق كان في الأذان سنة [10، ص. 3]. من قال حين يسمع حديث شريف مع ثابت وسنة أولا دعاء معروف مطلق لأذان يكون سنة. من هذا وجه الإستبعاد في ظاهر حديث أن في الأذان ينبغي الإلتفات سنة من الإعتبار محمد عابد السندي المتوفى سنة 1257 في طوابع الانوار على شرح در المختار نام إلى الحاشية في الفصل الأذان (فيرفع المولود عند الولادة على يديه مستقبلاً القبلة ويؤذن في أذنه اليمنى ويقيم في اليسرى ويلتقت فيها) [13، ص. 62].

مراد أفندي المكي في الجانب في الجزء 2 تليفق الأثار في صفحة 404 وليت شعري (التعجب) أي صلاة هناك قائمة ينقد الأئمة الروسية الافعال لكن بنفس السنة لم يكن البيان [11، ص. 404]. بل أنا وليت شعري

كم سنوات قمت في الحجاز الصلاة القائمة كانت الموجود المعان لأخر؟ قلت: على أجناب البخاري في جلد الثاني في الصفحة 641 يعطي المعنى (الصلاة القائمة أي

الدائمة التي لا يغيرها ملة ولا ينسخها شريعة وإنما قائمة ما دامت السموات والأرض)
[6، ص. 110].

بُنِي عَلَيْهِ بخاري ويقول في باب تسمية المولود غداة يولد لمن لم يعق عنه الخ. يقول في سنن نسائي: «كل غلام رهين بعقيقته تذبح عنه يوم سابعه ويلق رأسه ويسمى». [8، ص. 166] من هنا يفهم أن يذبح عقيقة في اليوم السابع يكون من السنة. وكنت في هذا الظن أن الصنف العلماء بلدنا في ذات الوقت ولادة يوأذن الأذان في أول اليوم ولادة. ثم يدعو الإمام في المجلس وهو سَمَى المولود وبعد قول عادتنا وقانوننا. وقبل الأسبوع الواحد والد الصبيان يوأذن الأذن لدفع السيئات ولوصول الفائدات. و مذكور على صفح الكتاب «مرقاة» يقول (أي مثل آذان الصلاة) يعني ينبغي أن يوضع الأصابع على الأذنين. مراد أفندي بنى على هذه الدلائل لا يوجد مكان للإنتقاد. كم سنة تم استخدام عرف واحد في جميع روسيا وأخذة الإنتقاد. بعد التفتيش هذا يحمل على الصحيح.

فرع الثاني: تسمية المولود عند ابن عابدين.

يُسْتَحَبُّ لِمَنْ وُلِدَ لَهُ وَوَلَدٌ أَنْ يُسَمِّيَهُ يَوْمَ أُسْبُوعِهِ وَيَخْلِقَ رَأْسَهُ وَيَتَصَدَّقَ عِنْدَ الْأَيْمَةِ الثَّلَاثَةِ بِزَنَةِ شَعْرِهِ فَضَّةً أَوْ ذَهَبًا ثُمَّ يَعِقُ عِنْدَ الْخَلْقِ عَقِيْقَةً إِبَاحَةً عَلَى مَا فِي الْجَامِعِ الْمَحْبُوبِيِّ، أَوْ تَطَوُّعًا عَلَى مَا فِي شَرْحِ الطَّحَاوِيِّ، وَهِيَ شَاةٌ تَصْلُحُ لِلأُضْحِيَّةِ تُذْبَحُ لِلذَّكَرِ وَالأنثى سِوَاءَ فَرَقَ لَحْمَهَا نَبِيئًا أَوْ طَبَخَهُ بِخُمُوضَةٍ أَوْ بَدُونِهَا مَعَ كَسْرِ عَظْمِهَا أَوْ لَا وَاتِّخَاذِ دَعْوَةٍ أَوْ لَا، وَبِهِ قَالَ مَالِكٌ. وَسَنَنُهَا الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ سُنَّةً مُؤَكَّدَةً سَاتَانِ عَنِ الْعُلَامِ وَشَاةً عَنِ الْجَارِيَةِ غُرَّرَ الْأَفْكَارِ مُلَخَّصًا، وَاللَّهُ تَعَالَى أَعْلَمُ. [1، ص. 33]

(قَوْلُهُ: لَا يُسَنُّ لِعَیْرِهَا) أَي مِنَ الصَّلَوَاتِ وَالْأَيُّ فَيُنْدَبُ لِلْمَوْلُودِ. وَفِي حَاشِيَةِ النَّجْرِ الرَّمْلِيِّ: رَأَيْتُ فِي كُتُبِ الشَّافِعِيَّةِ أَنَّهُ قَدْ يُسَنُّ الأَذَانَ لِغَيْرِ الصَّلَاةِ، كَمَا فِي أَدَانِ الْمَوْلُودِ، وَالْمَهْمُومِ، وَالْمَصْرُوعِ، وَالْعَضْبَانِ، وَمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ مِنْ إِنْسَانٍ أَوْ بِهَيْمَةٍ، وَعِنْدَ مُرَدِّحِ الْجَيْشِ، وَعِنْدَ الْحَرِيقِ، قِيلَ وَعِنْدَ إِنْزَالِ الْمَيْتِ الْقَبْرِ قِيَاسًا عَلَى أَوَّلِ خُرُوجِهِ لِلدُّنْيَا، لَكِنْ رَدَّهُ ابْنُ حَجَرٍ فِي شَرْحِ الْعُبَابِ، وَعِنْدَ تَعْوَلِ الْغِيلَانِ: أَي عِنْدَ تَمَرُّدِ الْجِنِّ لِخَبَرِ صَحِيحٍ فِيهِ. [1، ص. 385]

(قَوْلُهُ: وَشَرْعًا إِعْلَامٌ مَخْصُوصٌ) أَي إِعْلَامٌ بِالصَّلَاةِ. قَالَ فِي الدُّرَرِ: وَيُطْلَقُ عَلَى الْأَلْفَاظِ الْمَخْصُوصَةِ أَيْ أَيِّ الَّتِي يَخْصُلُ بِهَا إِعْلَامٌ، مِنْ إِطْلَاقِ اسْمِ الْمُسَبِّبِ عَلَى السَّبَبِ إِسْمَاعِيلِ. وَإِنَّمَا لَمْ يُعْرَفْهُ بِالْأَلْفَاظِ الْمَخْصُوصَةِ؛ لِأَنَّ الْمُرَادَ الأَذَانَ لِالصَّلَاةِ، وَلَوْ عَرَفَ بِهَا لَدَخَلَ الأَذَانَ لِلْمَوْلُودِ وَتَحْوِهِ عَلَى مَا يَأْتِي. [1، ص. 383]

فرع الثالث: تسمية المولود في مجلة «دين ومعيشات» ومقارن بين ابن عابدين.

لم تكن هناك مقارنة خاصة بين مجلة «الدين والمعيشات» وابن عابدين. لأن معظم رؤساء تحرير المجلة أخذوا معلومات من ابن عابدين وغيره من العلماء المذهب

الحنفي. في مجلة كان الكشف عن مسألة التسمية المولود بالتفصيل، أكثر من الشيخ. وصفت المجلة أيضا كل خطوة من خطوات التسمية المولود، على سبيل المثال: وضع الطفل على السرير على الجانب الأيمن بين الرجل وقراءة الدعاء، الذي يقال بعد الأذان. وبقية المناسك، مثل بعقيقته تذبج عنه يوم سابعة ويحلق رأسه ويسمى وهم منصوص مع ابن عابدين.

دلت السنة الصحيحة على استحباب الأذان في أذن المولود، وذلك في حديث أبي رافع رضي الله عنه قال: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدَّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ حِينَ وَادَّئُهُ فَاطِمَةَ بِالصَّلَاةِ) [3، ص. 175]. وقال: هذا حديث حسن صحيح. وصححه النووي في «المجموع».

ولذلك نص فقهاء الشافعية على استحباب الأذان في أذن المولود، ووافقهم الحنابلة، ونقله الحنفية عن مذهب الشافعية، ثم قال ابن عابدين رحمه الله: «ولا بعد فيه عندنا؛ لأن ما صح فيه الخبر بلا معارض فهو مذهب للمجتهد وإن لم ينص عليه، لما قدمنا عن الحافظ ابن عبد البر والعارف الشعراي عن كل من الأئمة الأربعة أنه قال: إذا صح الحديث فهو مذهبي، على أنه في فضائل الأعمال يجوز العمل بالحديث الضعيف» [1، ص. 385].

نتائج المقال

علامة ابن عابدين وأيضا كذلك أصحاب مجلة «دين ومعيشات» يريدون الحفاظ على معرفة تسمية المولود، كما وافق الإمام أبو حنيفة وأشار إليه.

لم تكن هناك مقارنة خاصة بين مجلة «الدين والمعيشات» وابن عابدين. لأن معظم رؤساء تحرير المجلة أخذوا معلومات من ابن عابدين وغيره من العلماء المذهب الحنفي. في مجلة كان الكشف عن مسألة التسمية المولود بالتفصيل، أكثر من الشيخ. وصفت المجلة أيضا كل خطوة من خطوات التسمية المولود، على سبيل المثال: وضع الطفل على السرير على الجانب الأيمن بين الرجل وتلاوة الدعاء، الذي يقال بعد الأذان. وبقية المناسك، مثل بعقيقته تذبج عنه يوم سابعة ويحلق رأسه ويسمى وهم منصوص مع ابن عابدين.

في المسألة تسمية المولود نحن قارن بين آراء ابن عابدين وما في مجلة «دين ومعيشات» من الفتاوى المتعلقة بموضوع تسمية المولود كما ينكشف لنا كيفية تنزيل وتطبيق الأحكام بين علماء التتار في ذلك الأونة.

المصدر والمراجع

1. ابن عابدين، حاشية رد المحتار، على الدر المختار: شرح تنوير الأبصار. دار الفكر:بيروت. 1966م. ج 6 ص 815.
2. ابن منظور، لسان العرب.-ج2ص842.
3. أبو عيسى الترمذي، "الجامع الكبير". محقق: بشار عواد معروف. - دار الغرب الإسلامي:بيروت. الطبعة: الأولى، 1996م. عدد الأجزاء:6. باب: الأذَانِ فِي أُذُنِ الْمُؤَلِّودِ. رقم الحديث:1514.ج3 -ص175.
4. أحمد بن علي بن المثنى التميمي. مسند أبي يعلى الموصلي. القاهرة: دار الحديث، 2013م. حديث مرفوع. ج 9 ص 173.
5. أحمد مختار عبد الحميد معجم اللغة العربية المعاصرة، الناشر: عالم الكتب، الطبعة: الأولى، ١٤٢٩ هـ - ٢٠٠٨ م. ج 2، ص 1114.
6. حمزة محمد قاسم. منار القاري شرح مختصر صحيح البخاري. الناشر: مكتبة دار البيان: دمشق. 1990 م. ج 2 ص 110.
7. خير الدين بن فارس، الزركلي دمشقي. الأعلام للزركلي. الناشر: دار العلم للملايين، الطبعة: الخامسة عشر - أيار / مايو ٢٠٠٢ م. ج 1 ص 152.
8. سنن النسائي. رقم الحديث: 4220. الناشر: القاهرة. الطبعة: ١٩٣٠ م. ج 7 ص 166.
9. سورة البقرة: الآية 282.
- 10.مجلة "دين ومعيشات" 1910م. رقم 16 ص3.
- 11.محمد الرمزي. تفييق الأخبار وتلقيح الأثار. دار الكتب العلمية:بيروت-لبنان. 2002 م. ج 2 ص 404.
- 12.محمد بن علي الحصكفي. الدر المختار. شرح تنوير الأبصار وجامع البحار. ص55.
- 13.محمد عابد اليندي. طوابع الأنوار شرح الدر المختار. دار الكتب العلمية:بيروت-لبنان. 2003 م. ج 1 ص 62.

REFERENCE

1. Ibn Abidin. Xashiyat radd al muhtar, durr al muhtar: sharh tanwir al absar [Commentary on the Selected, Pearl on the Selected: Interpretation Enlightenment of the Eyes]. House of thought: Beirut,1966. (In Arabic).

2. Ibn Manzur. Lisan al arab[Arabic Language]. House of issue: Beirut,1993. (In Arabic).
3. Abu Isa at Tirmizi. Al jamig al kabir[Great Compiler]. House of Islamic arabs: Beirut, 1996. (In Arabic).
4. Ahmad bin Ali bin al Musni at Tamimi. Musnad Abi Yagla al Musili [Support Abi Yagla al Musili]. Cairo, 2013. (In Arabic).
5. Ahmad Muhtar abd al Hamid. Mugjamy al Lugaty al Arabiyat al Mugasirat [Modern Dictionary Arabic Language].2008. (In Arabic).
6. Hamza Muhammad Kasim. Manar al Kari sharh Muhtasar Sahih al Buhari. [Lighthouse al Kari Brief Explanation Authentic al Buhari]. House of explanations: Damascus, 1990. (In Arabic).
7. Hair ad Dinbin Faris, az Zirikli ad Dimashki. Aglamy li Zirikli [Sign Zirikli]. Beirut, 2002. (In Arabic).
8. An Nasai. Sunan an Nasai[Sunnah an Nasai]. Cairo, 1930. (In Arabic).
9. Koran Surat al Bakara[Koran Sura Cow]. (In Arabic).
10. Majalla “Din ya Magishat”[Journal “Religion and Life”]. Kazan, 1910. (In Arabic).
11. Muhammad ar Ramzi. Talfik al Ahbar ya talkih al Asar[Fabricating News and Vaccinating Effects]. House scientific books: Beirut-Lubnan, 2002. (In Arabic).
12. Muhammad bin Ali al Haskafi. Dur al Muhtar sharh Tanwir al Absar ya Jamig al Bihar[Pearl Favorites Interpretation Enlightenment of the Eyes and Full Seas]. (In Arabic).
13. Muhammad Gabid as Sindi. Tawalig al Anwar sharh Dur al Muhtar. [All Lights Explained Pearl on the Selected] Beirut-Lubnan, 2003. (In Arabic).

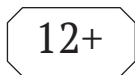
معلومات عن المؤلف: شربوف رفعت طلعاتوتش- الصف الثاني ماجستير، أكاديمية بلغار الإسلامية ؛ بلغار، روسيا؛ rifatsrpv@gmail.com

Сведения об авторе: Шарапов Рифат Талгатович – магистрант Болгарской исламской академии; г. Болгар, Российская Федерация; rifatsrpv@gmail.com

About the Author: Sharapov Rifat Talgatovich – Master’s Student of Bolgar Islamic Academy; Bolgar, Russian Federation; rifatsrpv@gmail.com

Журнал «Вестник Болгарской исламской академии»
является рецензируемым научным изданием.
Издается с 2023 г., выходит 4 раза в год
Основан решением Ученого совета Болгарской исламской академии от 28.02.2020 г.
Номер Свидетельства о регистрации СМИ в Роскомнадзоре:
серия Эл № ФС77-84398 от 16 января 2023 г.
Зарегистрировано в Национальном агентстве ISSN Российской Федерации,
номер ISSN 2949-1649: (On-line)

К публикации принимаются статьи, прошедшие процедуру экспертного рецензирования.
Публикуемые материалы не обязательно отражают точку зрения учредителей и издателей
журнала, а также редакционного совета, редакционной коллегии и редакции.
Редакция не несет ответственности за точность и достоверность сведений,
приводимых авторами.

Главный редактор — Ф.Г. Хуснутдинов
Заместитель главного редактора — Р.Г. Тагиров
Ответственный секретарь — И.Ф. Шафиков
Выпускающий редактор — Е.Н. Хамидов
Переводчик и технический редактор — Е.Н. Хамидов
Научный редактор — Г.Э. Рафикова
Литературный редактор — М.И. Ибрагимов
Дизайн, компьютерная верстка — Р.М. Валеева

Мусульманская религиозная организация
духовная образовательная организация высшего образования
«Болгарская исламская академия».
422840, Россия, Республика Татарстан,
г. Болгар, ул. Кул Гали, д. 1а,
Отпечатано в типографии Болгарской исламской академии
Сайт: <https://vestnik-academy.ru>

